

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Jiří Chrpa

**Německá energetická politika v kontextu
zahraniční politiky SRN**

Diplomová práce

Praha 2015

Autor práce: **Bc. Jiří Chrpa**

Vedoucí práce: **JUDr. Vladimír Handl, CSc.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

CHRNA, Jiří. *Německá energetická politika v kontextu zahraniční politiky SRN*. Praha, 2015. 132 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra německých a rakouských studií. Vedoucí práce JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Abstrakt

Diplomová práce „*Německá energetická politika v kontextu zahraniční politiky SRN*“ se zabývá energetickou politikou a jejím přenosem do zahraničí. Cílem práce je zodpovědět, zda SRN o přenos své politiky usiluje, zda k němu dochází a pokud ano, jací aktéři jsou v něm aktivní, o jaký typ transferu jde a jaký je jeho výsledek. První část práce je věnována teoretickému zarámování tématu, zejména konceptu policy transfer (přenos politiky), jenž je hlavní teoretickou oporou práce. Druhá se zabývá formováním německé energetické politiky na domácí úrovni – historickými a společenskými souvislostmi, motivy pro případný export politiky a postoji důležitých aktérů: vlády (s důrazem na kancléřku), politických stran a také průmyslu. Další dvě kapitoly jsou věnovány přenosu politiky na bilaterální úrovni do sousední České republiky a na multilaterální úrovni do Evropské unie. Ukazuje se, že kořeny „Energiewende“ (energetického přechodu) lze hledat v historickém vývoji SRN a že hlavní rysy této politiky mají konsenzuální podporu klíčových aktérů na německé úrovni. Německo je průkopníkem nového modelu energetiky, jehož úspěšnost zatím není jistá. To vede spolu se specifickými zájmy a možnostmi jiných států k určité zdrženlivosti k přejímání tohoto modelu. K přímému přenosu politiky do ČR nedochází, protože chybí zájem ze strany příjemce politiky. SRN se však daří ovlivňovat evropskou energetickou politiku, i když zde musí přistupovat na kompromisy. Německo využívá spíše „měkké“ předměty transferu a obvykle jde o dobrovolný a navíc většinou nepřímý přenos politiky.

Abstract

This master thesis called “*The German energy policy in the context of the foreign policy of the FRG*” deals with the energy policy and its transfer abroad. The aim of this study is to answer the questions, whether Germany makes efforts to transfer its policy, whether the transfer occurs and, if so, what kind of actors are actively involved in it, what type of transfer it is and what is the result. The first part is dedicated to the theoretical frame of the topic, especially to the concept of policy transfer, which is the main theoretical pillar of this work. The second part deals with the formation of the German energy policy at the domestic level – with the historical and social context, the motives for eventual policy transfer and the attitudes of key actors: German government (with an emphasis on the Chancellor), political parties and industry. The next two chapters are devoted to the policy transfer on the bilateral level to the neighbouring Czech Republic and on the multilateral level to the European Union. It turns out that the roots of „Energiewende“ can be found in the historical development of Germany and the main features of this policy have a consensual support of the key actors on the German level. Germany is a pioneer of a new energy policy model, whose success is however not yet certain. This leads along with specific interests and capabilities of other countries to some reticence to this model among them. The direct policy transfer to the Czech Republic does not occur, because there is no interest on the part of the policy recipient (policy lender). Germany, however, is successful in influencing the European energy policy, although with necessary compromises. Germany uses rather “soft” objects of the transfer, which is usually voluntary and moreover also mostly indirect.

Klíčová slova

Německo, energetická politika, policy transfer, klimatická politika, Energiewende, Atomausstieg, Evropská unie, Česká republika

Keywords

Germany, energy policy, policy transfer, climate policy, Energiewende, Atomausstieg, European union, Czech republic

Rozsah práce: 272 005 znaků

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně, použil jen uvedené prameny a literaturu a že tato práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ..... Jiří Chrupa .....

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu této práce JUDr. Vladimíru Handlovi, CSc. za rady a připomínky, které mi vždy ochotně poskytl, a za to, že mi pomohl najít směr, kterým se při jejím psaní ubírat. Dále děkuji rovněž své rodině za podporu, kterou mi poskytla v období, kdy jsem tuto práci psal, a během celého studia.

TEZE Diplomové práce	
Jméno:	Jiří Chrpa
E-mail:	mailjiri@seznam.cz
Semestr:	Zimní
Akademický rok:	2013-2014
Název práce:	Německá energetická politika v kontextu zahraniční politiky SRN
Předpokládaný termín ukončení (semestr, školní rok):	zimní semestr 2014/2015
Vedoucí diplomového semináře:	PhDr. Ota Konrád, Ph.D., PhDr. Miroslav Kunštát, Ph.D.
Vedoucí práce:	JUDr. Vladimír Handl, CSc.
V čem se oproti původnímu zadání změnil cíl práce?	Cílem práce je postihnout významné předpoklady a faktory vývoje energetiky v SRN. Oproti původnímu předpokladu se práce bude věnovat více energetické politice a nebude se vzhledem k vágnímu vymezení pojmu primárně zabývat energetickou bezpečností SRN. Důraz bude i nadále kladen na zahraničněpolitické faktory, zejména na energetickou politiku prosazovanou Německem v Evropské unii. Tezí práce je, že hlavní bariérou prosazení německé energetické politiky v EU jsou pochybnosti ostatních členů nejen o vlastních možnostech takovou politiku zvládnout, ale i o schopnosti samotné SRN svou energetickou politiku realizovat, přičemž Německo zatím nemůže podat důkaz, že své ambiciózní cíle skutečně zvládne naplnit.
Jaké změny nastaly v časovém, teritoriálním a věcném vymezení tématu?	Celkové časové vymezení práce zůstává stejné, ale její těžiště se posunulo směrem k nedávné minulosti. Práce se bude zabývat energetickou politikou prosazovanou Německem v EU a vysvětlením kořenů současné německé energetické politiky v minulosti. Popis a analýza její současné/nedávné podoby pak budou sloužit zodpovězení hlavní výzkumné otázky a bude jim oproti původnímu předpokladu věnována větší pozornost. Teritoriálně je práce i nadále vymezena územím SRN, ale také Evropské unie a případně států, které mají pro její energetickou politiku zásadní význam.
Jak se proměnila struktura práce (vyjádřete stručným obsahem)?	<ol style="list-style-type: none"> 1) Úvod – představení tématu, cílů a hypotéz práce 2) Vymezení pojmů (energetická politika, jednotlivé zdroje energie a jejich význam pro SRN) 3) Formování německé energetické politiky na domácí úrovni 4) Německo jako exportér Energiewende na bilaterální úrovni? 5) Německo jako exportér Energiewende na úrovni EU? 6) Potvrzení/vyvrácení hypotéz, zodpovězení otázek a cílů práce 7) Závěr
Jakým vývojem prošla metodologická koncepce práce?	Práce je založena na analýze odborných textů publikovaných v prestižních časopisech zabývajících se mezinárodními vztahy, energetikou, energetickou politikou, hospodářskými otázkami a příbuznými tématy. Dále budou, především k ujasnění teoretických konceptů, využity tištěné knižní publikace. Významným zdrojem budou také oficiální dokumenty a

statistické údaje. Primární zdroje budou sloužit především k doložení poznatků získaných ze sekundární literatury a k ilustraci předkládaných závěrů. Doplnkovým zdrojem mohou být také internet (stránky institucí) a další média (tiskové zprávy apod.). Práce se soustředí na vyhledání kauzálních souvislostí a vztahů. Argumentační linie bude pravděpodobně vystavěna retrospektivně, popisné části však budou pro lepší přehlednost zpracovány chronologicky.

Které nové prameny a sekundární literatura byly zpracovány a jak tato skutečnost ovlivnila celek práce?

Byly provedeny rešerše dostupných elektronických databází a vyhledány také analýzy Stiftung Wissenschaft und Politik – SWP a Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik e.V. – DGAP. Dosud byly v souladu s retrospektivním přístupem k tématu zpracovány především materiály týkající se současné či nedávné energetické politiky SRN. Během vyhledávání zdrojů se také ukázalo, že mnohem lépe je dostupná literatura pro období po roce 2000, přičemž těžiště práce se nacházelo v dřívějším období. To přispělo ke změně přístupu k tématu a jeho částečné úpravě, po níž bude téma lépe uchopitelné.

Charakterizujte základní proměny práce v době od zadání projektu do odevzdání tezí a pokuste se vyhodnotit, jaký pokrok na práci jste během semestru zaznamenali (v bodech):

- Došlo k ujasnění cílů práce.
- Původní výzkumná otázka - zda období determinované ropným šokem skončilo v souvislosti se zahraničněpolitickými událostmi kolem roku 1990, byla změněna.
- Práce se soustředí na potvrzení nebo vyvrácení teze, že překážkou prosazení německé energetické politiky v EU je nedůvěra ostatních členů k německé energetické politice, která je vnímána kontroverzně a jejíž funkčnost SRN nedokáže spolehlivě prokázat.
- Vedle hlavní teze se práce bude věnovat i kořenům současné německé energetické politiky v EU - jejímu formování na úrovni SRN.
- Po důkladnějším prověření dostupných zdrojů došlo k redefinici tématu, která by měla umožnit eliminovat nedostatky plynoucí z nerovnoměrné dostupnosti zdrojů.

Podpis studenta a datum:

Schváleno:	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí diplomového semináře		

Obsah

1. Úvod	2
2. Metodologie a literatura.....	5
2.1. Metodologie a metody	5
2.2. Kritika pramenů a literatury	7
2.3. Teorie a koncepty	11
2.3.1. Teorie.....	11
2.3.2. Koncept „policy transfer“ – přenos politiky	11
2.3.3. Energetická politika a energetická bezpečnost	16
2.4. Shrnutí teoretické části	18
3. Tvorba a motivy německé energetické politiky	20
3.1. Formování německé energetické politiky na domácí úrovni	20
3.2. Motivы exportu německého modelu energetické politiky	34
3.3. Aktéři energetické politiky na vnitroněmecké úrovni a jejich zájmy v EU	37
3.3.1. Vládní úroveň – úřad spolkového kancléře a ministerstva.....	37
3.3.2. Politické strany a jejich programy pro volby do EP.....	42
3.3.2.1. SPD.....	44
3.3.2.2. Zelení.....	47
3.3.2.3. CDU-CSU.....	49
3.3.2.4. Die Linke	53
3.3.2.5. FDP.....	55
3.3.3. Energetické společnosti a průmysl.....	58
3.4. Shrnutí třetí kapitoly.....	59
4. Německo jako exportér „Energiewende“ na bilaterální úrovni?	61
4.1. Příklad České republiky.....	61
4.2. Shrnutí čtvrté kapitoly	70
5. Německo jako exportér „Energiewende“ na úrovni EU?.....	71
5.1. Tvorba energetické politiky Evropské unie	71
5.2. Zájmy Německa v Evropské unii.....	86
5.3. Shrnutí páté kapitoly.....	93
6. Závěr.....	95
Summary.....	99
Seznam zkratk	103
Použitá literatura	105
Přílohy:	124
Příloha č. 1. Online dotazník	124
Příloha č. 2. Odpovědi respondentů.....	127
Příloha č. 3. Schéma vztahů	131
Příloha č. 4: Stručné profily energetických koncernů.....	132
Seznam tabulek, obrázků a příloh	132

1. Úvod

Německo se v posledních desetiletích snaží rozvinout specifický model energetické politiky a transformovat svou energetiku s důrazem na využití obnovitelných zdrojů energie a redukcí ekologické zátěže v duchu „Energiewende“. Je otázkou, zda se Německo soustřeďuje jen na realizaci této politiky na svém území, nebo zda se, ať již z pragmatických, ideových či jiných důvodů, snaží ji přenést i do okolních států nebo do Evropské unie.

Pro účel analýzy v rozsahu diplomové práce byla otázka transferu německé energetické politiky redukována především na oblast výroby elektrické energie, kde jsou specifické znaky „Energiewende“ pravděpodobně nejvýraznější a tudíž nejlépe rozpoznatelné. Navíc bylo téma ještě redukováno převážně na problematiku zastoupení a podpory jednotlivých zdrojů elektrické energie a stanovení cílů v této oblasti a práce se tak příliš nevěnuje například otázkám spojeným s budováním společného energetického trhu. Jako cílové prostředí případného transferu je sledována zejména Evropská unie a jako příklad konkrétního státu Česká republika. Rovněž ze struktur a aktérů, skrze něž může k přenosu politiky docházet, byly vybrány pouze ty, u nichž je vůbec možné na základě relevantních zdrojů sledovat, zda k přenosu dochází, nebo ne (na evropské úrovni nejvíce Evropský parlament a Evropská komise; na německé úrovni pak hlavně spolková vláda a politické strany, jejichž programům byla věnována zvláštní pozornost). Teritoriální vymezení práce je dané územím Spolkové republiky Německo a Evropské unie, i když celé téma má i svůj celosvětový kontext, jenž nemůže být zcela ignorován. Časově je práce vymezena obdobím mezi roky 1998 a 2013 s přesahem do roku 2014, kdy byla na evropské úrovni přijata některá důležitá rozhodnutí, jež jsou výsledkem předchozího vývoje. Zohledňuje také historický kontext tématu – období mezi roky 1973 a 1998. Rok 1973 je významným milníkem kvůli prvnímu ropnému šoku, který ovlivnil energetickou politiku evropských států a tedy i Německa a je začátkem v určitém smyslu nové etapy této politiky. Rok 2013 byl jako hranice stanoven kvůli tomu, že volby do Spolkového sněmu tohoto roku jsou současně nejbližším bodem ohraničujícím politicky určité období ve Spolkové republice Německo, byť pravděpodobně nejsou zásadním bodem zlomu. Vymezené období je tak dlouhé proto, aby bylo možné postihnout alespoň v základních rysech rozličné faktory formující energetickou politiku SRN a její transfer včetně jejich kořenů; pozornost je však primárně věnována období od nástupu rudozelené koalice k vládě v roce 1998 po rok 2013, v kterém již měla německá energetická politika svou relativně konzistentní a dobře rozpoznatelnou podobu a je tak možné sledovat její potenciální transfer. Těžištěm práce je pak období let 2011-2013 – tedy

období mezi druhým rozhodnutím spolkové vlády o „Atomausstieg“ (vystoupení z jaderné energetiky) a zatím posledními volbami do Spolkového sněmu.

Téma je významné zejména proto, že až dosud nebyla otázce přenosu německé energetické politiky do jiných zemí a na evropskou úroveň věnována patřičná pozornost. K jeho zpracování je velice vhodný koncept policy transfer, jenž byl vyvinut právě k výzkumu přenosu politiky mezi různými prostředími, je již velmi dobře teoreticky zpracován, ale na téma této práce zatím aplikován nebyl. Téma má i jistou společenskou relevanci, neboť budoucí podoba evropské energetiky může být silně ovlivněna úspěchem či fiaskem německého energetického modelu, který se formoval pod vlivem širšího kontextu vývoje německé společnosti, a jeho případným rozšířením v Evropě.

V souvislosti s německým energetickým přechodem se objevují pochybnosti ohledně jeho realizovatelnosti – s ohledem na celkovou technickou a finanční náročnost. Přestože i oba tyto faktory musí být v práci reflektovány, není jejím cílem posuzovat zvládnutelnost (především technickou) „Energiewende“ jako takovou, neboť to náleží odborníkům z příslušných oborů. Cílem práce také není primárně popis všech jednotlivých opatření, která podnikají Německo či Evropská unie na poli energetiky. Jejich analýza a popis slouží pouze jako nástroj, který umožní zodpovězení hlavních výzkumných otázek. Jde spíše o to zjistit, do jaké míry a jakým způsobem je podoba energetické politiky EU (a ČR) provázána s jejím vývojem v Německu, který lze z mnoha důvodů považovat za průlomový a jedinečný a který je do značné míry determinován vnitroněmeckými faktory, jež se však mohou promítat také do politiky na úrovni Evropské unie.

Práce operuje s následujícími tezemi:

- 1) Dochází k transferu modelu energetické politiky z Německa na úroveň Evropské unie, případně do jejích ostatních členských států – konkrétně do České republiky.
- 2) Hlavní bariérou prosazení německé energetické politiky v EU jsou pochybnosti ostatních členů nejen o vlastních možnostech takovou politiku zvládnout a o její výhodnosti, ale i o schopnosti samotné SRN svou energetickou politiku realizovat, přičemž Německo zatím nemůže podat důkaz, že své ambiciózní cíle skutečně zvládne naplnit.

Z předložených tezí vyplývají konkrétní výzkumné otázky:

- 1) Vyvíjí vláda Spolkové republiky Německo nebo jiné její orgány snahu o transfer energetické politiky do zahraničí?

- 2) Má Spolková republika Německo zásadní důvody a motivaci pro export své energetické politiky a je v jejím zájmu ji exportovat?
- 3) Existuje vůle k policy transferu? Pokud ano, kdo ji má?
- 4) Jaké jsou případné výsledky probíhajícího transferu?
- 5) K jakému typu transferu energetické politiky ze SRN dochází?

Hlavním cílem práce je pokusit se zodpovědět na základě studia oficiálních dokumentů, médií i sekundární literatury uvedené otázky.

2. Metodologie a literatura

2.1. Metodologie a metody

Předměty výzkumu této práce představují německá zahraniční a energetická politika; konkrétním případem, kterým se práce zabývá, je transfer specifického energetického modelu¹ („Energiewende“) z Německa do zahraničí – do struktur EU a do ČR jako členského státu EU. Aby byl předmět výzkumu lépe uchopitelný, byla v rámci tématu hlavní pozornost věnována problematice výroby elektrické energie a cílům, které si SRN ukládá, a jiné aspekty problematiky byly zkoumány jen v omezeném rozsahu (vyžadovaly-li to souvislosti). Práci lze charakterizovat jako disciplinovanou interpretativní případovou studii,² protože se věnuje jedinečnému fenoménu „Energiewende“, jenž je analyzován optikou konceptu policy transfer, který na toto téma dosud nebyl aplikován. Takto koncipovaná studie se pohybuje na pomezí jedinečné případové studie, soustřeďující se detailně na jediný zvláštní případ, a instrumentální případové studie, která klade důraz na využití teorií a další práci s nimi. Disciplinovaná interpretativní studie zkoumá „fenomén, který považujeme za hodný studia svou jedinečností či významem, ale pro jeho prozkoumání je využito existující teorie, která dosud na daný fenomén nebyla aplikována“ a teorie je zde „vodítkem pro práci s případem“.³

K tématu práce přistupuje retrospektivně v tom smyslu, že se zabývá relativně nedávným vývojem a tam, kde je to nutné, činí exkurzy do hlubší minulosti. Většina jejích částí je ovšem pojednána chronologicky a hlavní důraz je kladen na nejnovější období po roce 2000, respektive po roce 2011.

Jako nezávislé faktory byly sledovány 1) německý historický a společenský kontext, 2) potřeby SRN a její motivace k transferu a 3) charakteristiky systémů, kam by německá politika mohla být přenášena (ČR a EU). Zprostředkujícími faktory jsou postoje důležitých aktérů na německé úrovni (politické strany, vláda, průmysl). Závislou proměnnou, respektive výsledkem působení uvedených faktorů, je přenos politiky, a to 1) bilaterálně do ČR a 2) multilaterálně do EU. Důležitějším než samotné zjištění, jestli k nějakému přenosu politiky dochází, je poznatek, zda o něj SRN usiluje, a pokud ano, jaké k tomu má důvody (viz nezávislé faktory).

---

¹ O německém modelu jako inspiraci v celosvětovém měřítku hovoří Fischer a Geden. FISCHER, Severin a Oliver GEDEN. Die deutsche Energiewende europäisch denken. *Stiftung Wissenschaft und Politik* [online]. 2011, roč. 2011, SWP - Aktuell 47 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2011A47_fis_gdn_ks.pdf, s. 4.

² KOŘAN, Michal. Jednopřípadová studie. In DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008, s. 34.

³ Autor se odkazuje na Odell 2004, s. 59. Tamtéž, s. 34.

Práce využívá kombinaci několika metod. Při práci s primárními dokumenty a další literaturou jde o deskriptivní a obsahovou analýzu, aplikovanou na některé důležité dokumenty a texty zveřejněné v médiích či jinde, a dále o institucionální analýzu aplikovanou na rozhodnutí zkoumaných institucí, které mohou být aktéry policy transferu. Ten je pak analytickým konceptem, o který se celá práce opírá.

Jako oblasti, kde může k přenosu politiky (policy transferu) docházet a lze jej sledovat, byly vybrány dva okruhy institucí. Prvním jsou orgány Evropské unie, a to především Evropský parlament, konkrétně program německých politických stran ve volbách do něj, a Evropská komise – zejména působení komisaře pro energetiku Günthera Öttingera. Ačkoliv téma „Energiewende“ je více zastoupeno v „domácích“ politických programech, v této práci byly analyzovány raději ty „evropské“, protože je pro ni důležité zejména to, čeho by strany rády dosáhly v EU. „Evropské“ programy německých stran jsou zaměřeny primárně na ni, a tudíž odpadá riziko kontaminace analýzy tvrzeními, u nichž není jasné, zda se týkají pouze SRN, nebo mají i mezinárodní přesah. Využity byly také informace týkající se působení některých dalších orgánů, například Evropské rady (v tomto případě prostřednictvím působení Angely Merkelové jako zástupce SRN v ní) a Rady Evropské unie, získané ovšem spíše ze sekundárních zdrojů a médií. Druhý okruh představuje úroveň členských států EU, konkrétně Německa a částečně i České republiky. Sledovány byly aktivity spolkové vlády v souvislosti s možným transferem energetické politiky; především pak spolkového kancléře (kancléřky), případně resortů, kterých se zkoumaná problematika dotýká a kterými jsou zejména hospodářství a životní prostředí. Důležitou složkou jsou také postoje německých politických stran, které jsou částečně zpracovány na německé úrovni, ale především (vzhledem k tématu práce) opět na základě jejich volebních programů pro volby do Evropského parlamentu, jež jsou relevantní i pro domácí úroveň, neboť jsou zacíleny na německé voliče. Pozornost je věnována také postojům německé společnosti a některým historickým souvislostem, pro jejichž výzkum byla využita ponejvíce odborná literatura a také média (zejména internetové verze německých novin). Energetickým společností a průmyslu je v této práci vymezen jen nevelký prostor, jelikož nejsou ideovými původci „Energiewende“ a jejich důkladná analýza by vydala na další samostatnou práci. Analyzována byla činnost jednotlivých uvedených složek či orgánů a jejich postoje, důležitá rozhodnutí a některé zásadní jimi vytvořené či přijaté dokumenty.

2.2. Kritika pramenů a literatury

Použitou sekundární literaturu lze podle jejího zaměření rozdělit do dvou skupin, které se v případě některých titulů překrývají. První z nich tvoří práce využitě primárně k získání teoretických podkladů. Jde o články z odborných časopisů i knihy. Jsou to buď práce převážně teoretické, nebo texty, které se sice zabývají více či méně odlišným tématem než tato práce, ale používají teoretické přístupy, jimiž je inspirována. Příkladem takové publikace je článek Simona Bulmera (*Germany and the Eurozone Crisis: Between Hegemony and Domestic Politics*)⁴, kterému je dále v této kapitole věnována zvýšená pozornost, neboť aplikuje pro tuto práci zásadní koncept policy transfer na konkrétní téma ve vztazích EU a SRN. Tato práce se snaží použít analogický postup, jako byl využit v uvedeném článku. Další text Simona Bulmera *Theorizing Europeanization* poskytuje teoretický rámec konceptu europeanizace, který je příbuzný s konceptem policy transfer (je vlastně jeho „odrůdou“) a jehož prvky jsou využitelné i v této práci. Samotným konceptem policy transfer se důkladně zabývají David BENSON, Andrew JORDAN a Alvin ROTH v článku *What Have We Learned from Policy Transfer Research* a také David P. DOLOWITZ a David MARSH v textu *Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making*. O policy transferu v EU pojednává text S. BULMERA a Stephena PADGETTA *Policy Transfer in the European Union: An Institutionalist Perspective*. Všechny výše uvedené články jsou velmi kvalitně zpracované a umožňují podrobné seznámení se s konceptem policy transfer, žádný z nich se však nezabývá energetickou politikou a jde tedy především o teoretické podklady. Ojedinelým textem, který se zabývá europeanizací, a tedy vlastně i policy transferem, německé energetické politiky, je článek Severina FISCHERA a Olivera GEDENA *Europeanising the German energy transition*.

Druhou skupinou sekundární literatury jsou tituly, které se zabývají tématy příbuznými tématu této práce, tedy zejména zahraniční a energetickou politikou Německa a také České republiky (ty však byly využity méně, protože práce je psána spíše z německé perspektivy). Z nich byly čerpány konkrétní informace umožňující zasadit téma do širšího kontextu – zejména politického, ale i historického a společenského. Nejvíce se tématu této práce (v příslušných částech) blíží knihy *Německo v čele Evropy?: SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny* (HANDL, Vladimír) s kapitolou Tomáše Ehlera věnovanou přímo energetické politice, dále *Zahraniční politika Německa na začátku 21. století* (PRÁŠIL, Jan; zejména kapitoly J. Prášila a M. Staszkiwitz) a *Germany's uncertain power: foreign policy of*

---

⁴ BULMER, Simon. Germany and the Eurozone Crisis: Between Hegemony and Domestic Politics. *West European Politics*. 2014, vol. 37, issue 6, s. 1244-1263. DOI: 10.1080/01402382.2014.929333.

the Berlin Republic (MAULL, Hanns W.) s výborně zpracovanými kapitolami Friedmanna Müllera a Detlefa F. Sprinze. Tyto tři publikace poskytují nejen poznatky o německé zahraniční politice, ale dotýkají se přímo i tématu energetiky. Tématu práce se svým obsahem blíží také více aktuální texty (většinou analýzy Stiftung Wissenschaft und Politik) S. Fischera a O. Gedena (FISCHER, Severin a Oliver GEDEN. *Die deutsche Energiewende europäisch denken*; FISCHER, Severin. *The EU's New Energy and Climate Policy Framework for 2030*). Text *Erneuerbare Energien im Stromsektor: Gestaltungsoptionen in der EU* (FISCHER, Severin a Kirsten WESTPHAL) je silně zaměřen na problematiku trhu s elektřinou, nabízí ale i značné množství dalších informací souvisejících s německým energetickým modelem. Jako užitečné se ukázaly i spíše krátké příspěvky Dirka Messnera a jeho kolegů (MESSNER, Dirk a Jennifer MORGAN. *Deutschland braucht eine Energiewende-Außenpolitik*; MESSNER, Dirk, Hans Joachim SCHELLNHUBER a Jennifer MORGAN. *Globale Wende durch Energiewende-Club*) a také článek LAGGEWIE, Claus a Dirk MESSNER. *The low-carbon transformation—A social science perspective*. Jedním z vůči „Energiewende“ nejvíce skeptických autorů, z nichž práce vychází, je Frank Umbach (*Die Energiewende wird Arbeitsplätze kosten, das Wachstum hemmen und den Lebensstandard beeinträchtigen*). Ostatní publikace z této skupiny se energetice věnují spíše jen okrajově (pokud vůbec), obsahují však kvalitní představení důležitých principů německé zahraniční (ale i vnitřní) politiky. Patří sem kniha *Rethinking Germany and Europe: democracy and diplomacy in a semi-sovereign state* (BULMER, Simon, Charlie JEFFERY a Stephen PADGETT) zabývající se zahraniční politikou a mezinárodní pozicí SRN. Tak jako u jiných podobných publikací je i zde problém, že sice poskytuje poznatky nutné k zasazení tématu do širšího kontextu, neřeší ale přímo téma této práce. Problematice hegemonie Německa se věnuje William E. PATERSON v článku *The Reluctant Hegemon? Germany Moves Centre Stage in the European Union*. Dále je důležitá kniha *Power and German foreign policy: embedded hegemony in Europe* (CRAWFORD, Beverly), zabývající se širším kontextem mezinárodních vztahů SRN a rolí SRN v nich, kniha *Developments in German politics 2* (PADGETT, Stephen, William E. PATERSON a Gordon R. SMITH, hlavně kapitola Rolanda Sturma) a kniha *Britain, Germany and the future of the European Union* (SCHWEIGER, Christian). Důležitým prvkem německé politiky je (permisivní) konsenzus, který je spolu s dalšími charakteristickými prvky německé politiky či politického systému více či méně podrobně rozebrán v knihách *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung* (HELLMANN, Gunther), *Converging Post-War European Discourse: War Experience, Changing Security Concepts, and Research and Education* (HOERBER, Thomas C.) a také *Srovnání politických systémů*

Německa a Rakouska: institucionální a systémové ukotvení (JEŘÁBEK, Martin a kol.). Zcela novou – a velmi kvalitní – německou publikací zabývající se souhrnně německou zahraniční politikou a zohledňující nejnovější vývoj je kniha „*Früher, entschiedener und substantieller*“?: *Die neue Debatte über Deutschlands Außenpolitik* (HELLMANN, Gunther, Daniel JACOBI a Ursula STARK URRESTARAZU). Poznatky o energetice, respektive energetické bezpečnosti, byly čerpány z knih *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU* (BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ), *The future of European energy security: interdisciplinary conference* (JESIEN, Leszek, hlavně kapitola od A. Yorkan), *Energy security: economics, politics, strategies, and implications* (PASCUAL, Carlos a Jonathan ELKIND) a *Energy security: Europe's new foreign policy challenge* (YOUNGS, Richard). V souvislosti s možnou sekuritizací tématu je třeba zmínit také spíše okrajově využitě texty *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu* (BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap de WILDE) a *The Risk of Energy Securitization on the Eurasian Continent: CIEP Briefing Paper: Clingendael international energy programme* (PERCIVAL, Bas R.).

Existují také publikace zabývající se německou (a českou) energetikou převážně z technického, ekonomického, eventuálně environmentálního či jinak specifického úhlu pohledu. Ty však byly využity jen omezeně, neboť těžištěm práce je především politická rovina problému. Rozbor jejich obsahu lze tedy omezit na shrnutí, že poskytují přehled o cílech, které si SRN klade a o tom, s jakými překážkami se při jejich plnění musí potýkat, případně o postojích některých aktérů (tyto texty mohou být názorově zabarvené podle toho, kdo je jejich původcem) a o důvodech jejich jednání. Za všechny je možné jmenovat poměrně objektivně zpracovaný článek *Is 100% Renewable Energy possible for Germany by 2020?* (GROSSKOPF, Patrick), jako příklad textů s možným názorovým zabarvením pak *Energetická politika: sborník textů* (LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA).

Sekundární literatura v podobě knih a odborných článků však nedokáže plně odpovědět na otázky položené v úvodu, a to s ohledem na fakt, že časové vymezení práce sahá velmi blízko k současnosti (a téma tudíž ještě nebylo dostatečně zpracováno). Proto bylo nutné využít také média – zejména internetové verze významných deníků a další relevantní internetové stránky. Velmi důležitým zdrojem byly internetové stránky různých think-tanků a agentur shromažďujících zprávy a systematicky se zabývajících zkoumanou problematikou; jako příklad lze uvést českou odnož *Euractivu*, která se paradoxně vzhledem k lepšímu třídění článků umožňujícímu snadné chronologické sledování všech příspěvků na dané téma ukázala být i přes menší kvantitu obsahu lepším zdrojem než německá či anglická mutace tohoto

portálu. Nevýhodou oproti německé odnoži je menší množství příspěvků zaměřených přímo na Německo, opravdu důležité události jsou však i tak pokryty.

Práce se také odkazuje na některé primární zdroje, mezi které patří oficiální dokumenty Evropské unie,⁵ dokumenty Spolkové republiky Německo a České republiky, například energetické koncepce,⁶ respektive jejich příslušných institucí, a již zmíněné volební programy německých politických stran. Tyto primární dokumenty byly v rámci práce podrobeny analýze, jejíž výsledky byly porovnány s poznatky získanými ze sekundární literatury.

Jako podpora poznatků získaných z literatury posloužilo v případě přenosu německé energetické politiky do ČR také malé dotazníkové šetření, zahájené v prosinci 2014 a provedené formou online dotazníku, na nějž byl s prosbou o vyplnění emailem zaslán odkaz celkem patnácti českým odborníkům na energetiku a zástupcům institucí, jejichž činnost souvisí s tématem této práce. Jednalo se o kvalitativní výzkum s většinou zcela otevřenými otázkami. Dotazník bohužel vyplnili jen čtyři respondenti a výsledky tudíž nelze považovat za příliš reprezentativní. Některé odpovědi však byly poměrně obsáhlé a poukázaly na nové zajímavé aspekty problematiky nebo naopak potvrdily poznatky získané jinde a lze tedy konstatovat, že i toto šetření mělo svůj smysl a nepostrádá jistou validitu.

Až dosud žádný titul z relativně velkého množství publikací zabývajících se konceptem policy transfer ani z těch, které se věnují německé (zahraniční i vnitřní) politice a jejím principům nebo dokonce energetice, neanalyzuje důkladně možnost policy transferu německé energetické politiky, což je mezera v dosavadním poznání, kterou se tato práce snaží vyplnit. Za tímto účelem byla využita řada primárních zdrojů a dokumentů, které byly většinou dostupné online (stejně jako i mnohé tituly – zejména články – sekundární literatury), což značně usnadnilo zpracování tohoto textu.

---

⁵ Např. EUROPEAN COMMISSION. *Energy 2020: A strategy for competitive, sustainable and secure energy: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS* ; některé směrnice – např. *Directive 2001/77/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the promotion of electricity produced from renewable energy sources in the internal electricity market.*

⁶ Např. *Die Energiewende in Deutschland: Mit sicherer, bezahlbarer und umweltschonender Energie ins Jahr 2050* (Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie); DIE BUNDESREGIERUNG. *Energiekonzept: für eine umweltschonende, zuverlässige und bezahlbare Energieversorgung.* 2010; MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *AKTUALIZACE STÁTNÍ ENERGETICKÉ KONCEPCE ČESKÉ REPUBLIKY.*

2.3. Teorie a koncepty

2.3.1. Teorie

Z hlediska teoretického zarámování práce je třeba upozornit na koncept „milieu shaping“ teoretika realistické školy Arnolda Wolfse, podle kterého se Německo snaží promítnout své zájmy do prostředí za svými hranicemi (do EU) a „tvarovat“ podmínky v tomto prostředí podle svých potřeb.⁷ Práce má blízko také k neoklasickému realismu, z nějž si bere důraz na „proměnné na úrovni struktury systému, interakcí i jednotek systému (charakteristik států)“⁸. Jeho přední teoretik Randall Schweller „chápe zahraniční politiku států jako reakci vládních elit na vnější (strukturální), ale i domácí podněty“,⁹ přičemž „do hry tak vstupují následující faktory: preference relevantních politických a společenských aktérů, síla a zranitelnost vlády, strukturální charakteristiky společnosti a podobně“.¹⁰

2.3.2. Koncept „policy transfer“ – přenos politiky

Jako policy export či častěji policy transfer lze chápat situaci či proces, při kterém dochází k přesunu konkrétní politiky (obvykle ve smyslu policy) horizontálně z jednoho celku (např. státu) do jiného či jiných rovnocenných celků (např. z Německa do ČR nebo opačně) – tehdy lze hovořit o tzv. „peer to peer“ policy transferu¹¹, případně vertikálně z hierarchicky vyššího celku do celků nižších (např. z úrovně Evropské unie do jejích jednotlivých členských států) nebo naopak z celku nižší úrovně na celek postavený výše (např. z členského státu Evropské unie do unijní politiky). Lze rozlišit tři základní úrovně vládnutí, mezi nimiž může k policy transferu docházet – mezinárodní, národní a místní. Každá z nich zahrnuje řadu víceméně (alespoň formálně) rovnocenných aktérů (např. na národní úrovni států) a policy transfer může probíhat teoreticky mezi kterýmikoliv systémy kterýchkoliv z uvedených úrovní v libovolném směru, i když v praxi je interakce některých systémů rozličných úrovní poměrně vzácná a u jiných systémů k ní naopak dochází často.¹² Zatímco pojem policy export evokuje cílenou snahu určitého subjektu prosadit nějakou politiku jinde (exportovat ji tam), pojem

⁷ BULMER, Simon, Charlie JEFFERY a William E. PATERSON. Introduction. In: *Germany's European Diplomacy: Shaping the Regional Milieu*. Manchester and New York: Manchester University Press, 2000, s. 7.

⁸ BENEŠ, Vít. Realismus. In: BARŠA, Pavel. *Dialog teorií : filozofická dilemata výzkumu mezinárodních vztahů*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009, s. 36.

⁹ Tamtéž, s. 36-37.

¹⁰ Tamtéž, s. 37.

¹¹ BENSON, David, Andrew JORDAN a Alvin ROTH. What Have We Learned from Policy Transfer Research? Dolowitz and Marsh Revisited. *Political Studies Review*. 2011, vol. 9, issue 3, s. 366-378. DOI: 10.3386/w13530. S. 371.

¹² DOLOWITZ, David P. a David MARSH. Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making. *Governance: An International Journal of Policy and Administration*. 2000, vol. 13, issue 1, s. 5-23. DOI: 10.1111/0952-1895.00121. S. 12.

policy transfer naznačuje i možnost víceméně samovolného šíření/přenosu/přesunu/posunu politiky. Zcela jednoznačné vzájemné vymezení těchto pojmů ovšem neexistuje, proto bude v této práci pro zamezení nejednoznačnosti a pro zjednodušení upřednostňován častěji používaný termín „policy transfer“ a případně budou použity také české překlady „vývoz, přesun nebo přenos politiky,“ které dokážou lépe vystihnout zamýšlený význam konkrétního případu transferu. Je-li za vývozem politiky cílená snaha, je ještě možné rozlišit, zda tento vývoz probíhá formou určité víceméně pasivní nabídky, kterou ostatní mohou, ale nemusí přijmout, nebo zda jde o aktivní snahu určitou politiku prosadit, a to i bez ohledu na přání či zájmy ostatních.

Při procesu policy transfer dochází k přenosu znalosti politiky, administrativních úprav, institucí a idejí do jinak nastavené politiky, respektive do jiného politického systému.¹³ Rozlišuje se mezi nátlakovým/nuceným (coercive/forced) a dobrovolným policy transferem.¹⁴ V rámci nátlakového či nuceného policy transferu je pak dále možné rozlišovat přímý (direct) a nepřímý (indirect) nucený (coercive) policy transfer;¹⁵ Simon Bulmer rozlišuje také částečně nucený, podmíněný a povinný (semi-coercive, conditionality a obligated) transfer.¹⁶ O policy transferu jako procesu lze hovořit i v případě, kdy sice k přenosu politiky vůbec nedojde nebo není úspěšný (nedostaví se výsledek), ale jsou přítomny prvky samotného procesu.¹⁷

Význam procesu policy transfer výrazně vzrůstá během posledních desetiletí, přičemž za příčinu lze považovat mimo jiné snadnější výměnu informací díky pokročilým komunikačním technologiím a globalizaci.¹⁸ V rámci pojmu policy transfer je třeba rozlišovat mezi samotným přenosem idejí nebo politiky a procesy, které jsou k tomu nutné a které bývají často opomíjeny.¹⁹ Jako aktéry procesu policy transfer pak Dolowitz a Marsh vymezují „volené zástupce, politické strany, byrokraty/úředníky, nátlakové skupiny, politické podnikatele a experty, nadnárodní korporace, think-tanky, nadnárodní vládní a nevládní instituce a konzultanty“.²⁰ Aktéry lze zjednodušeně rozdělit do dvou základních skupin: státní a nestátní (ostatní).²¹ Předmětem transferu může být téměř cokoliv, přičemž jmenovány jsou

---

¹³ Tamtéž, s. 5.

¹⁴ Tamtéž, s. 6.

¹⁵ Autoři se odkazují na Dolowitz a Marsh (1996, 347-9) a Hans (2009). BENSON, JORDAN a ROTH. What Have We Learned from Policy Transfer Research? S. 370.

¹⁶ Vlastní překlad. Autoři se odkazují na Bulmer et al (2007, s. 15). BENSON, JORDAN a ROTH. What Have We Learned from Policy Transfer Research? S. 370.

¹⁷ DOLOWITZ a MARSH. Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making. S. 6.

¹⁸ Tamtéž, s. 6-7.

¹⁹ Tamtéž, s. 7.

²⁰ Vlastní překlad. Autoři dále popisují jejich role. Tamtéž, s. 10.

²¹ Autoři dále popisují uvedené skupiny. BENSON, JORDAN a ROTH. What Have We Learned from Policy Transfer Research? S. 369.

„politické cíle, obsah politiky, politické nástroje, politické programy, instituce, ideologie, myšlenky a postoje a negativní lekce“.²² Mezi jednotlivými předměty transferu lze rozlišovat tvrdé (hard), mezi které patří zejména politické nástroje, instituce a programy, a měkké (soft), zahrnující například ideje, ideologie, a koncepty.²³ Právě na tuto druhou skupinu (soft) se tato práce soustředí více, protože podle názoru jejího autora jsou předměty z první skupiny (hard) často pouze nástrojem nebo výsledkem (a tedy důkazem) transferu předmětů z druhé skupiny (zákonná norma například může být nástrojem nebo výsledkem transferu nějaké ideje) – ne však nutně. Popsány jsou rovněž hlavní překážky, které policy transferu mohou bránit. Jde například o „inerční efekt“ domácích institucionálních struktur, respektive politických systémů, jenž se často projevuje při transferu politik z úrovně EU do jednotlivých členských států.²⁴

Existuje poměrně velké množství prací zabývajících se policy transferem v rámci Evropské unie ve směru z EU (jakožto nadnárodní organizace) do jejích členských států a často se hovoří o procesu „europeanizace“ (evropeizace), který lze do značné míry považovat za specifický případ policy transferu. Menší pozornost je však věnována tomu, jak probíhá policy transfer v opačném směru, tedy z jednotlivých členských států na úroveň orgánů Evropské unie, a konkrétně případ možného exportu německého modelu energetické politiky jako takový je zatím zmapován jen málo. Téma je samozřejmě částečně zpracováno po faktografické stránce – je známo, jaký charakter má německá energetická politika i to, jaké cíle si stanovuje Evropská unie, a píše se o řadě víceméně technických problémů spojených s transformací evropské i německé energetiky; není však jisté, jak moc a jakým způsobem jsou politiky těchto dvou úrovní (systémů) propojeny a až dosud nebylo téma dostatečně popsáno optikou konceptu policy transfer, který se přitom ke studiu daného problému velmi dobře hodí.

Zvláštním případem policy transferu je europeanizace, jež představuje „fenomén“, který může být vysvětlován pomocí různých teoretických přístupů,²⁵ většinou různých forem institucionalismu. Ačkoliv tato práce využívá primárně koncept policy transfer, je třeba podotknout, že transfer energetické politiky z Německa na evropskou úroveň a naopak přejímání politiky z ní může být chápán i v kontextu europeanizace. Aktéři a struktury (např.

---

²² Vlastní překlad. DOLOWITZ a MARSH. *Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making*. S. 12.

²³ Vlastní překlad. BENSON, JORDAN a ROTH. *What Have We Learned from Policy Transfer Research?* S. 370.

²⁴ Autoři se odkazují na práci Bulmer (2007). Tamtéž, s. 373.

²⁵ BULMER, Simon. „Theorizing Europeanization“, in *Europeanization: New Research Agendas*, ed. P. Graziano a M. Vink. Basingstoke: Palgrave, 2007, pp. 46-58. S. 47.

SRN a EU) se totiž konstituují takovým způsobem, že jeden bez druhého často nemohou existovat, což určuje i jejich chování. Od Německa se potom očekává, že bude podporovat evropské instituce a hodnoty, ale také, že se bude snažit je aktivně utvářet a ovlivňovat.²⁶ Podle Gunthera Hellmanna je europeanizace (*Europäisierung*) v kontextu německé zahraniční politiky „rozšířením horizontu vnímání a prostoru pro politické jednání na evropskou dimenzi“. ²⁷ Europeanizaci lze rovněž chápat jako „dvoucestný proces“, při kterém se uplatňují principy „bottom-up“ a „top-down.“²⁸ Jednotlivé státy pak „downloadují“ nebo naopak „uploadují“ politiky z úrovně EU nebo do ní.²⁹ Tyto principy se uplatňují rovněž u samotného policy transferu. Členské státy mohou mít zájem „uploadovat svůj politický model na úroveň EU, aby minimalizovaly následné náklady na jeho přijetí“³⁰ (tedy aby se model prosazovaný shora EU příliš neodlišoval od jejich vlastního, což zjednoduší jeho přijetí). Specifickým problémem je otázka chování jednotlivců v evropských institucích, kteří formálně nejsou zástupci „své“ země, ale jednoduše pracovníky dané instituce (například poradních skupin Komise nebo pracovních skupin Rady), ale přitom mohou stále sledovat zájmy země, odkud pocházejí.³¹ Tématu této práce se dotýká především případ evropského komisaře pro energetiku Günthera Öttingera, jenž je představitelem jedné z hlavních evropských institucí – Evropské komise (kde měl ve sledovaném období na starosti právě energetiku), ale jehož rozhodnutí a prohlášení se někdy nesla v souladu s duchem německé energetické politiky, což je výrazně a dobře sledovatelné vzhledem k tomu, že tato německá politika má své výrazné specifické rysy vybočující z kontextu energetických politik mnoha jiných (nikoliv ale všech – viz například Rakousko nebo Dánsko) členských států Evropské unie. Podobně je možné uvažovat také o vztahu politických stran a jejich „příbuzných“ na úrovni EU nebo i v jiných členských státech, veřejného mínění, zájmových skupin a podobně.³²

Důležitým prvkem konceptu policy transfer je rozlišování mezi příjemci a původci přenášené politiky. Jako borrower (příjemce) je v rámci konceptu policy transfer chápán aktér, často stát, který si „vypůjčuje“ politiku odjinud, tedy celek, do nějž se politika v rámci policy transferu šíří. Naopak jako lender (poskytovatel, původce) je chápán aktér, často stát,

---

²⁶ HELLMANN, Gunther. *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung*. 1. Aufl. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006, s. 99.

²⁷ Tamtéž, s. 35.

²⁸ Autor se odkazuje na práci Börzel (2002b). BULMER, „Theorizing Europeanization“, s. 48.

²⁹ Autoři se odkazují na Bulmer (2007) a na Jordan a Lieferink (2004). BENSON, JORDAN a ROTH. What Have We Learned from Policy Transfer Research? S. 371.

³⁰ Autor se odkazuje na Börzel (2002b, 2005). BULMER, „Theorizing Europeanization“, Tamtéž, s. 48.

³¹ Tamtéž, s. 55.

³² Tamtéž, s. 55.

který propůjčuje „svou“ politiku jiným aktérům, tedy celek, z něž se politika v rámci policy transferu šíří jinam. Rozdělení na příjemce (borrowers) a poskytovatele (lenders) lze použít v případě konkrétní politiky, v nejjednodušším případě na příkladu dvou aktérů, z nichž jeden je poskytovatel (lender) a druhý příjemce (borrower). Možné je však také použití těchto termínů v obecné rovině, kdy některé státy v rámci systému mezinárodních vztahů jsou převážně poskytovatelé (lenders) a šíří se z nich různé politiky do jiných států, které se naopak projevují převážně jako příjemci (borrowers) a v celkovém souhrnu tedy různé politiky více přijímají odjinud, než samy exportují.³³ V rámci této práce jde o zjištění, zda Spolková republika Německo funguje jako poskytovatel (policy lender) své energetické politiky, respektive o nalezení argumentů, proč tomu tak je, či není. Termíny poskytovatel (lender) a příjemce (borrower) jsou v ní tedy používány převážně v kontextu konkrétní politiky.

Případem transferu politiky z Německa na evropskou úroveň se zabývá Simon Bulmer ve svém článku *Germany and the Eurozone Crisis: Between hegemony and Domestic Politics*.³⁴ Koncept policy transfer je v něm aplikován na německou finanční politiku, jejíž prvky se v době krize – jak dokládá Bulmer – více rozšířily také do evropské finanční politiky. Postupy použité pro zpracování uvedeného článku byly velkou inspirací i pro tuto práci, zejména při definování v ní použitých kritérií pro vyhodnocení přenosu politiky. Faktory sledované S. Bulmerem a faktory sledované v této práci jsou shrnuty v *Tabulce č. 1: Srovnání použitých kritérií* na následující stránce.

Použitý postup výzkumu se sestává hlavně ze sledování chování důležitých aktérů, ať již institucí (v širokém smyslu slova), nebo jednotlivců – především politiků, a jimi vydávaných dokumentů. K tomu slouží samotné dokumenty a jejich oficiální prezentace, dále také odborné texty, média a analýzy různých think-tanků.

---

³³ Viz příklad Kanady, která je obecně považována spíše za borrowera, ale v konkrétním případě politiky regulace užívání tabáku se projevila jako policy lender, když svou politikou inspirovala USA. DOLOWITZ a MARSH. *Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making*. S. 10.

³⁴ BULMER, Simon. *Germany and the Eurozone Crisis: Between Hegemony and Domestic Politics*. *West European Politics*, s. 1244-1263.

Faktory sledované S. Bulmerem (v kontextu finanční politiky): ↓	Faktory sledované v této práci (v kontextu energetické politiky): ↓
Principy německé finanční politiky: ordoliberalismus a evropská integrace	Principy německé energetické politiky: důraz kladený na životní prostředí
Očekávání EU a jejích členských států	Očekávání EU a jejích členských států
Historické souvislosti: kořeny německé finanční politiky	Historické souvislosti: kořeny německé energetické politiky
Evropská politika SRN	Evropská politika SRN
Důležité faktory a proměny německé politiky: konsenzus, důležitost integrace, koncept civilní mocnosti, otázka „národních“ zájmů, otázka německé hegemonie	Důležité faktory a proměny německé politiky: konsenzus, otázka „národních“ zájmů, otázka německé hegemonie, méně pak důležitost integrace a koncept civilní mocnosti
Krizy eurozóny jako podnět pro úvahy nad dalším směřováním	Krizy v energetice: ve sledovaném období zejména jaderná havárie ve Fukušimě a obecná potřeba hledat nové zdroje, také ale problematika dodávek surovin (závislost na ruském plynu) a dříve i ropné krize
Role SRN v eurokrizi	Role SRN při hledání řešení problémů v energetice
Podmínky pro přijetí politiky	Podmínky pro přijetí politiky
Veřejné mínění	Veřejné mínění
Výsledky policy transferu	Výsledky policy transferu

Tabulka č. 1: Srovnání použitých kritérií. ↑

2.3.3. Energetická politika a energetická bezpečnost

Jednoznačná a všeobecně platná definice termínu energetická bezpečnost neexistuje. Jednotlivé definice se pak odvíjejí od účelu prací, v nichž jsou použity, a od názorů konkrétních autorů. Všechny se však soustřeďují kolem schopnosti (státu) zajistit (stabilní) zásobení energií. Zjednodušeně lze říci, že čím větší a lepší má nějaký stát schopnost spolehlivě pokrýt svou spotřebu energie a čím je tato schopnost stabilnější v čase, tím větší je také jeho energetická bezpečnost. Existují přitom různé způsoby, jak energetické bezpečnosti dosáhnout a od důrazu kladeného na ně se odvíjí výsledná definice. Například v americké literatuře a politice se lze setkat s chápáním energetické bezpečnosti jako „energetické nezávislosti“³⁵. Podle takového vymezení by nejvyšší energetické bezpečnosti dosáhl takový stát, který by byl schopný vyrábět energii vlastními silami a z vlastních surovin, nezávislý na jejich dovozu. Dovoz či vývoz energetických surovin a případná závislost na něm každopádně jsou významným faktorem určujícím podobu „energetických vztahů“ mezi různými státy a jejich vzájemnou závislost („energy interdependence“). Jiné, méně striktní, ale přitom možná konkrétnější, vymezení definuje energetickou bezpečnost jako „garanci krátkodobé a

³⁵ PASCUAL, Carlos a Jonathan ELKIND. *Energy security: economics, politics, strategies, and implications*. Washington: Brookings Institution Press, c2010, viii, s. 2.

dlouhodobé fyzické dostupnosti energetických produktů za objektivních a rozumných a/nebo přístupných cen.“³⁶ Energetickou bezpečnost je přitom nutné zajistit nevojenskými prostředky.³⁷ Bez ohledu na použitou definici je možné určit dvě základní žádoucí charakteristiky zásobování energií: dostupnost a spolehlivost.³⁸ Německá energetická politika sleduje cíl zajištění bezpečnosti dodávek, konkurenceschopnosti a environmentální udržitelnosti (tzv. magický trojúhelník).³⁹ Ať už je tedy použita jakákoliv definice (nebo spíše pokus o definici), v praxi energetickou bezpečnost posilují: vlastní zdroje surovin pro výrobu energie, kapacita pro její výrobu a schopnost pokud možno levného dovozu surovin od spolehlivých dodavatelů, přičemž v závislosti na konkrétních podmínkách mohou některé z uvedených faktorů být pro konkrétní stát významnější než jiné. Jako faktor posilující energetickou bezpečnost lze také, zvláště u států nedisponujících velkými zásobami surovin, chápat schopnost diverzifikovat zdroje energie či surovin a jejich dodavatele, což omezuje přílišnou jednostrannou závislost. S energetickou bezpečností úzce souvisejí specifické mezinárodní vztahy, zejména pak vztahy mezi poskytovateli a konzumenty energie či surovin pro její výrobu a také konkurence jednotlivých konzumentů či producentů mezi sebou.⁴⁰ Na tyto vztahy navazují různé snahy o společný zisk zúčastněných stran, nebo také o prosazování vlastního vlivu ve spolupracujícím státu.⁴¹ Uvedené aspekty energetické bezpečnosti je možné rozdělit do dvou okruhů: vnitřní a vnější. Mezi vnitřní lze zařadit ty, jejichž podoba se konstituuje přímo v konkrétním státě a často je zde „fyzicky“ přítomna – tedy zejména podobu energetického mixu, úsporná opatření, kapacity pro výrobu energie a vlastní suroviny. Vnější pak zahrnují hlavně vztahy s dodavateli nebo odběrateli surovin či energie a lze je považovat za součást mezinárodních vztahů a tedy i zahraniční a bezpečnostní politiky. Obě roviny jsou spolu vždy více či méně vzájemně provázané. Energie jako komodita může být sekuritizována,⁴² což se týká zejména vnější dimenze energetické bezpečnosti.

Ačkoliv tato práce se primárně zabývá energetickou politikou a nikoliv energetickou bezpečností SRN, ani problematiku energetické bezpečnosti nelze zcela pominout, neboť její

---

³⁶ YORKAN, Arzu. Energy Security of the European Union. In JESIEŃ, Leszek. *The future of European energy security: interdisciplinary conference*. Kraków: Tischner European University, 2006, 65.

³⁷ Tamtéž, s. 65.

³⁸ PASCUAL a ELKIND. *Energy security: economics, politics, strategies, and implications*, s. 2.

³⁹ MÜLLER, Friedmann. German Energy and Security Policy: Technical versus Political Modes of Intervention. In MAULL, Hanns W. *Germany's uncertain power: foreign policy of the Berlin Republic*. New York: Palgrave Macmillan, 2006, s. 178.

⁴⁰ PASCUAL a ELKIND. *Energy security: economics, politics, strategies, and implications*, s. 3.

⁴¹ Tamtéž, s. 3.

⁴² PERCIVAL, Bas R. The Risk of Energy Securitization on the Eurasian Continent: CIEP Briefing Paper: *Clingendael in ternational energy programme*. 2008. Dostupné z: http://www.clingendaelenergy.com/inc/upload/files/The_risk_of_energy_securitization_Eurasia.pdf

vnitřní dimenze úzce souvisí s německou energetickou politikou (a jejím transferem) a dokonce i vnější dimenze může mít svůj význam jako zdroj argumentů pro „Energiewende“ (zvýšení nezávislosti na ostatních). Využití takových argumentů lze (do jisté míry i spolu s důrazem na ochranu životního prostředí, je-li jeho narušení vnímáno jako bezpečnostní hrozba) považovat za projev sekuritizace problému německé energetiky. Úspěšná sekuritizace pak může přinést politickou podporu i podporu veřejnosti pro „Energiewende“.

Energetickou politiku (ve smyslu policy) je možné definovat jako přístup (státu) k zabezpečení produkce, distribuce a spotřeby energie. Energetická politika státu zahrnuje jeho rozhodnutí týkající se dovozu surovin či energie, výstavby a údržby distribuční sítě (elektrické rozvodné sítě a produktovodů) i výrobních kapacit (elektrárny) a opatření (např. úsporná) ohledně spotřeby energie. Energetická politika státu ovlivňuje jeho energetickou bezpečnost; je-li vhodně zvolena, dává mu možnost svou energetickou bezpečnost posílit. Naopak otázky související s energetickou bezpečností ovlivňují energetickou politiku a mohou ji limitovat. Energetická politika konkrétních států bývá formulována v energetické strategii či koncepci státu; svou energetickou strategii formulovanou v souboru více dokumentů má také Evropská unie (jde o strategie obsahující cíle k rokům 2020, 2030, 2050 a o Strategii energetické bezpečnosti – *Energy Security strategy*), z nichž pro nejbližší období je v kontextu této práce zásadní především dokument „*Energy 2020: A strategy for competitive, secure, and sustainable energy [COM(2010)639]*“⁴³. Energetickou politiku lze však chápat také jako určitý dlouhodobý trend, který je tvořen formálními dokumenty, politickými prohlášeními, politikou firem nebo požadavky Evropské unie.

2.4. Shrnutí teoretické části

V rámci této disciplinované interpretativní případovou studie, jejímiž předměty výzkumu jsou německá zahraniční a energetická politika, je aplikován koncept policy transfer na otázku přenosu specifického energetického modelu („Energiewende“) jako jedinečného fenoménu z Německa do zahraničí – do evropských struktur EU a do ČR, zejména v oblasti výroby elektrické energie a cílů, jež si SRN stanovuje.

Pro účely této práce lze konstatovat, že policy transfer je proces, při kterém dochází k přenosu konkrétní politiky nebo jejích prvků, a to horizontálně či vertikálně mezi aktéry tří základních úrovní – mezinárodní, národní a místní. Aktéry přenosu politiky lze nejnázve dělit

---

⁴³ EUROPEAN COMMISSION. *Energy 2020: A strategy for competitive, sustainable and secure energy: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS*. Brussels, 2010. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0639&from=EN>

na státní (státy a jejich instituce, politici...) a nestátní (různé zájmové skupiny, odborníci, firmy...). Přenášeny mohou být tvrdé (politické nástroje, instituce a programy) a měkké (ideje, ideologie, a koncepty) předměty, přičemž tvrdé předměty mohou být pouze nástrojem transferu těch měkkých. Přenos politiky může probíhat nuceně (přímo či nepřímo) i dobrovolně a jeho prvky je možné rozpoznat i tehdy, není-li úspěšný a vůbec k němu nedojde.

Energetická politika, jejímž přenosem se práce zabývá, je obecně přístupem (státu) k zabezpečení produkce, distribuce a spotřeby energie. Existují energetické politiky jednotlivých států a také Evropské unie, které zahrnují komplex konkrétních preferencí a opatření formulovaných v příslušných dokumentech – zejména energetických koncepcích.

Práce využívá deskriptivní a obsahovou analýzu, které aplikuje na dokumenty a texty zveřejněné v médiích či jinde, a institucionální analýzu použitou na rozhodnutí zkoumaných institucí, které mohou být zapojeny v přenosu politiky. Konceptem, na němž je práce založena a který ji teoreticky rámuje, je policy transfer.

3. Tvorba a motivy německé energetické politiky

V této kapitole jsou v souladu s analytickým konceptem práce (viz str. 14-15) vymezeny principy německé energetické politiky. Dále se kapitola věnuje historickým souvislostem a kořenům německé energetické politiky a rovněž konsenzu politických sil v otázce „Energiewende“ – postojům důležitých aktérů. Důležitý je také prvek krize – v tomto případě zejména havárie v jaderné elektrárně ve Fukušimě a její vliv na německou politiku. Kapitola se zabývá i postojem veřejnosti k „Energiewende“ a důvody stojícími za ním.

3.1. Formování německé energetické politiky na domácí úrovni

Vývoj zkoumané problematiky lze rozdělit do tří vzájemně provázaných etap. První z nich trvá od roku 1973 zhruba do roku 1998 a je obdobím utváření cesty k zvláštnímu německému modelu energetické politiky a pomalých počátků jeho realizace. Druhá etapa zahrnuje období mezi lety 1998 a 2011, kdy došlo jednak k ustálení jejích charakteristických rysů, ale především byla započata a probíhala implementace konkrétních opatření, pro něž se vžil souhrnný název „Energiewende.“ A konečně třetí období mezi lety 2011 a 2013 (a možná i nadále), kterým se tato práce zabývá primárně, je obdobím, kdy už je podoba německé energetické politiky v zásadě upevněna, Německo jde „svou“ cestou, stojí si za ní a je otázkou, kdo a do jaké míry je v ní bude následovat, ale také, jak při tom Německo bude úspěšné.

Základním charakteristickým rysem německé energetické politiky na domácí úrovni je – zejména v období zhruba od roku 2000 – bezesporu snaha o značně radikální proměnu energetického sektoru, v oblasti výroby elektrické energie pak především orientace na masivní využití obnovitelných zdrojů (OZE), které by se postupně (přitom však poměrně rychle – zejména ve srovnání s jinými státy) měly stát dominantním zdrojem elektrické energie, a úsilí omezit využívání jaderné energie. Zjednodušeně tak lze současnou německou energetickou politiku na poli výroby elektřiny charakterizovat důrazem na obnovitelné zdroje, odporem k jaderné energii a snahou o redukci jejího využití a také snahou o řešení souvisejících problémů týkajících se rozvodné sítě a její kapacity a stability dodávek.

Podstatou „Energiewende“ je pokračující důraz na OZE a především pak, zejména po roce 2011, úplný a urychlený odklon Německa od využití jaderné energie – tedy urychlení „Atomausstiegu“, který by měl být dokončen do roku 2022, přičemž i nadále má Německo

plnit svá předsevzetí ohledně redukce množství vypouštěných skleníkových plynů.⁴⁴ „Atomausstieg“ pochopitelně činí stanovené ambiciózní cíle ještě ambicióznějšími.

Do roku 2020 by měla produkce energie z obnovitelných zdrojů pokrývat nejméně 35 % spotřeby energie a emise skleníkových plynů by měly být o 40 % nižší než v roce 1990.⁴⁵ V současnosti (k roku 2013) zajišťují obnovitelné zdroje zhruba 24,1 % dodávek elektrické energie, a jsou tak na druhém místě za hnědým uhlím, které je zdrojem 25,4 % elektřiny. Tu Spolková republika Německo získává také z 19,2 % z černého uhlí, z 15,4 % z jádra, jehož podíl se – nedojde-li k zásadní politické změně – bude dále snižovat až k nule, a z 10,7 % ze zemního plynu. Přibližně 5 % elektřiny pochází z ostatních zdrojů.⁴⁶ Uhlí bylo jako zdroj energie v minulosti v SRN podporováno jednak v souvislosti s politikou zaměstnanosti, ale také kvůli zajištění vyššího podílu domácích zdrojů energie (surovin). Tuto roli dnes částečně přebírají OZE.⁴⁷

Formování (současné) německé energetické politiky a její výsledná podoba nejsou pouze otázkou posledních zhruba dvou desetiletí (období od sjednocení Německa, které je bezesporu možné považovat za významný milník v německé historii a přelomový bod pro mnoho oblastí, včetně energetiky). Tak jako má v Německu poměrně hluboké kořeny sahající přinejmenším do 30. let 20. století nebo dokonce až k Ottovi von Bismarckovi ordoliberalismus,⁴⁸ charakteristický silnou rolí státu v ekonomice, má je i současná německá energetická politika a „Energiewende“. Přestože podoba německé energetiky v období od konce druhé světové války do znovusjednocení Německa je v mnoha ohledech v kontrastu s uvedenými základními charakteristikami té současné, lze vysledovat určité souvislosti, které předznamenávají její aktuální podobu a jejichž kořeny sahají hlouběji do minulosti. Tyto souvislosti se přitom netýkají výhradně jen energetiky jako takové, ale souvisí s řadou komplexnějších společenských a politických otázek. V německé energetice dnes nejde jen o technická řešení výroby a distribuce energie, ale v podstatné míře (zřejmě větší než dříve)

---

⁴⁴ FISCHER, Severin a Oliver GEDEN. Europeanising the German energy transition. *SWP Comments*. 2011, č. 33, s. 1-4. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/en/publications/swp-comments-en/swp-aktuelle-details/article/europeanising_the_german_energy_transition.html

S. 1.

⁴⁵ Tamtéž, s. 1.

⁴⁶ Údaje jsou za rok 2013. Energie - Erzeugung: Bruttostromerzeugung in Deutschland für 2012 bis 2014.

DESTATIS: Statistisches Bundesamt [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z:

<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/Wirtschaftsbereiche/Energie/Erzeugung/Tabellen/Bruttostromerzeugung.html>

⁴⁷ MÜLLER, Friedmann. German Energy and Security Policy: Technical versus Political Modes of Intervention, s. 179.

⁴⁸ BULMER, Simon. Germany and the Eurozone Crisis: Between Hegemony and Domestic Politics. *West European Politics*, s. 1246.

také o politizaci debaty⁴⁹ a o prosazení politických idejí a názorů, jež nejsou determinovány čistě jen hospodářskými nebo bezpečnostními zájmy a technickými možnostmi. V první řadě je to dlouhodobý důraz německé společnosti jako celku na environmentální hodnoty, jehož jasnou souvislost s dnešní politikou je možné snadno nalézt minimálně od šedesátých let dvacátého století. Tehdejší více či méně organizovaná občanská hnutí a více či méně formální iniciativy se zaměřovaly na široké spektrum společenských a politických témat, z nichž jedním byly i environmentální otázky. V průběhu dalších desetiletí pak jejich význam narůstal a došlo k jejich institucionalizaci – jasným příkladem může být vznik a poměrně rychlé etablování se strany Zelených v Německu jakožto politické platformy pro prosazování specifického portfolia názorů, ale také zřízení Ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a bezpečnosti reaktorů v roce 1986 v reakci na nedávno předtím proběhnuvší jadernou havárii v Černobyli (26. dubna 1986). To představuje důkaz narůstajícího významu environmentálních témat a otázek pro německou společnost. Platí přitom, že vůle německé společnosti mohla být reprezentována příklonem k té či oné politické síle (straně), ale také vznikem nových struktur, například nevládních organizací, jež často vycházejí z prostředí „nového sociálního hnutí“ a jež jsou jasně definovatelnými aktéry – organizacemi,⁵⁰ které na sebe vážou části společnosti. Jde přitom (dodnes) i o organizace, které působí i celosvětově a v Německu mají jen jednu ze svých sekcí – např. Greenpeace.⁵¹ V říjnu 2010 například organizace Greenpeace iniciovala petici „za uznání ochrany klimatu jako státního cíle a za jeho důsledné začlenění do Základního zákona,“ kterou podpořilo přes 360 tisíc občanů SRN a která byla předložena Spolkovému sněmu.⁵² Tyto organizace se na formování politiky nepodílejí jen ovlivňováním veřejného mínění, ale často také prostřednictvím svých kontaktů v politice (podobně jako například zástupci průmyslu nebo zemědělců) lobbují za preferovaná řešení problémů nebo dokonce dodávají politikům podklady pro jejich práci.⁵³ To je pro politiky výhodné, neboť tak snadno získají potřebné materiály, které navíc někdy mohou být jinak těžko dostupné.⁵⁴ Spolu s vlivem EU je tak vliv zájmových skupin, jenž je však spíše

---

⁴⁹ MÜLLER, Friedmann. German Energy and Security Policy: Technical versus Political Modes of Intervention, s. 181.

⁵⁰ HELLMANN, *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung*, s. 156.

⁵¹ Tamtéž, s. 159.

⁵² STASZKIEWITZ, Maria: Klimatická politika. In PRÁŠIL, Jan. *Zahraniční politika Německa na začátku 21. století*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2011, s. 75.

⁵³ HELLMANN, *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung*, s. 160.

⁵⁴ Tamtéž, s. 163.

neformální, jedním z nejvýznamnějších faktorů ovlivňujících tvorbu německé politiky obecně.⁵⁵

Ani ve Východním Německu přitom, přestože zdejší politický vývoj se zásadně odlišoval od toho na Západě – už jen tím, že probíhal v rámci jiného politického systému a mocenského bloku – nebyly environmentální otázky zdaleka nevýznamné. Právě naopak, staly se jedním z témat akcentovaných zdejšími politickými (opozičními) hnutími a pravděpodobně i jedním z významných střípků mozaiky důvodů, jež přispěly k převratu v Německé demokratické republice v roce 1989 nebo přinejmenším k nárůstu nespokojenosti zdejších obyvatel se stavem jejich země.

Gunther Hellmann upozorňuje, že v otázce ochrany klimatu vystupují nevládní organizace jinak v rámci vnitroněmecké politiky a jinak v té celosvětové. Vnímají totiž roli Německa jako průkopníka ochrany klimatu, a proto se k jeho politice na mezinárodní úrovni vyjadřují méně kriticky než na té domácí, kde je jejich cílem co nejdůslednější politika ochrany klimatu.⁵⁶

Co se týká odporu současné německé společnosti k jaderné energii, ani ten není ničím zcela novým. Jaderné elektrárny zajišťovaly (a dodnes i po ukončení provozu mnohých z nich zajišťují) významný podíl výroby elektřiny v SRN a zejména v období ropných krizí v sedmdesátých letech se zdály být vhodným východiskem k řešení přílišné závislosti na fosilních palivech dovážených z nestabilních států. Za vlád SPD v sedmdesátých letech docházelo ve Spolkové republice Německo k největšímu rozvoji jaderné energetiky,⁵⁷ která byla vnímána jako moderní, bezpečný a ekonomicky výhodný zdroj energie a do jisté míry jako „energie budoucnosti“. Vše se změnilo po jaderné havárii v Černobyli, která výrazně posílila již dříve narůstající pochybnosti ohledně využití jaderné energie. Na svém sjezdu v Norimberku v roce 1986 se SPD rozhodla podporovat tzv. „Atomausstieg“ – postupné „vystoupení“ z (využití) jaderné energie.⁵⁸ Tato otázka se tehdy stala jedním z významných témat voleb a vedla k ostrým rozporům zejména mezi SPD a CDU/CSU, z nichž první se podle dobových komentářů časopisu *Der Spiegel* ve snaze zvítězit ve volbách s pomocí apelu

---

⁵⁵ STURM, Roland. Continuity and Change in the Policy-Making Process. In PADGETT, Stephen, William E PATERSON a Gordon R SMITH. *Developments in German politics 2*. Basingstoke: Macmillan Press, 1996, s. 123.

⁵⁶ HELLMANN, *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung*, s. 170.

⁵⁷ Za vlád sociálně demokratických spolkových kancléřů byla zprovozněna zhruba polovina jaderných reaktorů fungujících v západním Německu k roku 1986. Atom Wahlkampf: Das Eis ist nicht so dick. *Der Spiegel* [online]. 1986, roč. 1986, č. 36, 1.9.1986 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/spiegel/print/d-13518482.html>

⁵⁸ SPD- 25 JAHRE GEGEN ATOMKRAFT. Florian Pronold: Mitglied des Deutschen Bundestages und Landesvorsitzender der BayernSPD [online]. 2011, 7. 3. 2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://florianpronold.de/2011/03/17/spd-25-jahre-gegen-atomkraft.html>

na tehdy velmi aktuální téma stylizovala do role těch „dobrých“ bojujících proti „silám temnoty“ a druhá označovala boj proti jaderné energii za „duševní havárii“, čímž chtěla vnést rozpory do řad příznivců SPD a poukázat na iracionalitu jejího uvažování a oportunismus.⁵⁹ Hlavní výhrady k jádru jako zdroji energie se týkaly bezpečnosti; jako alternativu k němu však představitelé SPD tehdy zmiňovali spíše uhlí⁶⁰ než jiné zdroje. Křesťanští demokraté argumentovali údajnými ekonomickými výhodami jaderné energetiky a pravděpodobným rušením pracovních míst v případě „Atomausstiegu“ a v předvolebním boji použili rovněž environmentální téma odumírání lesů, které by se mohlo ještě zhoršit po nahrazení jaderných elektráren novými uhelnými.⁶¹ V průzkumu veřejného mínění provedeném v letech 1992-1993 považovalo 10,3 – 14% respondentů za největší hrozbu pro Německo „nehodu v atomové elektrárně“ (více – 18-22 % získalo masové přistěhovalectví).⁶² Ekologická témata přitom dlouhodobě v Německu nabývají v souvislosti s bezpečností na důležitosti na úkor těch vojenských.⁶³

Poté, co v roce 1998 SPD po dlouhé době sestavila vládu, v níž byli navíc jejím koaličním partnerem Zelení, rozhodla se tato nová vládní koalice „Atomausstieg“ zakotvit v legislativě. Následovalo dlouhé a složité jednání s energetickými koncerny, jehož výsledkem byla shoda na konkrétní podobě odklonu od jádra. V roce 2000 pak vláda přistoupila k realizaci „Atomausstiegu“, který byl spolu s ekologickou daní („Ökosteuer“) a podporou OZE prezentován jako jeden z „modernizačních kroků“. ⁶⁴ V roce 2002 se SPD zasadila o reformu atomového zákona a i po ztrátě své pozice vládní strany vyvíjela tlak na provedení „Atomausstiegu“, který nakonec v roce 2005 akceptovala i CDU-CSU.⁶⁵ Novela atomového zákona z roku 2002 stanovovala maximální životnost jaderných elektráren na 32 let od jejich spuštění a rovněž zavedla limity na maximální možné množství vyprodukované elektřiny, přičemž poslední reaktor měl být odstaven v roce 2021.⁶⁶

---

⁵⁹ Atom Wahlkampf: Das Eis ist nicht so dick. *Der Spiegel* [online]. 1986, roč. 1986, č. 36, 1.9.1986 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/spiegel/print/d-13518482.html>

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² HELLMANN, *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung*, s. 177.

⁶³ Tamtéž, s. 185.

⁶⁴ SPD. *Geschichte der SPD-Bundestagsfraktion: Eine Übersicht in Stichworten*. 2014. Dostupné z: http://www.spdfraktion.de/sites/default/files/geschichte_spdfraktion_20140807.pdf

⁶⁵ SPD- 25 JAHRE GEGEN ATOMKRAFT. Florian Pronold: *Mitglied des Deutschen Bundestages und Landesvorsitzender der BayernSPD* [online]. 2011, 7. 3. 2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://florianpronold.de/2011/03/17/spd-25-jahre-gegen-atomkraft.html>

⁶⁶ PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze. In PRÁŠIL, Jan. *Zahraniční politika Německa na začátku 21. století*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2011, s. 106.

Kořeny odporu k jaderné energetice v Německu lze hledat už v období občanských nepokojů v šedesátých letech, ale možná již dříve, zejména na konci padesátých let, kdy byla předmětem intenzivních politických i celospolečenských debat⁶⁷ otázka jaderného zbrojení,⁶⁸ včetně vyzbrojení Bundeswehru jadernými zbraněmi. Důležitým faktorem mohou být i německá zodpovědnost za rozpoutání dvou ničivých světových válek a fakt, že potenciálním hlavním bojištěm případné další války bylo právě Německo. Zároveň lze možná v německé politice spatřovat i prvek snahy nepřispět již nikdy světu ničím zákazonosným a naopak přinášet pozitivní a užitečné podněty. Kořeny odporu ke zbráním hromadného ničení v Německu sahají tedy přeneseně až do doby porážky nacistického Německa ve druhé světové válce a možná ještě dále, k starším historickým traumatům, která v tuto válku vyústila, ale také ke starším hnutím za ochranu přírody z počátku 20. století.⁶⁹ Problematika jaderných zbraní sice nespadá do oblasti energetiky, existuje však určitá souvislost mezi odporem k nim a dlouhodobým vnímáním jádra (a to i v případě jeho zcela civilního a mírového využití) jako problematického a kontroverzního.⁷⁰

Pochybnosti o bezpečnosti provozu jaderných elektráren byly nejméně dvakrát posíleny rozsáhlými jadernými haváriemi v zahraničí – v ukrajinském (sovětském) Černobylu v roce 1986 a v japonské Fukušimě v roce 2011. První z těchto havárií přispěla k růstu protijaderných nálad v Německu (i jinde), druhá pak znovuoživila tlak na realizaci vládou Angely Merkelové odloženého „Atomausstieg“ – postupného úplného ukončení provozu jaderných elektráren ve Spolkové republice Německo. Protestů se tehdy účastnili i vrcholní

---

⁶⁷ Viz například Göttingenský apel proti vyzbrojení Bundeswehru jadernými zbraněmi, podepsaný osmnácti významnými vědci.

⁶⁸ Starší hnutí proti jaderným zbráním a „atomové smrti“ nelze sice považovat za přímého předchůdce pozdějších protijaderných hnutí namířených proti civilnímu využití jaderné energie, určitá nepřímá ale nejspíš existuje. RIECKMANN, Marco. *Die Anfänge der Anti - Atom - Bewegung in der Bundesrepublik Deutschland*. 2000. S. 12. Dostupné z: <http://basisgruen.gruene-link.de/fachbereiche/energie/atom/00-09--rieckmann--antiakw-bewegung.pdf>. V současnosti lze ovšem najít hnutí, která obě problematiky (jadernou energii a jaderné zbraně) spojují. Atomanlagen + Atomwaffen. Zwei dunkle Seiten derselben Medaille. *AntiAtom-Bündnis Niederrhein* [online]. 2013 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.antiatom-buendnis-niederrhein.de/termine/atomanlagen-atomwaffen-zwei-dunkle-seiten-derselben-medaille/>

⁶⁹ Ani v tomto případě ovšem – dokonce ani podle příznivců protijaderného hnutí – nejde o přímého předchůdce. S. 16. RIECKMANN, *Die Anfänge der Anti - Atom - Bewegung in der Bundesrepublik Deutschland*. Dostupné z: <http://basisgruen.gruene-link.de/fachbereiche/energie/atom/00-09--rieckmann--antiakw-bewegung.pdf>

⁷⁰ Například Zelení uvádějí mezi riziky jaderné energie také možnost jejího vojenského využití a spojují otázku jaderného zbrojení a mírového využití jaderné energie: „Wer die nukleare Weiterverbreitung verhindern will, muss sich auch für den Ausstieg aus der Atomenergie einsetzen.“ (Poznámka: což se zřejmě týká spíše států mimo Evropu, např. Íránu). MALCZAK, Agnieszka. Ostermärsche – Für eine Welt frei von Atomwaffen. *Bündnis 90/Die Grünen: Bundesfraktion* [online]. 2010, 1.4.2010 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://www.gruene-bundestag.de/presse/pressemitteilungen/2010/april/ostermaersche-fuer-eine-welt-frei-von-atomwaffen_ID_334854.html

politici, například Jürgen Trittin (Zelení) nebo Frank Walter Steinmeier, šéf frakce SPD ve Spolkovém sněmu.⁷¹

Právě po roce 2011 nabyla německá energetická politika jasné podoby a ještě více se v ní prosadily její současné rysy – zejména důraz na OZE a odmítavý postoj k využití jaderné energie. Cíle, které si Německo stanovilo, jsou nepochybně velmi ambiciózní. Jak je již uvedeno výše, má do roku 2020 z obnovitelných zdrojů energie pocházet přibližně 30 % elektrické energie,⁷² do roku 2030 to pak má být 53 % a energie z obnovitelných zdrojů by se rovněž měla podílet 23 % na primární spotřebě energie.⁷³ To je mnohem větší podíl, než jaký si klade za cíl většina států Evropské unie. I přes nabízející se otázku, zda je vůbec Německo schopné dostát svým cílům v blízké budoucnosti, je třeba konstatovat, že až dosud se mu dařilo je naplnit. Příkladem je jednak současný podíl OZE na výrobě elektřiny v Německu, ale také úspěšné snížení emisí skleníkových plynů (pocházejících z velké části z energetického průmyslu), které proběhlo zejména v devadesátých letech – byť v tomto případě stojí za dobře vypadajícími čísly kromě účinných úsporných opatření také redukce neefektivního průmyslu na území nových spolkových zemí – bývalé Německé demokratické republiky.⁷⁴ Mezi lety 1990 a 2002 snížilo Německo svou produkci skleníkových plynů o 18,9 %.⁷⁵ Jestliže v roce 1990 produkovala SRN 948 milionů tun skleníkových plynů, v roce 2009 to bylo už jen 774 milionů tun.⁷⁶ Kromě toho Německo zvládlo ještě před stanoveným termínem splnit požadavek daný směrnicí EU na podíl obnovitelných zdrojů na výrobě elektrické energie do roku 2020, který byl překonán již v roce 2010.⁷⁷ Postupně navíc navyšovalo jeho úroveň daleko za požadovanou hranici a v současnosti již OZE mají více než 20% podíl ve výrobě elektrické energie. Již v době přijetí druhého „Atomausstiegu“ v roce 2011 bylo nicméně

---

⁷¹ Anti-Atom-Bewegung mobilisiert 250.000 Menschen. *Süddeutsche.de* [online]. 2011, 27.4.2011 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/politik/bundesweite-proteste-anti-atom-bewegung-mobilisiert-zehntausende-1.1077642>

⁷² Eds. VAN MARK, Michael van Mark a Wolfhar DÜRRSCHMIDT. *Electricity from renewable resources: What does it cost?*. Berlin: Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety, 2009, s. 20. Dostupné z: https://secure.bmu.de/fileadmin/bmu-import/files/pdfs/allgemein/application/pdf/brochure_electricity_costs_bf.pdf

⁷³ LEHR, Ulrike. *Renewable Energy and Employment in Germany*. s. 6. Dostupné z: <http://www.gws-os.de/downloads/tagungen/ieaa08.pdf>

⁷⁴ HELLMANN, *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung*, s. 169.

⁷⁵ SPRINZ, Detlef F. Germany's International Environmental Policies. In MAULL, Hanns W. *Germany's uncertain power: foreign policy of the Berlin Republic*. New York: Palgrave Macmillan, 2006, s. 217.

⁷⁶ PATRICK GROSSKOPF, Patrick. RESEARCH ASSOCIATE, Global Energy Network Institute. *Is 100% Renewable Energy possible for Germany by 2020?*. 2011, s. 16. Dostupné z: http://www.geni.org/globalenergy/research/renewable-energy-potential-of-germany/Germany_Final_PBMfinal.pdf. Ke snížení množství emisí přispělo i uzavření mnoha podniků na území bývalé NDR.

⁷⁷ PRÁŠIL, Jan. *Energetická politika a její vnější dimenze*, s. 109.

jasné, že kvůli „Energiewende“ porostou (dočasně) emise produkované v Německu; určitou kompenzací umožňující obhájit tuto skutečnost i před příznivci důsledné ochrany klimatu mělo být zvýšení cen emisních povolenek (způsobené jejich „spotřebou“) zabraňující celkovému zvýšení emisí pocházejících z EU.⁷⁸ Mezi roky 2011 a 2013 byl skutečně zaznamenán určitý nárůst emisí, v roce 2013 konkrétně o 1,2 % oproti roku 2012,⁷⁹ a vyvstávají tak otázky ohledně splnitelnosti německého klimatického cíle pro rok 2020.⁸⁰

Důraz veřejnosti na kvalitu životního prostředí vytváří vhodné společenské prostředí pro masivní rozšíření technologií OZE, neboť toto je společností de facto vyžadováno. Podle údajů z webu energytransition.de, navázaného na Heinrich Böll Stiftung, v srpnu 2013 69 % účastníků průzkumu veřejného mínění zastávalo názor, že u „Energiewende“ „více“ (44 %) nebo „jasně“ (25 %) převažují její výhody.⁸¹ Podpora „Energiewende“ ovšem není bezvýhradná; podle společnosti Allianz věřilo v roce 2014 ve správnost vývoje v oblasti ochrany životního prostředí a klimatu v souvislosti s „Energiewende“ pouze 30 % respondentů (meziroční pokles o 4 %),⁸² což ale nutně neznamená, že „Energiewende“ neschvalují – může jít pouze o nespokojenost s podobou prováděných opatření. Výhrady spojené zejména s ekonomickými dopady „Energiewende“ má i část německého průmyslu.

Mezi reálné (či spíše realistické) argumenty pro zavádění OZE patří především problémy spojené s využitím jiných zdrojů. Jde přitom často o potíže nebo náklady související s jejich obstaráváním. To se týká zejména ropy a zemního plynu, kterých má Německo jen omezené vlastní zásoby zdaleka neschopné pokrýt jeho vlastní spotřebu a které tedy musí dovážet, což vytváří závislost na jiných státech a nutnost vyrovnávat se s vývojem na trzích těchto surovin, přičemž převládá názor, že je vhodné tuto závislost snižovat. Přeprava plynu, který SRN plánuje v nejbližších desetiletích využívat více než dosud, je přitom nákladnější než přeprava ropy. Argument, že bude-li plyn více přepravován pomocí tankerů než pomocí

---

⁷⁸ FISCHER, Severin a Oliver GEDEN. Die deutsche Energiewende europäisch denken. *Stiftung Wissenschaft und Politik* [online]. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2011A47_fis_gdn_ks.pdf, s. 3.

⁷⁹ Treibhausgas-Emissionen in Deutschland. *Umweltbundesamt* [online]. 2014, 11.8.2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.umweltbundesamt.de/daten/klimawandel/treibhausgas-emissionen-in-deutschland>

⁸⁰ SUSANNE, Dröge. Deutschlands Rolle in der internationalen Klimapolitik. *Review2014 - Aussenpolitik weiter denken* [online]. 2014, 1.10.2014 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.review2014.de/de/blog/article/deutschlands-rolle-in-der-internationalen-klimapolitik.html>

⁸¹ Key Findings. *Energy Transition: The German Energiewende* [online]. 2015 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://energytransition.de/2012/10/key-findings/>

⁸² Deutsche sehen Energiewende skeptisch. *Handelsblatt* [online]. 2014, 20.3.2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.handelsblatt.com/technik/das-technologie-update/energie/zuversichtsstudie-deutsche-sehen-energie-wende-skeptisch/9645428.html>; Deutsche glauben nicht an Erfolg der Energiewende. *Handelsblatt* [online]. 2013, 19.12.2013 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.handelsblatt.com/technik/das-technologie-update/energie/umfrage-deutsche-glauben-nicht-an-erfolg-der-energie-wende/9245366.html>

potrubí (které do SRN vede ponejvíce z Ruska a na němž je SRN závislá), bude trh s ním flexibilnější a sníží se tak jednostranná závislost, vyvrací Friedmann Müller. I tehdy podle něj bude trh silně závislý na kapacitě tankerů, kterou nebude nejspíš možné v případě konkrétní krize (přerušeni dodávek) okamžitě v požadovaném množství přeměřovat tak, aby výpadek nahradily.⁸³ Využití uhlí, zejména hnědé, je pak spojeno se značnými externími náklady v podobě těžbou či emisemi z jeho spalování narušeného životního prostředí a následně i lidského zdraví. V případě dovozu se uhlí týkají podobné problémy jako ostatních dovážených surovin. Specifickým případem je samozřejmě jaderná energie, jejíž využití s sebou rovněž nese externí náklady, z nichž část má ale charakter spíše jen potenciálních (byť v případě jejich uskutečnění vysokých) nákladů spojených s možnou (byť nepravděpodobnou) rozsáhlou jadernou havárií. Společnost z nich ale má značné obavy, pro které vzniká zásadní – i když mnohdy diskutabilní – odpor k jaderné energii.

Otázky bezpečnosti (ať již dodávek surovin, jaderné či obecně otázka omezení nebezpečí a negativních vlivů souvisejících s výrobou elektřiny) tvoří jednu z argumentačních linií podporujících energetický model s důrazem na OZE a s vyloučením jaderné energetiky. Jejich úspěšnou prezentaci politickými stranami a dalšími aktéry podporujícími „Energiewende“ nebo „Atomausstieg“ je možné dokonce považovat za sekuritizaci problematiky „energetického přechodu“ – za předpokladu, že je sekuritizace chápána jako uchopení nějakého problému jakožto hrozby pro existenci či přežití⁸⁴. V případě „Energiewende“ a argumentů pro ni sice nejde přímo o přežití Německa, hovoří se nicméně o možnostech jeho úspěšného fungování a někdy dokonce i o životech nebo zdraví jeho obyvatel (zejména u „Atomausstiegu“), které mohou být ohroženy, přičemž bude-li „Energiewende“, představovaná jako určitá obrana před negativními dopady výroby elektřiny, úspěšně provedena, riziko se významně sníží. Vyjadřují-li se politici také pro její celoevropskou či světovou podporu a využívají zmíněných argumentů, je „Energiewende“ předkládána i jako přínos pro globální bezpečnost.

Další významnou skupinou argumentů pro „Energiewende“ jsou ekonomické důvody. Odpůrci přestavby německé energetiky samozřejmě argumentují mimo jiné (a nejvíce) právě jimi s tím, že přechod na energetiku založenou na OZE není ekonomicky přínosný či že jde přímo o nebezpečný experiment. Přesto však jsou ekonomické argumenty silně zastoupeny i na straně příznivců obnovitelných zdrojů, „Energiewende“ a souvisejících opatření. Spolková

---

⁸³ MÜLLER, Friedmann. German Energy and Security Policy: Technical versus Political Modes of Intervention, s. 171-172.

⁸⁴ BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap de WILDE. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu* [online]. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005, s. 31.

republika Německo je v současnosti jedním z lídrů a největších exportérů na poli výrobků a technologií OZE. Výroba zařízení pro ně v současnosti tvoří významné odvětví německého průmyslu, které poskytuje stovky tisíc pracovních míst; v roce 2011 to bylo asi 367 400 a jako reálný je odhadován nárůst až na půl milionu do roku 2020.⁸⁵ Odvětví OZE podle zastánců „Energiewende“ poskytuje již dnes celkově mnohem vícepracovních míst než konvenční energetika.⁸⁶ Nové pracovní příležitosti jsou také vítanou kompenzací těch, která zanikají; například v přístavech.⁸⁷ Významnými německými firmami jsou v tomto oboru zejména Lurgi, Enercon, Repower a Conergy.⁸⁸ Podle kritiků mohou investice do OZE chybět jinde, což ale není snadné vyčíslit. Německo také bojuje se silnou konkurencí zahraničních výrobců (např. solárních panelů), především těch z Asie, a je proto pro ně důležité zůstat technologickým lídrem.

Po urychlení „Atomausstieg“ nabyl na významu problém koordinace rozdílných přístupů spolkových zemí k „Energiewende“. Jde zejména o lokalizaci nově budovaných elektráren, ale i o stavbu pro úspěch „Energiewende“ zřejmě nezbytných sítí. Kancléřka Merkelová proto svolala schůzi šéfů zemských vlád. Z jejich vyjádření je patrné, že i přes možné odlišnosti ve svých zájmech vítají vznik dobře koordinované celoněmecké strategie, o který se kancléřka snažila.⁸⁹

Přestože SRN má na různých místech výhodné podmínky prakticky pro všechny hlavní OZE (vodní, větrná, solární a geotermální energie a zpracování biomasy), chystá se spoléhat na větrnou a solární energii. Nejistá je ovšem konzistence německé energetické politiky. Garantovány jsou nyní sice investice na 20 let dopředu, v minulosti již ale došlo ke snížení podpory slunečních elektráren a obdobný krok, který ovlivní návratnost mnoha projektů, nelze vyloučit ani v budoucnosti.⁹⁰ Nástrojem podpory OZE v SRN je „Erneuerbare Energien Gesetz“ (EEG, zákon o obnovitelných energiích), přijatý v roce 2000. Tento zákon

---

⁸⁵ GROSSKOPF, Patrick, *Is 100% Renewable Energy possible for Germany by 2020?*, s. 9. Dostupné z: http://www.geni.org/globalenergy/research/renewable-energy-potential-of-germany/Germany_Final_PBMfinal.pdf; PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze, s. 103.

⁸⁶ Key Findings. *Energy Transition: The German Energiewende* [online]. 2015 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://energytransition.de/2012/10/key-findings/>

⁸⁷ GROSSKOPF, Patrick, *Is 100% Renewable Energy possible for Germany by 2020?*, s. 21. Dostupné z: http://www.geni.org/globalenergy/research/renewable-energy-potential-of-germany/Germany_Final_PBMfinal.pdf

⁸⁸ PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze, s. 103.

⁸⁹ Merkel ladí postoje spolkových zemí k Energiewende. *Euractiv* [online]. 2012, 2.11.2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/spolkove-zeme-nemecko-musi-v-energetice-tahnout-za-jeden-provaz-energiewende-energetika-obnovitelne-zdroje-jadro-angela-merkelova-berlin-010360>

⁹⁰ UMBACH, Frank. Die Energiewende wird Arbeitsplätze kosten, das Wachstum hemmen und den Lebensstandard beeinträchtigen. In: *Geopolitical information service* [online]. 2014, 17.3.2014 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1395039709973862900>

stanovuje řadu konkrétních opatření a ustanovení a byl už několikrát aktualizován, naposledy v červenci 2014.⁹¹ Už předešlá verze z června 2011 (v platnosti od ledna 2012) a její takzvaná fotovoltaická novela (červen 2012) reflektovaly havárii ve Fukušimě a ještě více než předchozí verze kladly důraz na OZE, jejichž podíl byl tehdy stanoven na minimálně 35% v roce 2020, 50% v roce 2030, 65% v roce 2040 a 80% v roce 2050.⁹² Byly také zvýšeny některé výkupní tarify, jen u fotovoltaických elektráren a větrné energie z elektráren umístěných na pevnině byly zachovány.⁹³ EEG sice bývá terčem kritiky pro údajné prodražování elektřiny a nesmyslné finanční zatěžování obyvatel (a obecně neefektivní vynakládání prostředků), ukazuje se ale, že konkrétně za růstem cen elektřiny stojí v mnohem větší míře zdražování fosilních paliv a příspěvek na OZE tvoří jen zhruba 0,3% výdajů průměrné domácnosti; celkové náklady průměrné domácnosti na elektřinu vyjma tohoto příspěvku činí 2,2 %, s ním dohromady tedy 2,5 %, všech jejích výdajů.⁹⁴ Podle údajů k lednu 2014 ovšem tvoří příspěvek na OZE (tzv. EEG-Umlage) 6,24 centů na Kilowatthodinu, což činí 21,71 % ceny elektřiny⁹⁵ – a to není úplně zanedbatelný podíl. Odhaduje se, že podpora OZE v letech 2000-2013 stála již 129 mld. euro a do roku 2022 má stát nejméně dalších 100 miliard.⁹⁶

Větrné elektrárny už dnes v SRN zajišťují přes 8 % celkové výroby elektrické energie a dále se budují.⁹⁷ Přírodní předpoklady pro jejich stavbu mají hlavně přímořské spolkové

---

⁹¹ BUNDESMINISTERIUM DER JUSTIZ UND FÜR VERBRAUCHERSCHUTZ. *Gesetz für den Ausbau erneuerbarer Energien (Erneuerbare-Energien-Gesetz - EEG 2014)*. 2014. Dostupné z: http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/eeg_2014/gesamt.pdf

⁹² GIPE, Paul. Germany passes new renewable energy law for 2012, raises targets and payments. *Grist* [online]. 2011, 24 Jul 2011 8:00 PM [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://grist.org/article/2011-07-24-germany-passes-new-renewable-energy-law-for-2012/>

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Zdroj se zabývá situací ve Šlesvicku Holštýnsku, pro jiné spolkové země a SRN jako celek mohou být údaje mírně odlišné. *Bericht des Ministeriums für Energiewende, Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein zur Entwicklung und den Auswirkungen der Energiepreise*. Kiel: Ministerium für Energiewende, Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume, 2012, s. 7. Dostupné z: http://www.schleswig-holstein.de/MELUR/DE/Service/Presse/PI/PDF/2012/Bericht_Strompreisentwicklung_blob=publicationFile.pdf. Od roku 2011, za který tyto údaje jsou, výše příspěvku vzrostla z 3,52 centů na 6,24 v roce 2014. Infografik *Wie hat sich die EEG-Umlage über die Jahre entwickelt?*. BUNDESMINISTERIUM FÜR WIRTSCHAFT UND ENERGIE. *Energiewende direkt* [online]. 2015 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.bmwi-energiewende.de/EWD/Redaktion/Newsletter/2014/31/Meldung/infografik-wie-hat-sich-die-eeg-umlage-entwickelt2.html>

⁹⁵ Zusammensetzung des Strompreises. *CHECK24* [online]. 2015 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <https://www.check24.de/strom/strompreiszusammensetzung/>

⁹⁶ UMBACH, Frank. Deutschland zahlt den Preis für seine Energiewende. In: *Geopolitical information service* [online]. 2014, 10.3.2014 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1394462086587765100>

⁹⁷ *Die Energiewende in Deutschland: Mit sicherer, bezahlbarer und umweltschonender Energie ins Jahr 2050*. Berlin: Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie (BMWi), 2012. Dostupné z:

země (Dolní Sasko, Šlesvicko – Holštýnsko a Meklenbursko – Přední Pomořansko), a částečně i Severní Porýní – Vestfálsko. S turbínami postavenými na moři (hlavně Severním), až desítky kilometrů od pobřeží,⁹⁸ se počítá jako s významnou oporou německé energetiky. Technologický pokrok a umístění turbín na moři umožňují častější použití vysokých stožárů a listů větrníku s velkým průměrem, které jsou výrazně výkonnější než starší větrníky. Ty jsou často vyměňovány.

Solární energetika je doménou jihu SRN (Bavorsko), kde je k dispozici větší intenzita a především delší doba slunečního svitu. Zdejší podmínky se sice nerovnjají těm v jihoevropských nebo v severoafrických zemích,⁹⁹ i tak je ale sluneční energie významnou složkou energetického mixu SRN – i díky možnosti umístění panelů na střeších a dalších nevyužitých plochách. Německo ovšem 29. března 2012 podporu solární energie snížilo¹⁰⁰ (hlavně relativně v porovnání s jinými OZE). To sice může ulevit státní pokladně, na druhou stranu ale i přinést potíže „solárnímu“ průmyslu, který je v Německu významným odvětvím zaměstnávajícím řádově až stovky tisíc lidí.

Kritika „Energiewende“ se většinou zaměřuje spíše na „přílišnou ambicióznost“ cílů a možné negativní hospodářské dopady ohrožující konkurenceschopnost německého průmyslu, nikoliv však na roli Německa jako lídra v této oblasti, a silný konsenzus se týká odstavení jaderných elektráren, snížení množství emisí a rozvoje OZE (více v podkapitole 3.3.2. *Politické strany a jejich programy*).¹⁰¹

Odvrácenou stránkou „Energiewende“ je možnost čtenějšího vzniku krizových situací, zejména přetížení rozvodné sítě nebo nedostatku energie v době zvýšené poptávky po ní a

---

<http://www.bmwi.de/Dateien/BMWi/PDF/energiewende-in-deutschland,property=pdf,bereich=bmwi,sprache=de,rwb=true.pdf>

⁹⁸ Větrné parky umístěné na moři musí být alespoň 12 námořních mil od pobřeží. GROSSKOPF, Patrick, *Is 100% Renewable Energy possible for Germany by 2020?*, s. 20. Dostupné z:

http://www.geni.org/globalenergy/research/renewable-energy-potential-of-germany/Germany_Final_PBMfinal.pdf

⁹⁹ Intenzita slunečního záření v Německu se pohybuje mezi 975 a 1200 kWh/m², zatímco na jihu Evropy a v severní Africe jde o hodnoty kolem 2000 kWh/m² (pozn. autora – za rok). Tamtéž, s. 22. Dostupné z:

http://www.geni.org/globalenergy/research/renewable-energy-potential-of-germany/Germany_Final_PBMfinal.pdf

¹⁰⁰ Bundestag beschließt Kürzung der Solarstrom-Vergütung. *IWR* [online]. 2012, 30.03.2012 [cit. 2015-03-03].

Dostupné z: <http://www.iwr.de/news.php?id=20878>; Abstimmung über geplante Kürzung der Solarförderung. *Deutscher Bundestag* [online]. 2012, 29. 3. 2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z:

http://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2012/38373954_kw13_sp_erneuerbare_energien/208180;

Německo omezuje podporu fotovoltaiky, podle solárního průmyslu tím kazí svou image. *Euractiv* [online]. 2012, 29.3.2012 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/nemecko-omezuje-podporu-fotovoltaiky-podle-solarniho-prumyslu-tim-kazi-svou-image-009768>

¹⁰¹ GEDEN, Oliver a Severin FISCHER. Energiewende under siege: German energy strategy under threat from EU “paradigm shift”. *Energypost* [online]. 2014, 18. 3. 2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z:

<http://www.energypost.eu/eu-post-2020/>

obecně četnějších výpadků dodávek energie.¹⁰² „Atomausstieg“ také vede a pravděpodobně i v nejbližších letech bude vést ke zvýšené potřebě importu elektrické energie do Německa ze zahraničí, včetně té pocházející z jaderných elektráren, neboť není technicky možné – a snad ani žádoucí – ji nějakým způsobem „oddělit“ od té z ostatních zdrojů, a také ke zvýšení (přínejmenším dočasněmu) spotřeby fosilních paliv (a emisí skleníkových plynů), která musí SRN ve značné míře dovážet, často z problematických zemí vyznačujících se politickou nestabilitou nebo deficitem demokracie. Konkrétně lze hovořit o možném posílení závislosti na Rusku jakožto nejvýznamnějším dodavatelem zemního plynu, jestliže bude výpadek produkce energie z jádra ve větším rozsahu nahrazen stavbou a využitím elektráren spalujících plyn.¹⁰³ Protože Rusko plyn vyvážet potřebuje, mohla by však tato vzájemná závislost umožňovat i ovlivňování ruské politiky Německem – což se ale zatím zdaleka nepotvrzuje¹⁰⁴. Také import energie ze sousedních států je německou veřejností vnímán spíše negativně, přestože – za předpokladu dobrého fungování energetického trhu v Evropské unii a dostatku elektřiny v ní – by neměl představovat hrozbu pro energetickou bezpečnost Německa a spolehlivost dodávek zde.¹⁰⁵ V roce 2020 může Německu ve výrobě elektřiny chybět kapacita až 10 Gigawatt.¹⁰⁶ Urychlený „Atomausstieg“ přitom paradoxně komplikuje realizaci „Energiewende“ – někteří experti se dokonce domnívají, že činí splnění přijatých cílů nemožným.¹⁰⁷ Podle doporučení odborníků na zásobení energií ze společnosti EEFA (Energy Environment Forecast Analysis) by totiž pro SRN bylo vhodným krokem naopak prodloužit provoz jaderných elektráren na 60 let, nadále využívat černé uhlí a zároveň posilovat OZE, přičemž redukce emisí CO₂ energetickou bezpečnost SRN spíše snižuje.¹⁰⁸ „Energiewende“ a „Atomausstieg“ jsou přitom v podstatě dvě politiky vedené ve stejném nebo velmi podobném duchu nebo dokonce o dva různé projevy či aspekty jedné politické linie, v níž se SRN zavázala směřovat k nízkouhlíkové ekonomice („low carbon economy“) – a to již v roce 2000 zákonem o obnovitelných energiích (EEG, Renewable Energy Act).¹⁰⁹

---

¹⁰² FISCHER a GEDEN. Europeanising the German energy transition, s. 2.

¹⁰³ Tamtéž, s. 2.

¹⁰⁴ KAISER, Karl. Deutsche Außenpolitik in der Verflechtungsfalle. In HELLMANN, Gunther, Daniel JACOBI a Ursula STARK URRESTARAZU. „Früher, entschiedener und substantieller“?: Die neue Debatte über Deutschlands Außenpolitik. Wiesbaden: Springer VS, 2015, s. 40.

¹⁰⁵ FISCHER a GEDEN. Europeanising the German energy transition, s. 2.

¹⁰⁶ Německo neví, jak nahradit jaderné elektrárny. Euractiv [online]. 2012, 04.05.2012 [cit. 2015-03-03].

Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/nemecko-nevi-jak-nahradit-jaderne-elektrarny-009872>

¹⁰⁷ FISCHER a GEDEN. Europeanising the German energy transition, s. 3.

¹⁰⁸ EHLER, Tomáš: Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací. In HANDL, Vladimír. Německo v čele Evropy?: SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011, s. 286.

¹⁰⁹ FISCHER a GEDEN. Europeanising the German energy transition, s. 3.

Předpokladem úspěšného provedení „Energiewende“ je vyřešení dvou zcela zásadních problémů, které s sebou transformace energetiky přináší – změny výrobních oblastí elektřiny a nevyrovnaného výkonu OZE. Zatímco až dosud byla elektřina vyráběna převážně v tepelných a jaderných elektrárnách v blízkosti hustě osídlených průmyslových oblastí – tedy oblastí spotřeby, větrné elektrárny, na nichž má podle různých scénářů záviset zhruba polovina výroby elektřiny v SRN, jsou lokalizovány v málo industrializovaných a řídko osídlených oblastech Německa. Proto je třeba vystavět úplně nová vedení, jejichž celková délka je za předpokladu výroby 40 % elektřiny z OZE odhadována na 3600 km. Také 3100 km již existujících vedení by mělo být modifikováno. Celkové náklady jsou odhadovány na 9,7 miliard euro.¹¹⁰ Prozatím se ale podařilo dokončit jen malou část z plánovaných vedení. Důvodem potíží se stavbou rozvodné sítě je obtížnost získávání pozemků, při němž se projevuje tzv. „NIMBY effect“¹¹¹, ale také povinnost provozovatelů rozvodných soustav připojovat stále další producenty energie¹¹², přestože jejich sítě nejsou připraveny. Příliš nepomohl ani zákon umožňující urychlení výstavby nových vedení přijatý v roce 2009, který měl umožnit rychlejší plánování a odsouhlasení 24 nových tras. Povolovací procedury pro nové vedení mohou trvat až deset let¹¹³ a Německo je přitom potřebuje co nejdříve. Problémem je i neochota energetických společností (E.ON, RWE, Vattenfall, EnBW) investovat do modernizace¹¹⁴. Situaci ještě více komplikuje skutečnost, že tito čtyři v SRN působící velcí výrobci energie jsou spojeni v rámci koncernů s provozovateli rozvodných sítí (Tennet TSO, 50Hertz Transmission, Amprion, TransnetBW), jejichž spolupráci zavádění OZE vyžaduje. Koncerny také ve snaze poskytnout nízkou cenu elektřiny a obstát v soutěži s ostatními zanedbávají investice do zastaralých zařízení.¹¹⁵ Při náhlých zvýšeních výkonu německých elektráren (nejčastěji větrných) dochází kvůli nedostačujícím rozvodným sítím k přetokům elektrické energie do sítí sousedních států, jež jsou pak, stejně jako ta německá,

---

¹¹⁰ GROSSKOPF, Patrick, *Is 100% Renewable Energy possible for Germany by 2020?*, s. 12-13. Dostupné z: http://www.geni.org/globalenergy/research/renewable-energy-potential-of-germany/Germany_Final_PBMfinal.pdf

¹¹¹ Not/Never In My Backyard - nikdy v mém sousedství efekt. REINBOTH, Christian. *Das kribbelt im Spaten!*. *ScienceBlogs: Wissenschaft, Kultur, Politik* [online]. 2011, 30.3. 2011 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://scienceblogs.de/frischer-wind/2011/03/30/das-kribbelt-im-spaten/>

¹¹² Eds. VAN MARK, Michael van Mark a Wolfhar DÜRRSCHMIDT. *Electricity from renewable resources: What does it cost?*. Berlin: Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety, 2009, s. 29. Dostupné z: https://secure.bmu.de/fileadmin/bmu-import/files/pdfs/allgemein/application/pdf/brochure_electricity_costs_bf.pdf

¹¹³ PRÁŠIL, Jan. *Energetická politika a její vnější dimenze*, s. 108.

¹¹⁴ GROSSKOPF, Patrick, *Is 100% Renewable Energy possible for Germany by 2020?*, s. 14. Dostupné z: http://www.geni.org/globalenergy/research/renewable-energy-potential-of-germany/Germany_Final_PBMfinal.pdf

¹¹⁵ PRÁŠIL, Jan. *Energetická politika a její vnější dimenze*, s. 107.

ohroženy kolapsem. K tomu již došlo v roce 2006, kdy se zhroutila část německé sítě a kdy byly přerušeny dodávky proudu pro asi 10 milionů obyvatel.¹¹⁶

Nevyrovnaný výkon OZE s sebou tedy nese hrozbu destabilizace rozvodné sítě. Problémem je potenciální nedostatek energie v době vysoké spotřeby a nízkého výkonu elektráren a naopak přebytek při snížené spotřebě nebo nadměrném výkonu, což lze shrnout jako nespolehlivost dodávek. Nabízejí se sice různá řešení tohoto problému zaměřená na uschování energie vyrobené v době přebytku a její využití ve špičce, jsou ale vesměs velice nákladná a některá také málo rozvinutá (např. stlačování vzduchu nebo „inteligentní“ rozvodné sítě). Technologicky zvládnutá je stavba přečerpávacích elektráren, pro niž má ale SRN jen omezené podmínky. Východiskem může být spolupráce s blízkými státy, které mají výhodnější podmínky – Norskem¹¹⁷, Švédskem, Švýcarskem a Rakouskem (zde je možný motiv pro přenos politiky). Kompenzací nestability větrných a slunečních elektráren může být i využití stabilních alternativních zdrojů – vodní a geotermální energie. Možnosti rozvoje vodních elektráren jsou v Německu značně vyčerpány (i s ohledem na husté osídlení); geotermální energie je však využívána jen málo. Primární potřebou SRN a podmínkou úspěšné přestavby energetiky jsou ale investice do rozvodné sítě, jejichž realizace je zatím příliš pomalá.

3.2. Motivy exportu německého modelu energetické politiky

Významným motivem pro export německé energetické politiky do zahraničí, zejména do Evropské unie – a tím pádem de facto pro její europeanizaci – je předpoklad, že její uplatnění v širším celoevropském rámci by mohlo výrazně napomoci také její realizaci přímo v Německu,¹¹⁸ být jejím výrazně usnadňujícím faktorem anebo dokonce její podmínkou. Případný příklon k modelu energetiky podobnému tomu německému v okolních státech by mohl vést k většímu zájmu na investicích do společné infrastruktury, elektráren nebo terminálů pro dovoz zkapalněného plynu (LNG) a tím také ke snížení nákladů na „Energiewende“.¹¹⁹ Podle Fischera a Gedena by SRN měla vyvíjet tlak na přijetí „závazných jednotných bezpečnostních standardů fungování jaderných elektráren“ a státy kritické k využití jaderné energie by mohly stále vznášet otázku jaderné bezpečnosti.¹²⁰ To by

---

¹¹⁶ Tamtéž, s. 107.

¹¹⁷ Již bylo položeno podmořské vedení propojující SRN s norskými přečerpávacími elektrárnami. Tamtéž, s. 117.

¹¹⁸ FISCHER a GEDEN. Europeanising the German energy transition, s. 1.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 2.

¹²⁰ Tamtéž, s. 2.

v případě zavedení tvrdších bezpečnostních standardů mohlo oslabit rentabilitu jaderné energetiky a tím přispět k její ekonomické likvidaci. To již lze považovat za poměrně cílevědomou snahu o export energetické politiky, jejího modelu nebo – přinejmenším – modelu jaderné bezpečnosti.

Faktem je, že využití energie z OZE a umístění jejich výrobních kapacit je značně determinováno přírodními podmínkami a v případě implementace modelu na širším území by bylo možné z toho plynoucí nevýhody eliminovat, lépe využít příznivé podmínky některých regionů a výrobu elektřiny z OZE efektivněji rozmístit po celé EU.¹²¹ Německo může k „Energiewende“ v jiných státech přispět vývozem energetických a environmentálních technologií a směřováním energeticky účinných investic.¹²²

Jedním z nástrojů vyvíjení tlaku na zavádění politiky podobné německé „Energiewende“ i v jiných státech je systém emisních povolenek a požadavek na jeho větší přísnost.¹²³ Jednorázové zdražení povolenek (jejich stažením z trhu nebo neuvedením na něj), které by mělo motivovat k úsporám a které plánovala Evropská komise v listopadu 2012,¹²⁴ však bylo vnímáno jako nepřilíš koncepční řešení i příslušníky skupin, které „Energiewende“ podporují. Příkladem je výrok německého europoslance za Socialisty a demokraty (S&D) Matthiase Grooteho: „Pozdržení povolenek jen koupí čas. Musíme brát v ohledu všechny obavy a pochybnosti, které se objevily,“¹²⁵ s nímž svým požadavkem „nastavit pro přechod k nízkouhlíkové ekonomice jasný a přesný jízdní řád“ a rezervovaným postojem k povolenkám jakožto „vytváření zmutovaných finančních produktů“ víceméně souhlasil i český europoslanec z téže strany Pavel Poc.¹²⁶ V této souvislosti se objevily i rozpory přímo v rámci německé vlády, kdy ministerstvo životního prostředí ovládané CDU (ministrem byl Peter Altmaier) návrh Evropské komise podporovalo, zatímco část vlády, zejména FDP a jí ovládané ministerstvo hospodářství v čele s Philippem Röslerem, byla proti zásahům do uhlíkového trhu.¹²⁷

---

¹²¹ Tamtéž, s. 4.

¹²² STASZKIEWITZ, Maria: Klimatická politika, s. 74.

¹²³ FISCHER a GEDEN. Europeanising the German energy transition, s. 3.

¹²⁴ Emissionshandel: Kommission stellt Optionen zur Reform des europäischen CO₂-Markts vor. *Europäische Kommission - Pressemitteilung* [online]. 2012, 14. 11. 2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1208_de.htm

¹²⁵ Změny v obchodu s emisemi získaly jasnější podobu. *Euractiv* [online]. 2012, 13.11.2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z:

Dostupné z:

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Plán na dočasné stažení povolenek Komisi možná zhatí členské státy. *Euractiv* [online]. 2012, 27.11.2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energeticka-ucinnost/clanek/plan-na-docasne-stazeni-povolenek-komisi-mozna-zhati-clenske-staty-co2-emise-eu-ets-backloading-emisni-obchodovani-010422>

Podle Fischera a Gedena se Německo musí soustředit na utváření nástrojů pro podporu „své“ politiky na evropské úrovni a jejich přizpůsobení své potřebě, jinak – jestliže dojde k redukci jeho celosvětově jedinečného projektu pouze na německou národní úroveň – bude model „Energiewende“ neúspěšný. Na nevhodné nastavení trhu s povolenkami poukázala evropská komisařka pro otázky klimatu Connie Hedegaard (pocházející z Dánska), která během roku 2012 apelovala na zvýšení cen povolenek (například formou stanovení minimální ceny nebo jejich stažením z trhu) tak, aby skutečně motivovaly ke snižování emisí.¹²⁸ Otázkou je také snižování rentability jaderných elektráren kvůli nutnosti zavádění drahých bezpečnostních opatření a současnému snižování ceny vyrobené energie ovlivněné dotacemi do obnovitelných zdrojů.

Významným problémem v případě neprosazení německého modelu v EU může být i politická prezentace a vysvětlení takové situace veřejnosti, kdy Německo zůstane osamocené a bude tak jednat „na vlastní pěst“.¹²⁹ Jedním ze základních principů německé zahraniční politiky je přitom vedle „nikdy znovu“ a „politika má přednost před použitím síly“ také „nikdy sami“ („*nie wieder allein*“).¹³⁰ I když je tento princip důležitý zejména pro bezpečnostní a vojenské otázky, určitou relevanci může mít, alespoň ve smyslu německé zahraničněpolitické kultury, i v zahraniční dimenzi energetické politiky. Může také dokonce dojít ke zpomalení Německého energetického přechodu a jeho přizpůsobení „pomalejší“ politice ve zbytku Evropy.

Hlavními ideovými charakteristikami či principy německé energetické politiky, jež mohou být předmětem policy transferu, jsou důraz na šetrnost k životnímu prostředí, preference OZE před fosilními palivy (která jsou však významným přechodným zdrojem) a odmítání jaderné energetiky, včetně úplného a rychlého „Atomausstieg“. Konkrétními opatřeními, která se Německo snaží prosadit, jsou pak zejména vyšší unijní cíle v podílu OZE na výrobě elektřiny a ve snížení produkce skleníkových plynů. Důležitým podporovaným opatřením je nastavení trhu s emisními povolenkami tak, aby skutečně motivoval k redukci emisí. Motivací Německa k uplatňování a propagaci takové politiky je kromě přesvědčení o

---

¹²⁸ Komise přehodnotí nastavení stagnujícího trhu s emisními povolenkami. *Euractiv* [online]. 2012, 23.04.2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/komise-prehodnoti-nastaveni-stagnujiciho-trhu-s-emisnimi-povolenkami-009842>

¹²⁹ GEDEN, Oliver a Severin FISCHER. Energiewende under siege: German energy strategy under threat from EU “paradigm shift”. *Energypost* [online]. 2014, 18. 3. 2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.energypost.eu/eu-post-2020/>

¹³⁰ MAULL, Hanns. Introduction. In MAULL, Hanns W. *Germany's uncertain power: foreign policy of the Berlin Republic*. New York: Palgrave Macmillan, 2006, s. 6.

její správnosti a podpory společnosti také export technologií, spolupráce na „Energiewende“ s ostatními zeměmi a snaha nezůstat osamoceno.

3.3. Aktéři energetické politiky na vnitroněmecké úrovni a jejich zájmy v EU

3.3.1. Vládní úroveň – úřad spolkového kancléře a ministerstva

Podle Základního zákona má spolkový kancléř zásadní podíl na tvorbě zahraniční politiky SRN vzhledem k tomu, že určuje směřování zahraniční politiky a také za ně nese zodpovědnost (Art. 65 GG) a ministři jednotlivých resortů pak jednají v rámci tohoto kurzu; případné neshody mezi nimi jsou řešeny na vládní úrovni.¹³¹ V německé politice se tak výrazně uplatňuje tzv. kancléřský princip a kancléř zde má institucionální předpoklady k jeho naplnění, přičemž resortní princip a kabinetní princip jsou méně silné, nicméně ani postavení kancléře není samozřejmé a záleží i na řadě dalších okolností. Sílu kancléřského principu sice může negativně ovlivnit slabá pozice kancléře v jeho vlastní straně, Angela Merkelová tuto podporu ovšem navzdory původním očekáváním v době jejího nástupu do funkce má.¹³² Na zahraniční politice se sice podílejí všechna ministerstva prostřednictvím agend, které s ní souvisejí, přední pozici však má ministerstvo zahraničí.¹³³ Privilegovanou roli zastávají kancléř a ministr zahraničí, kteří mohou relativně snadno prosadit svá stanoviska.¹³⁴

Agenda energetiky spadá v Německu pod Ministerstvo hospodářství a energie, úzce však souvisí rovněž s agendou Ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a stavby a bezpečnosti reaktorů. Částečně je pak pro energetiku důležité ještě Ministerstvo zahraničí a v menší míře také další instituce. Platí však, že v určování kurzu má i v této politice rozhodující slovo kancléř, kterému tak je zpravidla věnována přednostní pozornost a stejně tomu je i v této práci. Kancléřství má k dispozici šest oddělení, pod která spadají různé politiky.¹³⁵ Jedním z důkazů důležitosti politiky životního prostředí pro současnou kancléřku je případ Petera Altmeiera, neboť po vykonávání funkce ministra životního prostředí ve druhé vládě A. Merkelové je tento politik nyní v její třetí vládě ministrem pro zvláštní úkoly a zároveň nastoupil do úřadu šéfa kancléřského úřadu (*Kanzleramt*). Altmaier přitom sice

---

¹³¹ HELLMANN, *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung*, s. 45.

¹³² CLEMENS, Clay. The Chancellor and Her Party. In BULMER, Simon, Charlie JEFFERY a Stephen PADGETT. *Rethinking Germany and Europe: democracy and diplomacy in a semi-sovereign state*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2010, s. 34-39.

¹³³ HELLMANN, *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung*, s. 49.

¹³⁴ CRAWFORD, *Power and German foreign policy: embedded hegemony in Europe*, s. 33.

¹³⁵ Abteilung 1: Innen- und Rechtspolitik, Abteilung 2: Außen-, Sicherheits- und Entwicklungspolitik; Abteilung 3: Sozial-, Gesundheits-, Arbeitsmarkt-, Infrastruktur- und Gesellschaftspolitik (Leiter: Christian Luft); Abteilung 4: Wirtschafts- und Finanzpolitik; Abteilung 5: Europapolitik; Abteilung 6: Bundesnachrichtendienst, Koordinierung der Nachrichtendienste des Bundes.

podporuje Energiewende jako takovou, zároveň ale upozorňuje na nutnost brzdít náklady na ni.¹³⁶ Agenda energetiky, spadající nyní pod ministerstvo hospodářství, je nyní v rukou SPD pod vedením Sigmara Gabriela. Kanclérka si tak v nové vládě vytvořila možnost distancovat se od případných neúspěchů v tomto resortu.¹³⁷

Zásadní kompetence má v energetice ministerstvo hospodářství¹³⁸, a to i při reprezentaci v EU.¹³⁹ Ministerstvo především kontroluje systém přenosu a distribuce energie, který je sice „většinou již privatizován, ale stále silně svázaný s původně státními funkcemi,“ což vyžaduje kompromisy mezi obchodními zájmy a závazky vlády. Energetické společnosti, které nemají přílišný zájem na liberalizaci trhu požadované Evropskou unií, uplatňují svůj vliv na ministerstvo.¹⁴⁰ Důležitá rozhodnutí činí vláda (pod silným vlivem kancléře). Vláda Helmuta Kohla představila svůj cíl snížit emise o 25 % na summitu G7 v roce 1990; vláda Gerharda Schrödera pak přišla s reformou ekologické daně a zvýšením podpory OZE, zejména solární energie.¹⁴¹

Klíčová je role spolkového kancléře, respektive v současnosti kanclérky, která ve zkoumaném období prosazovala „Energiewende“ na německé úrovni. Angela Merkelová se přitom dlouhodobě profiluje jako osoba nakloněná prosazování ochrany klimatu i ekologicky šetrné energetiky, ovšem s ohledem na hospodářské zájmy. Část CDU sice dává přednost ekonomickým zájmům,¹⁴² vzhledem k síle Angely Merkelové v jejím úřadu v duchu kancléřského principu (Kanzlerprinzip), je však postoj zastáváný kanclérkou dominantní v CDU i ve vládě, i když v poslední době její pozice oslabila. Kanclérka opakovaně iniciovala různá mezinárodní jednání o ochraně klimatu. Její aktivity zahrnují kromě jednostranných kroků Německa, které by měly inspirovat ostatní státy (snížení emisí CO₂ o 40 % do roku 2020), i ty zaměřené vně. Vláda SRN podporovala stanovení závazku EU snížit emise

---

¹³⁶ Altmaier weist Kritik der Konzerne zurück. *Handelsblatt* [online]. 2013, 8.7.2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/energiewende-altmaier-weist-kritik-der-konzerne-zurueck/8467366.html>

¹³⁷ UMBACH, Frank. Deutschland zahlt den Preis für seine Energiewende. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1394462086587765100>

¹³⁸ Ve sledovaném období toto ministerstvo několikrát změnilo rozsah své agendy i název: *Bundesministerium für Wirtschaft* (1949-1998), *Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie* (1998-2002), *Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit* (2002-2005), *Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie* (2005-2013), *Ministerium für Wirtschaft und Energie* (od 2013; poslední změna naznačuje rostoucí význam energetiky pro SRN. Die Geschichte des Bundesministeriums für Wirtschaft und Energie. *Bundesministerium für Wirtschaft und Energie* [online]. 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.bmwi.de/DE/Ministerium/geschichte.html>

¹³⁹ MÜLLER, Friedmann. German Energy and Security Policy: Technical versus Political Modes of Intervention, s. 176.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 177.

¹⁴¹ SPRINZ, Detlef F. Germany's International Environmental Policies, s. 218.

¹⁴² STASZKIEWITZ, Maria: Klimatická politika, s. 80-81.

skleníkových plynů o 30 %.¹⁴³ V činnosti vlád s účastí CDU/CSU po roce 2004 lze sledovat snahu o policy transfer, a to zejména ve formě nabídky – tzn. ne primárně o nucený přenos politiky. Vlády jednostranně přijímaly závazné dokumenty stanovující cíle zejména v ochraně klimatu platné pouze na německé úrovni, které však měly být inspirací ostatním státům. Jde zejména o dokumenty z roku 2007 – Klimatickou agendu 2020 (*Klimaagenda 2020*),¹⁴⁴ Mantinely integrovaného energetického a klimatického programu (*Eckpunkte für ein integriertes Energie- und Klimaprogramm*)¹⁴⁵ a tzv. první klimatický balíček. Tyto dokumenty zahrnují opatření v oblasti úspor energie s konkrétním vyčíslením, kolik emisí mají ušetřit – celkově až 40 %.¹⁴⁶ V oblasti obchodu s emisemi se sice SRN za vlády Angely Merkelové také snažila ovlivnit evropskou politiku, tuto snahu však nelze klasifikovat přímo jako pokus o export německé energetické politiky. Jde spíše o úsilí udržet podmínky výhodné pro německý průmysl, neboť emisní obchod, jehož podmínky byly dojednány za rudozelené koalice, byl nastaven takovým způsobem, že emise v SRN byly velmi levné, a tudíž prakticky neplnil svou regulační funkci. Evropská komise následně tlačila na SRN, aby cenu emisí zvýšila stažením určitého množství certifikátů z oběhu; SRN tomuto tlaku zprvu odolávala, následně však přece jen došlo k mírnému zdražení emisí, jež však z větší části (až 90 %) nevedlo k redukci jejich množství, ale ke zdražení elektřiny pro odběratele.¹⁴⁷

Zatímco ve svém prvním volebním období ve funkci kancléřky A. Merkelová v oblasti „Energiewende“ spíše jen navazovala na předchozí rudozelenou vládu a některá její rozhodnutí dokonce revidovala (revize „Atomausstieg“ v roce 2005), v druhém volebním období se nakonec v mnohém přiklonila k „tvrdšímu“ modelu „Energiewende“. Změnu svých postojů k jaderné energii v roce 2011 a opětovný důraz na „Atomausstieg“ zdůvodňovala ztrátou důvěry v ní po jaderné havárii ve Fukušimě. Její vláda vyhlásila moratorium na novelizaci atomového zákona, který v roce 2010 umožnil prodloužení životnosti jaderných elektráren.¹⁴⁸ Po Fukušimě byl zastaven provoz 8 reaktorů (7 nejstarších a 1 poruchový v elektrárně Krummel). Již v červnu 2011 vláda vedená A. Merkelovou prosadila

---

¹⁴³ Poznámka: zřejmě oproti roku 1990, jak bývá u podobných rozhodnutí obvyklé. STASZKIEWITZ, Maria: Klimatická politika, s. 82-81.

¹⁴⁴ *Klimaagenda 2020: Der Umbau der Industriegesellschaft*. Berlin: Bundesumweltministerium, 2007.

Dostupné z: http://www.bmub.bund.de/fileadmin/bmu-import/files/pdfs/allgemein/application/pdf/hintergrund_klimaagenda.pdf

¹⁴⁵ *Eckpunkte für ein integriertes Energie- und Klimaprogramm*. 2007. Dostupné z: <http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/E/eckpunkt-fuer-ein-integriertes-energie-und-klimaprogramm,property=pdf,bereich=bmwi2012,sprache=de,rwb=true.pdf>

¹⁴⁶ STASZKIEWITZ, Maria: Klimatická politika, s. 84.

¹⁴⁷ STASZKIEWITZ, Maria: Klimatická politika, s. 86.

¹⁴⁸ EHLER, Tomáš: Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací, s. 285.

bezodkladné ukončení provozu těchto osmi jaderných reaktorů,¹⁴⁹ přičemž provoz zbývajících devíti má být ukončen do roku 2022, a začala intenzivně podporovat přestavbu energetiky a s ní související výstavbu nových sítí.¹⁵⁰ Vzhledem k tomu, že „první“ „Atomausstieg“ byl prosazen vládou tvořenou odlišnými politickými stranami a také jediná zbývajících z pěti nejsilnějších německých stran – Levice – toto rozhodnutí podporuje, lze hovořit o konsenzu. Například představitel Zelených a bývalý ministr životního prostředí Jürgen Trittin toto rozhodnutí uvítal, i když změnu názoru považoval ze strany kancléřky a její strany za opožděnou.¹⁵¹ Frank-Walter Steinmeier z SPD pak kancléřku kritizoval za přivlastňování si údajně pokrokových postojů, s kterými ale přišli jiní (SPD) již dříve a Gregor Gysi z Die Linke požadoval dokonce zakotvení „Atomausstiegu“ v Základním zákoně.¹⁵² Černožlutá koalice také již při svém vzniku zakotvila „Energiewende“ ve své koaliční smlouvě a v září 2010 přijala Energetickou koncepci.¹⁵³ Podle ní by Německo mělo při zachování vysoké životní úrovně a dostupných cen energií být velice energeticky efektivní a šetrné k životnímu prostředí. Významnou roli v tom má sehrát především rozvoj větrných elektráren, včetně tzv. offshore elektráren na moři. Koncepce nicméně, zejména v nejbližších desetiletích, počítá také s nárůstem závislosti na dovozu surovin z 61 % na 70 % v roce 2020 (Německo bude potřebovat více zemního plynu) a s nutností dovozu asi 22 % (94 TWh) – 31 % (143 TWh) elektrické energie, a to i přes snížení celkové spotřeby energie až o 24 %;¹⁵⁴ podle jiných údajů 12-31 %, respektive 67-143 TWh).¹⁵⁵ Pro srovnání – v roce 2010 dosahovala celková produkce elektřiny v SRN 621 TWh, 42 TWh Německo vyváželo a 59 TWh naopak dováželo.¹⁵⁶ Před rokem 2011 bylo přitom Německo největším (netto) exportérem elektřiny v EU.¹⁵⁷ Než bude dostatečně navýšen podíl OZE, bude roli překlenovací suroviny zřejmě hrát uhlí (hnědé i černé), i když původně se počítalo i s jadernou energií. Tento koncept, platný až do roku 2050, totiž „definitivně“ – v praxi revize netrvala ani jeden rok (!) –

---

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 285.

¹⁵⁰ Die Atomkanzlerin erklärt ihren Ausstieg. *Süddeutsche.de* [online]. 2011, 9. 6. 2011 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/politik/regierungserklaerung-zur-energiewende-merkel-erklaert-den-atomausstieg-zur-herkulesaufgabe-1.1106773>

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ STASZKIEWITZ, Maria: Klimatická politika, s. 88-89; DIE BUNDESREGIERUNG. *Energiekonzept: für eine umweltschonende, zuverlässige und bezahlbare Energieversorgung*. 2010. Dostupné z: http://www.bundesregierung.de/ContentArchiv/DE/Archiv17/Anlagen/2012/02/energiekonzept-final.pdf?__blob=publicationFile&v=5

¹⁵⁴ PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze, s. 102.

¹⁵⁵ EHLER, Tomáš: Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací, s. 286.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 284.

¹⁵⁷ UMBACH, Frank. Deutschland zahlt den Preis für seine Energiewende. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1394462086587765100>

revidoval „Atomausstieg“ a umožnil prodloužení životnosti sedmnácti jaderných elektráren průměrně o 14 let, zvýšení množství energie, které by v nich ještě bylo možné vyrobit, a směnitelnost této energie mezi jednotlivými elektrárnami. Uzavření poslední z nich tak bylo odhadováno na období let 2037-2040. Za zmínku stojí, že na dojednání podmínek daně z jaderného paliva, jejíž výnos měl být použit mimo jiné i na sanaci jaderného odpadu, se více než tehdejší ministři hospodářství (Rainer Brüderle) a životního prostředí (Norbert Röttgen) podílel ministr financí Wolfgang Schäuble. Koncept sice hovoří o stavbě nových sítí a propojování v rámci Evropy, pomíjí ale nutnost rekonstrukce stávajících.¹⁵⁸ Zatímco před svým obratem v energetické politice v roce 2011 byla Angela Merkelová někdy označována za „atomovou kancléřku“ („Atomkanzlerin“),¹⁵⁹ po něm je naopak (zejména v zahraničí) prohlášována za kancléřku „klimatickou“ („Klimakanzlerin“).¹⁶⁰

Při prosazování politiky v EU se objevují také spory mezi jednotlivými německými ministerstvy, konkrétně hospodářství a životního prostředí, která byla ve vzájemném konfliktu během přípravy směrnice o obchodu s emisemi. Lobbisté se tehdy snažili skrze své konexe snížit vliv ministerstva životního prostředí.¹⁶¹ Lobby některých energetických firem (E.ON, BASF/Wintershall) může zacházet tak daleko, že prosazují stanoviska „blízká či zcela totožná“ se stanovisky zemí dodávajících suroviny, například Ruska.¹⁶² Německou politiku vůči členským zemím EU má ovšem společně s vnitropolitickými otázkami spojenými s EU na starost Europaabteilung kancléřského úřadu¹⁶³ – a tedy ne ministerstva v rámci svých agend; vztahy s cizími státy včetně členů EU pak koordinuje Ministerstvo zahraničí.

Německá vláda má k dispozici poradní komisi k otázkám globálních změn (German Advisory Council on Global Change), která jí poskytuje nezávislé vědecké podklady a zabývá se klimatickou politikou.¹⁶⁴

---

¹⁵⁸ PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze, s. 110-111.

¹⁵⁹ Mächtiger Makel. *Süddeutsche Zeitung* [online]. 2011, 7.6.2011 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/politik/merkel-von-der-atomkanzlerin-zur-atomausstiegskanzlerin-maechtiger-makel-1.1105807>

¹⁶⁰ MESSNER, Dirk. Wie kann globale Nachhaltigkeit gelingen?. *Review2014 - Aussenpolitik weiter denken* [online]. 2014, roč. 2014, Jun 12 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.review2014.de/de/aussensicht/show/article/wie-kann-globale-nachhaltigkeit-gelingen/pages/2.html>

¹⁶¹ SPRINZ, Detlef F. Germany's International Environmental Policies, s. 219.

¹⁶² EHLER, Tomáš: Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací, s. 295.

¹⁶³ HELLMANN, *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung*, s. 36.

¹⁶⁴ LAGGEWIE, Claus a Dirk MESSNER. The low-carbon transformation—A social science perspective, s. 1

3.3.2. Politické strany a jejich programy pro volby do EP

Jednotlivé německé politické strany mají své programy pro volby do Evropského parlamentu zpracované velmi rozdílně nejen očekávatelně po obsahové stránce, ale i po stránce formální, která se navíc proměňuje i v čase. Jde jednak o obsáhlost dokumentů, která se pohybuje od jednotek stran po rozsah výrazně přesahující sto stran, ale i o provázanost s programem té strany či frakce v Evropském parlamentu, do níž příslušná německá politická strana patří nebo s ní hodlá spolupracovat. Zatímco některé německé strany sestavovaly pro evropské volby svůj vlastní obsáhlý program (dnes je to již téměř pravidlem), jiné někdy víceméně přebírají program své frakce, který se obvykle ustavuje na celoevropských sjezdech členských stran dané frakce. Pro analýzu byly využity všechny programy pěti současných významných německých politických stran od prvních voleb do Evropského parlamentu v roce 1979 až do těch zatím posledních v roce 2014. Tento rok sice již přesahuje časové vymezení práce; programy pro v něm proběhnuvší volby však byly připravovány s předstihem a navíc mohou odrážet určité názorové posuny, k nimž mohlo v politických stranách od předchozích voleb v roce 2009 dojít – tedy mimo jiné v důležitém období po roce 2011. Jejich důkazem může být právě program pro volby roku 2014, který je vlastně do jisté míry výsledkem či příkladem vývoje té které strany v pětiletém období mezi volbami, z něž valná většina beztak spadá do časového vymezení práce. U stran, jejichž současná podoba se utvořila až během sledovaného období (Zelení a Levice) jsou analyzovány jejich programy od doby, kdy došlo k ustavení této jejich podoby. Hlavní pozornost je věnována programům pro volby od roku 1999 a popis těch ostatních je omezen na představení pouze těch nejdůležitějších relevantních bodů.

Pro účely analýzy byly využity volební programy a manifesty dostupné na internetových stránkách německých politických stran nebo – častěji – jejich nadací. Přednostně byly analyzovány ty programy, které německé politické strany připravily speciálně pro evropské volby v Německu. Pokud takový program nebyl k dispozici (strana jej například vůbec nepřipravila), byl obvykle na stránkách umístěn pouze program či manifest příslušné strany Evropského parlamentu, například Evropské lidové strany (do níž patří CDU/CSU), a ten byl využit i pro analýzu „německých“ témat evropských voleb. Do analýzy bylo zahrnuto celkem pět politických stran, jejichž společným jmenovatelem je to, že v letech 1973-2013 byly alespoň nějakou dobu zastoupeny ve Spolkovém sněmu a lze je tedy bez pochybností považovat za relevantní politickou sílu, která se měla možnost spolupodílet na tvorbě energetické politiky – i když v případě Levice pouze jako opozice. Přestože mezi

politickými stranami existují v názorech na energetiku určité rozpory,¹⁶⁵ celkově mezi nimi panuje konsenzus na zvyšování podílu OZE, snižování spotřeby a odklonu od jaderné energie (jako poslední se k němu přidala CDU/CSU, i když je v této otázce ze všech stran nejvíce zdrženlivá a jistá část její členské i voličské základny – jistě větší než u jiných stran – jadernou energetiku schvaluje). V případě rozšíření OZE, redukce spotřeby a stanovení klimatických cílů lze dokonce hovořit o tzv. permissivním konsenzu, kdy německé strany napříč politickým spektrem a bez ohledu na účast na vládě toto směřování energetické politiky (v Německu, ale i na evropské, případně světové úrovni – a tedy i případný přenos politiky) podporují a nejasnosti panují jen ohledně konkrétní podoby různých opatření. Za typický případ permissivního konsenzu bývá v literatuře považována podpora evropské integrace ze strany Německa (respektive shoda německých politických stran na ní) po tragických zkušenostech z druhé světové války.¹⁶⁶ Konsenzus v některých důležitých otázkách je ostatně důležitým prvkem německého poválečného politického systému a v minulosti se jej víceméně podařilo dosáhnout například v případě německého hospodářského systému (sociálně-tržní hospodářství) nebo právě evropské integrace – přestože i tyto konsenzy byly již zpochybněny.¹⁶⁷ Konsenzus je důležitým prvkem německé politiky v mnoha oblastech dlouhodobě – strany raději hledají kompromis mezi svými představami a spolupracují na hledání dlouhodobých řešení,¹⁶⁸ takže politická rozhodnutí jsou konzistentní a jejich podpora přesahuje volební období, respektive dobu, po kterou se vláda udrží u moci.

Ukazuje se, že téma energetiky pro německé politické strany nabývá na důležitosti, a to včetně jeho environmentálních souvislostí, které byly původně doménou převážně jen Zelených. Postupně, zřejmě pod vlivem politické poptávky ze strany veřejnosti, se ale z tématu energetiky (i s environmentálním zabarvením) stalo významné téma všech německých politických stran a navíc i u těch největších došlo k větší (SPD) či menší (CDU)

---

¹⁶⁵ Například zatímco SPD trvá na rozsáhlém využití uhlí, včetně těžby černého uhlí, které považuje za pro SRN hospodářsky nepostradatelné, CDU/CSU a FDP s uhlím sice počítají, ale kladou důraz na využití moderních technologií při jeho spalování a Levice odmítá stavbu nových elektráren. PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze, s. 105.

¹⁶⁶ HOERBER, Thomas C. *A Converging Post-War European Discourse: War Experience, Changing Security Concepts, and Research and Education* (eKniha Google) [online]. Lexington Books, 2014 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=MITzBQAAQBAJ&pg=PA440&dq=permissive+consensus+germany&hl=cs&sa=X&ei=R3ABVZ7jK8mtaaz8gbAP&ved=0CCAQ6AEwAA#v=onepage&q=permissive%20consensus%20germany&f=false>, s. 440.

¹⁶⁷ GREEN, Simon. Beyond Semi-Sovereignty?: Economic Governance in Germany. In BULMER, Simon, Charlie JEFFERY a Stephen PADGETT. *Rethinking Germany and Europe: democracy and diplomacy in a semi-sovereign state*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2010, s. 91-96.

¹⁶⁸ STURM, Roland. Continuity and Change in the Policy-Making Process, s. 120-121.

radikalizaci deklarovaných požadavků. Zhruba od přelomu tisíciletí, nejpozději od evropských voleb 2009, je nedílnou součástí všech programů. Všechny strany se každopádně hlásí k tzv. magickému energetickému trojúhelníku – bezpečnosti dodávek, cenové dostupnosti a udržitelnosti (zahrnující ochranu klimatu).¹⁶⁹

3.3.2.1. SPD

Ve volebním programu pro volby do Evropského parlamentu v roce 1979 SPD hovoří v souvislosti s energetikou o problému soběstačnosti¹⁷⁰ a jako alternativu dovážené ropy vyzdvihuje černé uhlí.¹⁷¹ V roce 1984 zmiňuje kromě uhlí také podporu úspor a poprvé i OZE¹⁷² a možnost exportu technologií OZE do zemí třetího světa.¹⁷³ SPD se rovněž vyslovila pro prohloubení spolupráce zemí společenství, ale také pro větší spolupráci s východním blokem.¹⁷⁴ V programu pro volby v roce 1989 sice energetika zůstává spíše vedlejším tématem, ale je zde zmíněno širší spektrum ekologických problémů, z nichž mnohé s ní souvisejí – klimatické změny, znečištění ovzduší a kyselé deště, nakládání s jaderným odpadem a jeho standardy a další.¹⁷⁵ V roce 1994 je již jasně deklarována podpora OZE a ochrany klimatu.¹⁷⁶ Požadován je zde vznik dokumentu „Umweltcharta der EU“, který by potvrdil závěry konference v Riu, a také posílení bezpečnosti jaderných reaktorů s tím, že „nebezpečné reaktory musí být bez prodlení odstaveny.“¹⁷⁷

V programu pro další volby do Evropského parlamentu v roce 1999 SPD opět poukazuje na nutnost snížení vypouštěných emisí skleníkových plynů a problém kyselých dešťů, jinak téma energetiky ale nijak nerozvíjí.¹⁷⁸

V dalších evropských volbách v roce 2004 je již situace odlišná. SPD odkazuje na nutnost zavádět a dodržovat konkrétní normy, respektovat Kjótský protokol a jako příklad

---

¹⁶⁹ EHLER, Tomáš: Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací, s. 293.

¹⁷⁰ *Soziale Demokratie für Europa: Programm der sozialdemokratischen Partei Deutschlands für die erste europäische Direktwahl 1979*. Bonn: Vorstand der SPD, 1979. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/netzquelle/01794.pdf>

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² *Europa-Wahlprogramm 1984: Für ein starkes und solidarisches Europa*. Bonn: Vorstand der SPD, 1984. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/netzquelle/01802.pdf>, s. 30-32.

¹⁷³ Tamtéž, s. 32.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 32.

¹⁷⁵ *Manifest des Bundes der Sozialdemokratischen Parteien der Europäischen Gemeinschaft*. Brüssel, 1989. Dostupné z: <http://library.fes.de/prodok/fa89-03650.pdf>, s. 27-29.

¹⁷⁶ SOZIALDEMOKRATISCHE PARTEI EUROPAS. *MANIFEST ZU DEN EUROPAWAHLEN i m Juni 1994*. 1993. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/netzquelle/01786.pdf>

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 6-9.

¹⁷⁸ SOZIALDEMOKRATISCHE PARTEI EUROPAS. *Manifest für die Europawahlen 1999*. 1999. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/netzquelle/01775.pdf>, s. 10.

úspěchu evropské sociální demokracie uvádí „odstavení řady atomových elektráren“ v zemích přistupujících do EU, jejíž (budoucí) rozšíření o dalších deset států považuje díky aplikaci řady přísných norem za „dobrou zprávu pro životní prostředí.“¹⁷⁹ Rovněž je zmíněna role Německa jako průkopníka v ochraně životního prostředí, neboť tři čtvrtiny redukce množství vypouštěného CO₂ v Evropské unii údajně připadají právě na Německo. SPD by přitom byla ráda, kdyby se takovým průkopníkem v globálním měřítku stala EU.¹⁸⁰ Přímo o energetice program sice více nepojednává, zde uvedená tvrzení jsou ale zřejmými prvky deklarace snahy o přenos některých rysů německé politiky ochrany životního prostředí související s energetikou do Evropské unie, včetně států, které teprve o vstup do ní usilují, a tedy i potenciálu pro skutečný policy transfer.

O dalších pět let později v roce 2009 je důraz kladený na energetiku a ochranu životního prostředí, která je v Německu jedním z hlavních argumentů pro jeho vlastní model energetické politiky, mnohem větší. Klimatické změny jsou v programu pro evropské volby v roce 2009 zmíněny už v samotném úvodu jako důsledek špatné a nedostatečné regulace a příklad „enormních škod, které může veřejné blaho utrpět při selhání tržního mechanismu.“¹⁸¹ Program však dále obsahuje také celou kapitolu týkající se „ekologického pokroku a energetické bezpečnosti,“ kde jsou témata sledovaná touto prací akcentována výrazně více než v předchozích programech. Ústředním tématem je opět boj proti klimatickým změnám a SPD jasně deklaruje, že chce „vybudovat vedoucí technologické postavení Německa a Evropy v oblasti energetické efektivity a obnovitelných energií.“¹⁸² Rozhodně se hlásí k exportu inovativních technologií do jiných částí světa, který je „nejen naléhavým příspěvkem k ochraně klimatu a životního prostředí,“ ale i prostředkem k posílení „hospodářského růstu a zaměstnanosti v Evropě.“¹⁸³ Program rovněž hovoří o OZE jako o příspěvku k nezávislosti na rostoucích cenách ropy a plynu a k diverzifikaci zdrojů energie.¹⁸⁴ Deklarován je také zájem o rozvoj společné energetické zahraniční politiky EU.¹⁸⁵ Zmíněn je příspěvek Německa k odsouhlasení cílů ve snižování emisí, zavádění OZE a posilování energetické efektivity v době německého předsednictví EU (EU Raatspräsidentenschaft) a SPD apeluje na nutnost

---

¹⁷⁹SPD. *Europamanifest der SPD: Europadelegiertenkonferenz am 16. November 2003*. 2003. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/netzquelle/02088.pdf>, s. 10.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 10.

¹⁸¹ SPD. *Europamanifest der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands für die Wahlen zum Europäischen Parlament 2009: Für Europa: stark und sozial!*. 2009. Dostupné z: http://library.fes.de/prodok/ip-02017/europamanifest_2009_final.pdf, s. 4.

¹⁸² Tamtéž, s. 13-15.

¹⁸³ Tamtéž, s. 13-15.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 13-15.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 13-15.

přijetí konkrétních opatření: vedle „EU – Klimapaketu“ a „EU – Energiepaketu“ by to měla být EU-Klimaschutzrichtlinie s (opět) „ambiciózními cíli“ v oblastech zemědělství, potravinářství, stavebnictví a dopravy s odkazem na opatření již realizovaná SPD (navzdory CDU-CSU) v Německu.¹⁸⁶ Je zde uveden německý cíl snížení emisí CO₂ do roku 2020 o 40 % oproti roku 1990, což implikuje zájem stanovit podobný cíl i na evropské úrovni. I v programu pro evropské volby roku 2009 se SPD hlásí ke Kjótskému protokolu a je zde apelováno na potřebu stanovení nových cílů pro období po roce 2012, kdy končí platnost tohoto protokolu.¹⁸⁷ Na samém konci kapitoly pojednávající o energetice a ochraně životního prostředí je uveden jasný nesouhlas SPD s využitím jaderných elektráren, které podle ní „nejsou formou ekologického získávání energie;“¹⁸⁸ strana se tímto vymezuje vůči CDU/CSU a prohlašuje, že je „celoevropsky pro model útlumu jaderné energetiky ve prospěch podpory obnovitelných zdrojů energie“,¹⁸⁹ čímž se de facto zcela otevřeně přihlašuje ke snaze o export německého energetického modelu (respektive „Atomausstieg“ jako jeho součástí) na úroveň Evropské unie. Už toto prohlášení samo o sobě lze vnímat přinejmenším jako zjevný důkaz zájmu jedné z německých politických stran exportovat německou energetickou politiku, jejíž podobu sama výrazně spoluutvářela, do úrovně Evropské unie a skrz ni možná následně i do ostatních jednotlivých členských států. To, že alespoň část německého politického spektra (navíc rozhodně nezanedbatelná) takto vystupuje, je zřejmým důkazem, že k policy transferu – alespoň v oblasti idejí – existuje vůle a zřejmě k němu i dochází, i když to pochopitelně samo o sobě neukazuje míru jeho úspěšnosti či neúspěšnosti.

V zatím posledních evropských volbách v roce 2014, který však již leží mimo vymezený časový rámec této práce, představila SPD program, v němž již téma energetiky a ochrany životního prostředí hrálo méně významnou roli, než jak tomu bylo v roce 2009. Přímo je mu věnován jen poměrně krátký odstavec, který víceméně opakuje prvky z předchozího programu. Za pozornost stojí zájem přepracovat EEG Gesetz a jeho prvky přenést na úroveň EU, a také cíl snížit emise skleníkových plynů v EU o 40 % do roku 2030 a „reaktivovat trh s emisemi.“¹⁹⁰

---

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 13-15.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 13-15.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 13-15.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 13-15.

¹⁹⁰ SPD. *Europa eine neue Richtung geben: Wahlprogramm für die Europawahl am 25. Mai 2014*. 2014. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/down/7767555/wahlprogramm-data.pdf>, s. 11.

3.3.2.2. Zelení

V programu pro evropské volby 1994 se Zelení vyjadřují pro zásahy do energetiky a do tržních mechanismů a hovoří o možnosti zavedení (evropské) energetické daně. Jestliže v rámci EU by mělo být iniciativní Německo, pak celosvětově by to měla být právě EU.¹⁹¹ Zelení jsou pro vývoj nových technologií a úspory energií, které navíc dávají do souvislosti s bojem proti konzumu. V duchu svých tradic varuje strana před problémem emisí CO₂, které by do padesáti let měly celosvětově být sníženy o 50 %, a staví se proti jaderné energetice, přičemž dokonce navrhuje, aby EU poskytla východoevropským (tzn. nečlenským!) zemím subvence umožňující odstavení reaktorů stejného typu, jako byl použit v Černobylu.¹⁹² Prosazují evropskou energetickou chartu a operují s termínem „Energiewende“.¹⁹³ Celá část programu věnovaná energetice se zabývá mimo situace členských států EU i východní Evropou, kde Zelení spatřují velký potenciál pro úspory energií a přestavbu energetiky.¹⁹⁴

V programu pro provolby 1999 Zelení opět zdůrazňují potřebu úspor energie, podpory OZE a zavedení energetické daně, bez které by prý bylo těžké dosáhnout cílů Kjótského protokolu.¹⁹⁵ Požadován je celoevropský „Atomausstieg“, za jehož účelem by měly dokonce být revidovány samotné základy evropského společenství – EURATOM – a rovněž by měly být zastaveny veškeré subvence využití fosilních paliv.¹⁹⁶ Zelení požadují vznik společného energetického trhu, jehož podoba by měla stimulovat rozvoj ekologicky šetrné energetiky.¹⁹⁷

Také v programu pro volby 2004 se zelení hlásí k „Energiewende“, která je podle nich cestou, jak čelit klimatickým změnám, a je tak „na čele jejich agendy“.¹⁹⁸ Požadují postupný „Atomausstieg“¹⁹⁹ a zdanění jaderného paliva.²⁰⁰ Opětovně je zmíněna nutnost změny/zrušení

---

¹⁹¹ BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN. *Lieber Europa erweitern als Demokratie beschränken: Programm zur Europawahl 1994*. 1993. Dostupné z: http://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/publikationen/1994_002_Wahlprogramm_Europawahl.pdf, s. 21-22.

¹⁹² Konkrétně jsou zmíněny Ukrajina, Litva a Slovensko. Tamtéž, s. 26-27.

¹⁹³ Tamtéž, s. 27.

¹⁹⁴ Tamtéž, např. s. 28.

¹⁹⁵ BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN. *Für ein demokratisches Europa des Friedens, der Solidarität und der nachhaltigen Entwicklung: Programm zur Europawahl 1999*. Bonn: BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN, 1999. Dostupné z: http://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/publikationen/1999_005_Wahlprogramm_Europawahl.pdf, s. 8.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 8-9.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 19.

¹⁹⁸ BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN. *LET'S GREEN EUROPE!: Europa-Wahlprogramm 2004*. Berlin: BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN, 2004. Dostupné z: http://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/publikationen/2004_003_Wahlprogramm_Europawahl.pdf, s. 6.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 14.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 29.

smlouvy o EURATOMU a vůdčí role Evropy v proměně energetiky.²⁰¹ Zelení také podporují konání celosvětových energetických konferencí, některých z toho v Německu – například v Bonnu 2004, zdůrazňují roli evropských Zelených²⁰² a potřebu „energetické reformy“.²⁰³ Dále hovoří také o výhodách decentralizovaných energetických sítí a hlásí s ke Kjótskému protokolu jako ke svému úspěchu.²⁰⁴ I v tomto programu poukazují na roli trhu a potřebu posílení konkurence a soutěže, ale i zdanění spotřeby energie.²⁰⁵

Program Zelených pro volby do EP v roce 2009 věnuje otázce energetiky poměrně rozsáhlou kapitolu a toto téma navíc prolíná i jeho jinými částmi. Z velké části jde ovšem o opakování požadavků z předchozích programů – podpora OZE, energetická efektivita, společný energetický trh a jeho decentralizace se striktním oddělením výroby a distribuce²⁰⁶, „Atomausstieg“ a odmítání uhlí jako zdroje energie.²⁰⁷ Zelení deklarují cíl redukce emisí CO₂ o 80-95 % do roku 2050, což jde ještě nad rámec cílů, jež si stanovila SRN, a jako alternativu EURATOMU nabízejí EURENEW („Europäische Gemeinschaft für Erneuerbare Energien und Energieeffizienz“). Opět také podporují obchod s emisemi, požadují však jeho uzpůsobení tak, aby produkce emisí byla drahá.²⁰⁸ Jako výhody svého energetického programu uvádějí větší bezpečnost (včetně bezpečnosti dodávek energie díky nezávislosti na jiných zemích) a tvorbu pracovních míst, přičemž jako na úspěšný příklad odkazují na Německo.²⁰⁹ Sami sebe pasují do role průkopníků klimatické a energetické politiky a přímo se vymezují proti ostatním německým stranám, když CDU kritizují za prodloužení životnosti jaderných elektráren, FDP za polemizování o ekologické dani a SPD společně s CDU/CSU za údajné propojení s lobbistickými skupinami energetického a automobilového průmyslu.²¹⁰ Celosvětovým průkopníkem by pak měla být EU. Ideálem je plné pokrytí spotřeby pomocí OZE.

Zatím poslední program pro provolby 2014 patří se 145 stranami k nejobsáhlejším analyzovaným volebním programům a energetikou se zabývá velmi podrobně, čímž

---

²⁰¹ Tamtéž, s. 16-17.

²⁰² Tamtéž, s. 24.

²⁰³ Tamtéž, s. 29.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 29.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 30.

²⁰⁶ BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN. *VOLLES PROGRAMM MIT WUMS: FÜR EIN BESSERES EUROPA*. Berlin: BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN, 2009. Dostupné z: http://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/publikationen/2009_004_Wahlprogramm_Europawahl.pdf, s. 39.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 33-34.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 19.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 20.

²¹⁰ Tamtéž, s. 29-30.

potvrzuje, že ji Zelení považují za své stěžejní téma. Opakovaně je v něm uveden termín „Energiewende“, která je pro zelené hlavním cílem v energetice a je podle nich všestranně výhodná (viz výhody uvedené u předchozích programů Zelených). „Energiewende“ také považují za součást evropského „New Dealu“ a za cestu z hospodářské krize.²¹¹ Tak jako program pro volby v roce 2009 i tento obsahuje vymezení se proti jiným stranám, například eurokomisař Günther Öttinger je zde označen za „prodlouženou ruku atomové a uhelné lobby“.²¹² Požadavky zůstávají stejné jako v roce 2009. „Atomausstieg“ je explicitně požadován v celé Evropě,²¹³ stejně jako „Energiewende“, jež by měla zvýšit vnější energetickou bezpečnost a snížit závislost na koncernech.²¹⁴ Strana se opět odkazuje na úspěchy v Německu a uvádí vytvoření až 400 000 pracovních míst díky EEG.²¹⁵ Zelení se negativně staví k technologii CCS a odmítají těžbu pomocí frakování.²¹⁶ V oblasti klimatické politiky opět navrhuje cíle překračující ty současné evropské i německé (požadují např. redukci emisí CO₂ o 30 % oproti roku 1990 do roku 2020).²¹⁷ Novým požadavkem je neomezené ručení společností provozujících jaderné elektrárny za případné škody.²¹⁸ Zelení kritizují CDU a FDP za to, že se ve své toleranci jaderné energetiky údajně „schovávají za EURATOM“ a právo států určit si svůj energetický mix, ve svém programu však kromě požadavku na revizi EURATOMU neuvádějí, jak by se s tím chtěli vypořádat a zda by chtěli toto právo omezit.²¹⁹

3.3.2.3. *CDU-CSU*

Ve svém krátkém volebním programu pro první volby do evropského parlamentu v roce 1979 CDU zdůrazňuje potřebu zajištění volného světového obchodu s energetickými surovinami, jehož fungování je aktuálně ohroženo „politickými rozhodnutími a hospodářskými opatřeními“ států vyvážejících tyto suroviny.²²⁰ V roce 1984 CDU hned v úvodu zmiňuje mezi jinými tématy důležitost ochrany životního prostředí jako „úkol evropského

---

²¹¹ BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN. *Europa mitentscheiden erneuern zusammenhalten: Europawahlprogramm 2014 von BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN*. Berlin: BÜNDNIS 90/ DIE GRÜNEN, 2014. Dostupné z:

http://www.gruene.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/Gruenes-Europawahlprogramm-2014.pdf, s. 44.

²¹² Tamtéž, s. 15.

²¹³ Tamtéž, s. 16.

²¹⁴ Tamtéž, s. 17.

²¹⁵ Tamtéž, s. 17.

²¹⁶ Tamtéž, s. 18.

²¹⁷ Tamtéž, s. 19.

²¹⁸ Tamtéž, s. 22.

²¹⁹ Tamtéž, s. 21.

²²⁰ CDU. *Europäisches Manifest der Christlich Demokratischen Union Deutschlands: 24. Bundesparteitag der CDU - Europatag*-. 1979. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Manifest_Europatag.pdf, s. 3.

společenství“²²¹ a jmenuje řadu problémů, z nichž některé (znečištění ovzduší, znečištění moře ropou, poškození lesů) souvisejí s negativními dopady energetiky. Mezi konkrétními opatřeními jmenuje CDU omezení emisí velkých znečišťovatelů.²²² V roce 1989 CDU nejspíš vycházela ze společného programu Evropské lidové strany (EVP), jehož kapitola věnovaná životnímu prostředí se však zabývá rozličnými ekologickými problémy spíše obecně než v souvislosti s energetikou. EVP se zde vyslovuje pro společnou politiku životního prostředí a standardy jeho ochrany, konkrétně například pro přísnější směrnice pro snížení emisí, úspory a také rozvoj OZE.²²³ V případě využití jaderné energie program požaduje „jednotný bezpečnostní standard pro jaderné reaktory na nejvyšší možné úrovni“, kontrolu transportů paliva a zodpovědnou likvidaci (vysloužilých) jaderných elektráren.²²⁴ Ve svém programu pro volby 1994 se CDU stylizuje jako „německá eurostrana“ („die deutsche Europartei“) a vyslovuje se pro „získávání energie šetrné k životnímu prostředí“ jakožto „základ stabilního hospodářského rozvoje“.²²⁵ Redukce emisí chce CDU dosáhnout zavedením daňových opatření a jako příklad dává Německo, kde se již emise daří snižovat.²²⁶ Jadernou problematiku program neřeší.

Pro volby do evropského parlamentu v roce 1999 si CDU rovněž připravila vlastní německý program, v němž se sice věnuje životnímu prostředí včetně některých opatření na jeho ochranu, ale energetika zde není zastoupena prakticky vůbec a zřejmě tehdy nepředstavovala pro CDU na evropské úrovni zásadní téma.²²⁷

Z hlediska energetiky pak program CDU pro evropské volby roku 2004 vypadá velmi podobně jako předchozí, neboť zde jako téma není příliš zastoupena. Opět je zde zmíněna důležitost otázek životního prostředí, jemuž je ostatně i zde věnována samostatná kapitola, v níž jsou mimo jiné vyžadována „jednotná pravidla“ a je kladen důraz na „férovou soutěž.“ Za pozornost však stojí věta „Je třeba se vyhnout zavádění pravidel v Německu a příliš jejich

---

²²¹ CDU. *Aufruf der Christlich Demokratischen Union Deutschlands zur Wahl des Europäischen Parlaments am 17. Juni 1984*. 1984. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Aufruf_Europawahl1984.pdf, s. 1.

²²² Tamtéž, s. 5.

²²³ CDU/CSU. *Sonderausgabe Aktionsprogramm der Europäischen Volkspartei 1989-1994: An der Seite der Bürger*. 1988. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Programm_Europawahl1989.pdf, s. 30.

²²⁴ Tamtéž, s. 30.

²²⁵ CDU. *Europa - gut für Deutschland: Erklärung der Christlich-Demokratischen Union Deutschlands zur Europawahl 1994*. 1994. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Erklaerung_Europawahl1994.pdf

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ CDU. *Europa MUSS MAN RICHTIG MACHEN.: Beschluß des 12. Parteitags in Erfurt 25. bis 27. April 1999*. 1999. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Beschluss_Europawahl1999.pdf

laxnímu uplatňování v jiných členských státech v přístupu.²²⁸ To lze interpretovat jako vymezení se proti politice SPD, uplatňované za její vlády, kdy si Německo kladlo cíle jdoucí daleko nad rámec toho, co si předsevzaly jiné evropské státy i EU jako taková – což CDU považuje za přístup znevýhodňující Německo. Ačkoliv se takové prohlášení může jevit jako jasné vymezení se proti modelu energetické politiky zaváděnému SPD, a tedy ze své podstaty i proti jeho exportu, je také možné – zejména ze současné perspektivy – je obrátit v argument pro export německé energetické politiky do EU, aby Německo nebylo znevýhodněno příliš přísnými pravidly, jimiž jiné státy nejsou svazovány.

Do dalších evropských voleb v roce 2009 šla CDU s programem, v němž hned v úvodu jmenuje mezi výzvami, před nimiž Evropská unie stojí, změny klimatu a energetickou bezpečnost.²²⁹ I tento program obsahuje zvláštní kapitolu věnovanou životnímu prostředí, v které CDU konstatuje průkopnickou roli Evropy na tomto poli. Mnohem důležitější však je, že hned v následující větě přičítá zásluhy na evropském programu ochrany klimatu především sama sobě a jmenovitě kancléřce Angele Merkelové, neboť tento program byl „navržen z velké části CDU a kancléřkou Angelou Merkelovou.“²³⁰ Konkrétně je zmíněn cíl „redukce emisí o 20 %, zvýšení energetické efektivity o 20 % a zvýšení podílu alternativních energií na 20 % do roku 2020.“²³¹ Splnění těchto cílů má pak Evropskou unii „posílit v její mezinárodní roli při ochraně klimatu.“²³² Jako úspěch je uvedeno také zavedení trhu s emisemi, který vede k „omezení emisí tam, kde je to nejekonomičtější“ a který by měl být zaveden či vyvinut celosvětově.²³³ Program dále vyjadřuje podporu rozvíjení technologií OZE a jejich rozšíření, zároveň však konstatuje, že „v dohledné budoucnosti je EU závislá na využívání fosilních paliv a jaderné energie, pokud chce udržet prosperitu a hospodářský růst.“²³⁴ Nezpochybňuje dovoz fosilních paliv z oblastí mimo EU, reflektuje však, že jde o „nestabilní regiony“ a EU (respektive její členské státy) by proto měla situaci řešit společně.²³⁵ CDU je pro vytvoření takové evropské energetické strategie, která „posílí vliv EU na globální energetické trhy,“ což

---

²²⁸ CDU. *Europa-Manifest der CDU: Beschluss des Bundesvorstands der Christlich Demokratischen Union Deutschlands am 22. März 2004*. 2004. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Programm_Europawahl2004.pdf, s. 4.

²²⁹ CDU. *Starkes Europa – Sichere Zukunft: Programm der Christlich Demokratischen Union Deutschlands zur Europawahl 2009*. Berlin, 2009. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Programm_Europawahl2009.pdf, s. 1.

²³⁰ Tamtéž, s. 7.

²³¹ Tamtéž, s. 7.

²³² Tamtéž, s. 7.

²³³ Tamtéž, s. 7.

²³⁴ Tamtéž, s. 8.

²³⁵ Tamtéž, s. 8.

v praxi znamená například větší diverzifikaci a stavbu nových potrubních dopravních tras.²³⁶ CDU také prosazuje odstranění „všech zbývajících překážek, které brání hospodářské soutěži s elektřinou a plynem.“²³⁷ V samotném závěru programu je kancléřka Angela Merkelová označena za „silný hlas Německa v Evropě“, který „potřebuje silnou CDU/CSU“, aby napomohla prosazení „dobré politiky pro Německo a pro Evropu,“²³⁸ což lze sice klasifikovat jako víceméně bezvýznamné prohlášení, které má jen povzbudit voliče k volbě CDU, ale také jako přihlášení se ke snaze prosadit v EU politická řešení v duchu německé politiky nebo přímo zájmy Německa. Zůstává však otázkou, nakolik je to důležité v pohledu na transfer specifické německé energetické politiky, protože CDU patří v samotném Německu ke stranám spíše zdrženlivým k její realizaci. V každém případě program evropských voleb 2009 v pojetí CDU ukazuje – podobně jako například program SPD pro stejné volby, že energetické a environmentální otázky tehdy byly významným politickým tématem.

Program CDU pro evropské volby roku 2014 prošel oproti svému předchůdci v předešlých volbách značnou koncepční změnou, jež se projevila především na jeho rozsahu, jenž se ze 17 stran včetně té titulní v roce 2009 zvýšil na 84 o pět let později. Tento program obsahuje poměrně rozsáhlou kapitolu věnovanou přímo získávání energie a téma tedy není tak jako často v jiných programech zařazeno pod životní prostředí nebo případně pod hospodářské otázky. Operuje s termínem „Energiewende,“ k němuž se hlásí, a jako příklad hodný následování uvádí Německo.²³⁹ S ohledem na problematiku využití solární a větrné energie požaduje společnou evropskou rozvodnou síť, závazné evropské standardy a další rozvoj společného trhu s elektřinou.²⁴⁰ Program evidentně reflektuje problémy, s kterými se při provádění energetického přechodu musí potýkat Německo, a zasazuje je do celoevropského kontextu – jde zejména o problematiku nevyrovnaného výkonu OZE, „skladování“ energie a otázku nových tras elektrického vedení. Otevřeně požaduje více soukromých i veřejných investic do celého odvětví i výzkumu.²⁴¹ Je zmíněn také přínos OZE v redukci emisí a snížení dovozu surovin.²⁴² CDU chce rozvíjet zákon o OZE (EEG-Gesetz) v souladu s evropským právem a podporu OZE integrovat do mechanismů společného trhu, čímž má být podpořen rozvoj OZE v celé Evropě, aniž by tím byla narušena suverenita

---

²³⁶ Tamtéž, s. 8.

²³⁷ Tamtéž, s. 8.

²³⁸ Tamtéž, s. 15.

²³⁹ CDU. „Gemeinsam erfolgreich in Europa.“: *Europapolitischer Beschluss des 26. Parteitags der CDU Deutschlands*. 2014. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Programm_Europawahl2014.pdf, s. 36.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 36.

²⁴¹ Tamtéž, s. 37.

²⁴² Tamtéž, s. 37-38.

členských států v oblasti energetiky a rozhodování o jejich energetickém mixu.²⁴³ Počítá se s využitím moderních plynových a uhelných elektráren a zvýšení bezpečnosti jaderných elektráren, které mají rovněž být nadále provozovány. Pro posílení jejich bezpečnosti má být zaveden systém vzájemné kontroly, ovšem při zachování „odpovědnosti za národní bezpečnost.“²⁴⁴ CDU ovšem jinak odmítá podporu jaderné energetiky.²⁴⁵

3.3.2.4. *Die Linke*

Jelikož dnešní podoba strany Die Linke (Levice) vznikla až v roce 2007 sloučením Die Linkspartei.PDS a WASG (*Arbeit & soziale Gerechtigkeit – Die Wahlalternative*), jsou k dispozici jen dva její programy pro evropské volby. Navíc současná Levice patří k menším parlamentním stranám a jako jediná z nich se nikdy nepodílela na vládě. Proto byla její (reálná) role v tvorbě energetické politiky zatím spíše omezená. Pochopitelně by bylo možné sledovat myšlenky politických subjektů, jichž je Die Linke nástupcem, vzhledem k tomu, že tato práce se ale zabývá primárně postoji stran formujících „oficiální“ německou politiku, jsou v ní podrobněji rozebrány jen tyto dva programy. V prvním z nich pro volby roku 2009 jmenuje, podobně jako jiné strany ve svých programech pro tytéž volby, problematiku životního prostředí a klimatických změn mezi „svými“ důležitými tématy²⁴⁶ a ochranu klimatu vnímá mimo jiné také jako „příspěvek k boji za globální sociální práva“, protože změna klimatu „ztěžuje každodenní boj milionů lidí o přežití.“²⁴⁷ Strana požaduje „odklon od využití energie z fosilních paliv a atomové energie,“ jako „ústřední investici do mírové politiky,“ neboť „boj o rozdělení posledních rezerv fosilních paliv vede (také) v EU k militarizaci zahraniční energetické politiky.“²⁴⁸ Die Linke prosazuje rychlejší jednání o pokračování Kjótského protokolu a také nastavení cíle snížení emisí skleníkových plynů o 40 % oproti roku 1990 v celé EU do roku 2020²⁴⁹ – tedy stejně, jako tomu má být v Německu podle již přijatých opatření – a do roku 2020 mají OZE v EU pokrývat 25 % spotřeby energie.²⁵⁰ Strana kritizuje obchodování s emisemi, které údajně jako nástroj klimatické politiky selhalo, když přidělování povolenek prakticky zdarma přispělo více než k ochraně

---

²⁴³ Tamtéž, s. 38.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 39.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 39.

²⁴⁶ DIE LINKE. *Solidarität, Demokratie, Frieden – Gemeinsam für den Wechsel in Europa! Europawahlprogramm 2009 der Partei DIE LINKE*. 2009. Dostupné z: <http://www.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen/wahlprogramme/europawahlprogramm2009.pdf>, s. 1.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 12.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 12.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 12.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 13.

klimatu k zisku energetických koncernů.²⁵¹ Die Linke odmítá nejen využití jaderné energie,²⁵² ale také stavbu nových uhelných elektráren a staví se zcela proti zavádění tržních principů do nakládání s emisemi a místo nich navrhuje přísné „regulační zásahy.“²⁵³ Energetická infrastruktura – například rozvodné sítě – by podle Die Linke měla být výhradně ve veřejných rukách, aby se zamezilo přílišné moci oligopolů.²⁵⁴ Die Linke je jednoznačně pro zavádění OZE, upozorňuje ale i na některé jejich negativní vlastnosti, na něž je podle ní třeba brát ohled – například problém ničení lesů a domorodých kultur kvůli dovážené biomase.²⁵⁵ Levice tedy v programu evropských voleb 2009 víceméně sleduje hlavní linii německé energetické politiky včetně jejích nejextrémnějších projevů (které však zapadají do celkového ideového obrazu této politiky) a v některých bodech zachází mnohem dále než ostatní strany. Pozoruhodné je, že celou problematiku zasazuje do sociálního kontextu a přibližuje ji tak svým ústředním tématům.

Ve svém dalším programu pro evropské volby v roce 2014 navrhuje Levice zřízení „evropského fondu budoucnosti a investičního programu,“ s jejichž pomocí by měla být zajištěna mimo jiné i sociálně-ekologická přestavba hospodářství a ochrana klimatu.²⁵⁶ Orientace na globální konkurenceschopnost podle Die Linke vede k „dumpingu“ v sociální oblasti a ochraně životního prostředí; důležitější je pro Evropu podle ní zbavení se závislosti na neobnovitelných surovinách.²⁵⁷ Strana se ve svém programu, podobně jako například SPD, přihlašuje k termínu „Energiewende“ a tento energetický přechod by ráda celoevropsky rozšířila. Klade důraz zejména na úspory a stejně jako v programu předchozích evropských voleb se jasně vyslovuje pro celoevropský „Atomausstieg“, a to dokonce „okamžitý.“²⁵⁸ Jelikož „Atomausstieg“ je de facto typickým prvkem současné německé energetické politiky, lze to vnímat jako deklaraci zájmu tuto politiku, nebo přinejmenším jednu její konkrétní část (ale v kontextu celého programu spíše velkou část jejích důležitých složek) exportovat. OZE by měly být podporovány v rámci evropské energetické politiky nastavením konkrétních cílů a v kompetenci národních politik pak dalšími nástroji, jejichž příkladem je EEG-Gesetz; strana se drží svého navrhovaného cíle redukce emisí z předchozího programu, jenž hovoří o

---

²⁵¹ Tamtéž, s. 12.

²⁵² Tamtéž, s. 13.

²⁵³ Tamtéž, s. 13.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 13.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 13.

²⁵⁶ DIE LINKE. *Europa geht anders: sozial, friedlich, demokratisch*. Berlin, 2014. Dostupné z: http://www.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen2014/download/europawahlprogramm2014_deutsch/europawahlprogramm2014_langfassung.pdf, s. 26.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 30.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 31.

25 % energie z OZE v roce 2020 v rámci celé EU, přičemž ke zvyšování tohoto podílu by nemělo docházet na úkor zachování biodiverzity a zásobení potravinami. Levice se také vyslovuje proti skladování CO₂ v podzemí, navrhovanému CDU, a proti použití technologie frakování k těžbě plynu a ropy.²⁵⁹ V otázce trhu s energiemi požaduje Die Linke podobně jako i v jiných oblastech důslednou kontrolu, zejména pak kontrolu ceny, jež by neměla být zatěžující ani pro ty ekonomicky nejslabší, a požaduje odstranění různých zvýhodnění pro průmyslové podniky; staví se proti privatizacím a prosazuje, aby distribuce energií byla „ve veřejných rukách.“²⁶⁰ I v tomto programu je zdůrazněna nutnost celoevropské spolupráce na realizaci energetického přechodu, včetně spolupráce zemské, spolkové a evropské úrovně, a Levice přidává ještě „svůj“ důraz na sociální aspekt problematiky a jako úspěšný příklad uvádí „Energetickou revoluci“ („Energierévolution“), kterou prosazuje v zemském sněmu v Durynsku.²⁶¹ I pro program z roku 2014 platí v podstatě stejné shrnutí jako pro ten z roku 2009: Die Linke je připravena prosazovat (je-li libo tak exportovat) některé „typicky německé“ prvky energetické politiky na evropské úrovni, zároveň je však v mnohém radikálnější než strany, které ji nejvíce utvářely (SPD, CDU/CSU nebo i Zelení) a některé prvky „reálné“ energetické politiky Německa, například využití „překlenovacích technologií – tedy využití fosilních paliv a případně i jádra, odmítá. Je tedy připravena exportovat ideje německé energetické politiky, nikoliv však ji samotnou v plném rozsahu a v její současné podobě.

3.3.2.5. FDP

Ve volbách do EP v roce 1979 FDP pouze prezentovala společný program Evropských liberálních demokratů (ELD). V něm je obsažena kapitola věnovaná životnímu prostředí, jejíž rozsah nasvědčuje tomu, že toto téma bylo pro tuto stranu (nebo alespoň pro ELD) již tehdy důležité. ELD navzdory svému liberálnímu založení požaduje zavedení určitých celoevropských norem a také zřízení evropských programů ochrany životního prostředí.²⁶² ELD prohlašuje jadernou energii za „nebezpečí pro lidstvo“²⁶³, v jiné části programu ji však zároveň označuje za „nutné, ale pouze dočasné řešení rostoucí spotřeby energie“ a požaduje vyřešení problému meziskladování a konečného ukládání jaderného odpadu.²⁶⁴ Prosazuje

---

²⁵⁹ Tamtéž, s. 31.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 32.

²⁶¹ Tamtéž, s. 32.

²⁶² *Wahlprogramm zur Europawahl 1979 der Europäischen Liberalen Demokraten: „Programm für Europa“*. 1979. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/1979_ELD-Europawahlprogramm.pdf, s. 25.

²⁶³ Tamtéž, s. 27.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 45.

hledání nových řešení, například výzkum jaderné fúze, jež by pomohla překonat nevýhody současných jaderných elektráren, a také na úspory.²⁶⁵ Program obsahuje také celou kapitolu zabývající se energetickou politikou, zabývající se dovozem surovin, nastavením cen energií²⁶⁶ a otázkou přínosu a bezpečnosti jaderné energetiky.²⁶⁷ Budoucnost spatřuje strana především v OZE, fosilních paliv je podle ní jakožto nezbytných surovin pro chemický průmysl škoda pro výrobu energie.²⁶⁸ Dále ELD navrhuje spolupráci se zeměmi mimo ES, které mají potenciál pro rozvoj OZE.²⁶⁹ Také v roce 1984 se FDP odkazovala na program ELD, která kladla důraz na čistou a „bezpečnou energii,“ včetně zvýšení bezpečnosti jaderné energetiky a informování veřejnosti o ní, a dále šetření a větší efektivitu a výzkum.²⁷⁰ V programu FDP pro volby 1989 je téma energetiky obsaženo jen okrajově ve spojitosti s životním prostředím.²⁷¹ V roce 1994 FDP požaduje zavedení celoevropské daně z CO₂, hovoří o potřebě vyřešit problém jaderného odpadu a jako alternativa jsou zmíněny OZE a požadavek navýšení jejich podílu.²⁷²

V programu pro evropské volby 1999 FDP požaduje zavedení „daně z přidané hodnoty“ („Mehrwertsteuersatz“) na spotřebu energie; tato daň by pak měla v Německu být kompenzována snížením daně z příjmu.²⁷³

Pro volby v roce 2004 FDP připravila výrazně rozsáhlejší německý program než pro ty minulé. Vyjadřuje v něm podporu Kjótskému protokolu a OZE.²⁷⁴ Požaduje soutěž jednotlivých konkurenčních způsobů získávání energie při tvorbě energetického mixu vedoucí k prosazení OZE a staví se proti podpoře černého uhlí; podpora OZE by měla být koordinována celoevropsky.²⁷⁵ Největší důraz tedy tento program klade na soutěž na energetickém trhu.

---

²⁶⁵ Tamtéž, s. 27.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 43.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 42.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 43-44.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 44.

²⁷⁰ *Wahlprogramm zur Europawahl 1984 der Europäischen Liberalen und Demokraten: „Programm für Europa“*. 1983. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/1984_ELD-Europawahlprogramm.pdf, s. 22-23.

²⁷¹ FDP. *Leitsätze zur Europawahl 1989 der Freien Demokratischen Partei: "Leitsätze für ein Europa, das sich lohnt."* 1989. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/1989_Leitsaetze_zur_Europawahl.pdf

²⁷² FDP. *Leitsätze zur Europawahl 1994 der Freien Demokratischen Partei: „Für ein europäisches Deutschland“*. 1994. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/1994_Leitsaetze_zur_Europawahl.pdf, s. 9-10.

²⁷³ FDP. *Leitsätze zur Europawahl 1999 der Freien Demokratischen Partei: "Leitsätze der F.D.P. zur Europawahl 1999"*. 1999. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/1999_Leitsaetze_zur_Europawahl.pdf, s. 12.

²⁷⁴ FDP. *Wahlprogramm zur Europawahl 2004 der Freien Demokratischen Partei: „Wir können Europa besser! Für ein freies und faires Europa“*. 2004. Dostupné z:

http://www.freiheit.org/files/288/2004_Europawahlprogramm.pdf, s. 49.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 49-50.

V roce 2009 byla již situace odlišná a FDP zmínila důležitost energetické bezpečnosti a souvisejících environmentálních a dalších problémů hned v preambuli svého programu.²⁷⁶ I tentokrát byla zdůrazněna potřeba celoevropské strategie získávání surovin – tedy vnější dimenze energetické bezpečnosti – a společného trhu.²⁷⁷ Upozorňuje na problém pěstování biomasy, které by mohlo ohrozit konkurenceschopnost producentů potravin,²⁷⁸ a na problematický dovoz biomasy, jejíž produkce v jiných částech světa může vést např. k devastaci deštných pralesů.²⁷⁹ Podobně jako v předchozích programech by FDP ráda podpořila výzkum a vývoj nových technologií, například CCS (zachytávání CO₂) a OZE.²⁸⁰ Opětovně se staví za obchod s emisemi a souhlasí tak s energetickým balíčkem EU; výnos z emisních povolenek by však měl být podle FDP kompenzován snížením jiných daní. Podporuje také evropský cíl získávat 20 % energie z OZE v roce 2020.²⁸¹ Deklaruje i podporu konkrétním projektům, jako je DESERTEC nebo transevropské sítě.²⁸² V programu není vůbec zmíněna problematika jaderné energie.

Rovněž program pro volby v roce 2014 klade důraz na společný trh v mnoha oblastech včetně energetiky.²⁸³ OZE jsou zde chápány jako odvětví budoucnosti, které může pomoci například přímořským oblastem.²⁸⁴ Strana se nijak nestaví proti „Energiewende“, pouze klade podmínku ekonomické reálnosti.²⁸⁵ I zde je zdůrazňován společný volný trh, potřeba inovací a výzkumu a také evropské energetické sítě, jejíž realizaci má napomoci rozpuštění národních a místních monopolů a kartelů.²⁸⁶ Kritizováno je využití garantované výkupní ceny jako nástroje podpory OZE.²⁸⁷ FDP podporuje klimatické cíle EU, zároveň ale je proti stanovení dalších cílů redukce CO₂ kvůli obavě z hospodářského poškození energeticky náročných podniků či států, pro jejichž hospodářství jsou takové podniky důležité.²⁸⁸ Ani v tomto programu není zmíněna jaderná energetika.

---

²⁷⁶ FDP. *Wahlprogramm zur Europawahl 2009 der Freien Demokratischen Partei: „Ein Europa der Freiheit für die Welt des 21. Jahrhunderts“*. 2009. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/IN5-287_EW_2009_Wahlprogramm.pdf, s. 7.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 16, s. 21.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 34.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 44.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 43.

²⁸¹ Tamtéž, s. 44.

²⁸² Tamtéž, s. 53, s. 58.

²⁸³ FDP. *Wahlprogramm zur Europawahl 2014 der Freien Demokratischen Partei: „Das braucht unser Europa!“*. 2014. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/2014_Europawahlprogramm.pdf, s. 5.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 20.

²⁸⁵ Tamtéž, s. 21.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 21.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 21.

²⁸⁸ Tamtéž, s. 22.

3.3.3. Energetické společnosti a průmysl

SRN konzultuje svou energetickou a klimatickou politiku také s významnými firmami. Příkladem může být svolání konference jejich zástupců ministrem Rötgenem před Kodaňskou konferencí v roce 2009. Z pohledu německých firem je důležité zejména zajištění rovných podmínek pro ně ve srovnání se zahraničními firmami a také ukotvení dlouhodobějších cílů umožňující těmto firmám lépe plánovat své aktivity.²⁸⁹ Podle *Deutscher Industrie- und Handelskammertag* (zastřešující organizace německých průmyslových a obchodních komor) vnímají firmy „Energiewende“ jako určité riziko pro svou konkurenceschopnost.²⁹⁰ Panují přitom obavy z rozsáhlé deindustrializace Německa, ztrátě jeho pozice hospodářského centra Evropy a zániku až 900 000 pracovních míst v Evropě při neúspěchu „Energiewende“.²⁹¹ Cena elektřiny v SRN je nyní asi 40 % (pro koncové spotřebitele), respektive 20 % (pro průmyslové spotřebitele) nad průměrem EU.²⁹² Samotný německý průmysl projevil iniciativu například v roce 2005, kdy Spolkový svaz německého průmyslu zorganizoval mezinárodní kongres k energetické bezpečnosti SRN.²⁹³ Aby si mohla Angela Merkelová vytvořit jasnou vyjednávací pozici, svolala v letech 2006-2007 také expertní diskuze s účastí zástupců energetických koncernů, na nichž se ale řešily především vnitroněmecké energetické otázky – např. výše investic do nových elektráren a vedení.²⁹⁴

Energetické společnosti jsou podle německé sekundární legislativy odpovědné za dodávky energie a spolková vláda zajišťuje „politický, právní a institucionální rámec pro mezinárodně konkurenceschopné zabezpečení dodávek surovin“.²⁹⁵ Kvůli „Energiewende“ jim vznikly velké náklady a některé požadovaly odškodnění za uzavření jaderných elektráren.²⁹⁶ Potýkají se také s celkovými ztrátami zisku a s oslabením své pozice na

---

²⁸⁹ STASZKIEWITZ, Maria: Klimatická politika, s. 90-91.

²⁹⁰ Energiewende: Mehr Verlierer – weniger Gewinner. *Deutscher Industrie- und Handelskammertag* [online]. 2014, 11.9.2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.dihk.de/presse/meldungen/2014-09-11-energiewende-barometer>; UMBACH, Frank. Deutschland zahlt den Preis für seine Energiewende. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1394462086587765100>

²⁹¹ UMBACH, Frank. Die Energiewende wird Arbeitsplätze kosten, das Wachstum hemmen und den Lebensstandard beeinträchtigen. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1395039709973862900>

²⁹² UMBACH, Frank. Deutschland zahlt den Preis für seine Energiewende. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1394462086587765100>

²⁹³ PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze, s. 109.

²⁹⁴ Tamtéž, s. 109.

²⁹⁵ EHLER, Tomáš: Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací, s. 290.

²⁹⁶ Např. RWE byla se svým požadavkem na zemi Hesensko v případě elektrárny Biblis úspěšná. UMBACH, Frank. Die Energiewende wird Arbeitsplätze kosten, das Wachstum hemmen und den Lebensstandard beeinträchtigen. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1395039709973862900>

kapitálových trzích.²⁹⁷ Na fungování energetického trhu dohlíží Spolková agentura pro elektřinu, plyn, telekomunikace, poštu a železnice (Bundesnetzagentur), jejímž úkolem je liberalizace, deregulace a rozvoj trhu a také spolupráce s podobnými úřady v jiných zemích.²⁹⁸ Německý trh s energiemi je sice liberalizovaný, ale působí na něm čtyři velké společnosti, které si spíše vymezily svá „individuální teritoria“, než aby spolu soutěžily.²⁹⁹ Koncerny jsou formou tabulky krátce představeny v *Příloze č. 4: Stručné profily energetických koncernů*.

Celkově tedy platí, že energetické společnosti a průmysl obecně mohou sice policy transfer ovlivňovat, ale buď jen nepřímo prostřednictvím ovlivňování politiky, nebo prostřednictvím svých investic (i v zahraničí), které však jsou spíše ekonomickým než politickým nástrojem.

3.4. Shrnutí třetí kapitoly

Ukazuje se, že většina významných aktérů na německé úrovni má na případném transferu německé energetické politiky zájem a že v Německu pro něj existují předpoklady dané i celkovým historickým a společenským kontextem. Důležitý je nesporně fakt, že všech pět největších politických stran se shodne na základní linii této politiky (podpora OZE, redukce emisí CO₂) i na tom, že SRN by měla v oblasti technologií OZE, politiky ochrany klimatu a „Energiewende“ jako takové vystupovat jako lídr a prosazovat je i na mezinárodní úrovni, včetně té unijní. V tomto ohledu má konsenzus politických stran permissivní charakter a je významným předpokladem přenosu politiky. Rozpory existují pouze v důrazu na jednotlivá opatření (požadavek co nejrychlejšího „Atomausstiegu“ u Zelených, Levice i SPD a o něco zdrženlivější stanovisko CDU/CSU a FDP) a v preferovaném způsobu, jak energetického přechodu dosáhnout (např. požadavek silných regulací ze strany Levice, Zelených a částečně i SPD a naproti tomu důraz na budování společného trhu s více liberálními principy u CDU/CSU a FDP. Významnou roli sehrál i krizový prvek jaderné havárie ve Fukušimě (byť je třeba uznat, že na rozdíl od krize eurozóny, kterou se jakožto podnětem pro přenos politiky zabývá S. Bulmer, neznamenal pro EU ani SRN akutní hrozbu), nebo ještě dříve ropný šok (i když v té době ještě SRN nebyla lídrem žádného specifického či „revolučního“ modelu

---

²⁹⁷ UMBACH, Frank. Deutschlands Entscheidungen zur Kernenergie: der Ausstieg ohne ein europäisches Konzept bleibt riskant. In: *Geopolitical information service* [online]. 2012, 18.1.2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1326796489013004900>

²⁹⁸ EHLER, Tomáš: Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací, s. 294.

²⁹⁹ STURM, Roland. Continuity and Change in the Policy-Making Process, s. 120-121.

²⁹⁹ CRAWFORD, *Power and German foreign policy: embedded hegemony in Europe*, s. 129.

energetiky). Havárie ve Fukušimě však mohla fungovat jako obdobný podnět jako eurokrize – byť pravděpodobně zdaleka ne tak silný – pro potřebu Německa upevnit „svůj“ model a rozšířit jej jinam. Z postojů vládních politických stran pak vyplývají i oficiální postoje SRN a vlády, které se sice staví za německý energetický model a usilují o prosazení jeho prvků i mimo SRN, ale patří spíše k těm umírněným. V tomto duchu se nese i jednání kancléřky, která je přívrženkyní „Energiewende“, zároveň ale klade důraz i na zájmy německé ekonomiky. Právě část německého průmyslu je s poukazem na zachování své konkurenceschopnosti k „Energiewende“ kritická. V zájmu jeho konkurenceschopnosti však jsou rovné podmínky na trhu, jichž může být dosaženo i přijetím „Energiewende“ jinými státy a které tak někdy slouží i jako argument pro transfer německé energetické politiky. Ten podporuje také německé odvětví technologií OZE.

4. Německo jako exportér „Energiewende“ na bilaterální úrovni?

V následujícím textu jsou sledovány podmínky, které má SRN pro přenos své energetické politiky na bilaterální úrovni do jednoho ze států EU – České republiky. Cílem kapitoly je zjistit, jak je Česká republika přenosu politiky nakloněna, zda k transferu dochází a jaké má výsledky.

4.1. Příklad České republiky

Jedním ze základních předpokladů transferu německé energetické politiky do ČR jsou faktický charakter zdejší energetiky a jejích možností na jedné straně a politické, eventuálně hospodářské, zájmy na straně druhé. Ukazuje se, že tyto předpoklady jsou hlavní překážkou rozšíření německého energetického modelu do ČR. Fyzicko-geografické podmínky a dostupnost surovin jsou v České republice do jisté míry podobné jako v SRN – obě země jsou relativně hustě osídlené, leží v mírném podnebném pásu, mají k dispozici nezanedbatelné zásoby uhlí a naopak ve velké míře dovážejí ostatní fosilní paliva. Mají také – v kontrastu zejména s okolními postkomunistickými zeměmi – relativně dobře diverzifikované dodávky energetických surovin (ropa, plyn) a mezi sebou silně propojené energetické trhy.³⁰⁰ Lze ovšem nalézt i zásadní odlišnosti: Německo disponuje mořským pobřežím a rovinnatou severní částí země, vhodnými pro rozvoj větrné energetiky, Česká republika takto výhodné podmínky pro OZE nemá; na rozdíl od Německa zde ale i v současnosti probíhá těžba uranu. Z toho vyplývají i rozdíly mezi energetickou koncepcí SRN a ČR, kdy – jak už bylo uvedeno v předchozích kapitolách – SRN hraje roli průkopníka „zelené“ energetiky, zatímco ČR se spoléhá spíše na osvědčené stabilní zdroje, pro jejichž provoz navíc má částečně i vlastní suroviny (ty ovšem v případě uhlí těží i Německo). Z hlediska možné spolupráce na poli energetiky jsou proto mnohem přirozenějšími partnery než Německo nebo Rakousko pro ČR ostatní země Visegrádské čtyřky (V4), které svou energetiku orientují podobným směrem jako Česká republika, mají obdobné podmínky pro její rozvoj a také vnější dimenze jejich energetiky (např. vysoké dovozy surovin z Ruska) a z ní vyplývající zájmy (např. snížení závislosti na Rusku) jsou odlišné od těch německých.³⁰¹ Tak jako Německo, i Česká republika čelí potřebě transformace své energetiky, zejména v souvislosti s blížícím se koncem životnosti řady uhelných elektráren (Německo hledá náhradu za jádro) a otázkou prolomení limitů těžby hnědého uhlí. To by mohlo být nahrazeno plynem (některé firmy – např. ČEZ a

³⁰⁰ EHLER, Tomáš: Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací, s. 312.

³⁰¹ BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ. Úvod. In BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ. *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011, s. 9.

RWE – již plánují výstavbu nových paroplynových elektráren) nebo biomasou, jejíž produkce by se však musela zvýšit zhruba jedenáctkrát,³⁰² což by nepochybně kladlo velmi vysoké nároky na využití zemědělské půdy. Samotné odstavení starých tepelných elektráren s nízkou účinností (30-33 %) nebo jejich modernizace a zvýšení účinnosti (reálně na asi 40 %)³⁰³ mohou pomoci redukovat emise, ty však budou při využití uhlí vždy vysoké a tudíž budou komplikovat splnění cílů ochrany klimatu. Jelikož i SRN se v nejbližších desetiletích hodlá značně spoléhat na uhlí (alespoň dokud ještě více nerozvine své OZE), může být hledání možností, jak snížit nebo uskladnit emise společným zájmem obou zemí. Společným rysem obou zemí tedy je nutnost nahradit část stávajících zdrojů novými. Podobně jako Německo i ČR bude pravděpodobně muset investovat do úprav své přenosové sítě, aby byla lépe uzpůsobena narůstajícímu podílu OZE³⁰⁴ (byť ten v ČR není a nejspíš ani nebude zdaleka tak masivní jako v SRN; nová energetická koncepce počítá s jejich 13% podílem na výrobě elektřiny v roce 2020)³⁰⁵, a důležitým problémem je i stávající příliš vysoká energetická náročnost ČR, která snižuje její konkurenceschopnost a zvyšuje zranitelnost kolísáním cen energetických komodit.³⁰⁶

Charakter energetických koncepcí³⁰⁷ sice souvisí i s vnější dimenzí energetické bezpečnosti a její stabilitou, z hlediska výroby elektřiny jsou ovšem klíčová domácí politická rozhodnutí. Podstatná část českých odborníků na energetiku i politiků považuje tento „tradiční“ přístup ČR za správný a německá energetická politika je podle nich buď nevhodná pro Českou republiku, nebo chybná jako taková, a zastánci takového modelu, respektive jeho aplikace v ČR, jsou zde spíše v menšině. Martin Herrmann ze společnosti RWE-Transgas například považuje za správnou diverzifikaci dodávek plynu pomocí plynovodu z německého Ingoltdadtu v 90. letech a větší využití zemního plynu je podle něj (nikoliv překvapivě)

---

³⁰² Tamtéž, s. 87-88.

³⁰³ Tamtéž, s. 89.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 84.

³⁰⁵ MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. AKTUALIZACE STÁTNÍ ENERGETICKÉ KONCEPCE ČESKÉ REPUBLIKY. 2014. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument155315.html>

³⁰⁶ JAROŠ, Jakub. Vnitřní dimenze energetické bezpečnosti České republiky. In BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ. *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011, s. 85.

³⁰⁷ Energetické koncepce ČR a SRN. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. AKTUALIZACE STÁTNÍ ENERGETICKÉ KONCEPCE ČESKÉ REPUBLIKY. 2014. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument155315.html>; DIE BUNDESREGIERUNG. *Energiekonzept: für eine umweltschonende, zuverlässige und bezahlbare Energieversorgung*. 2010. Dostupné z: <http://www.bundesregierung.de/ContentArchiv/DE/Archiv17/Anlagen/2012/02/energiekonzept-final.pdf?blob=publicationFile&v=5>

důležitým předpokladem evropských cílů ochrany klimatu.³⁰⁸ Vladimír Tomšík, člen bankovní rady ČNB, poukazuje na pokles spotřeby ropy ve vyspělých státech (Velká Británie, Německo, Francie, Itálie) v období po druhém ropném šoku a na paralelní růst spotřeby elektřiny³⁰⁹ – což implikuje důležitost její (stabilní) výroby – a vyvrací argumenty odpůrců vývozu elektřiny z ČR, jenž je podle něj „využitím komparativní výhody ČR dané aktuální kapitálovou zásobou a nákladovými podmínkami České republiky“ a vyplatí se i při očekávaném růstu cen surovin (není tedy výhodné ušetřit si je na později).³¹⁰ Za logickou pokládá diverzifikaci zdrojů, nežádoucí je však podle něj umělá podpora úspor energií ze strany státu, která je podle jeho názoru buď zbytečná, nebo přímo škodlivá.³¹¹ Václav Pačes upozorňuje na nutnost stabilizace českého energetického hospodářství, aby se zamezilo nárůstu cen elektřiny a s tím souvisejícím negativním dopadům na celé hospodářství, ale i na životní prostředí, na něž by při dlouhodobě vysokých cenách elektřiny nebyl brán ohled a byla by vyhledávána co nejlevnější řešení. Za vhodnou cestu považuje zejména jadernou energetiku, dále i využití uhlí a podporu budování celoevropských přenosových sítí.³¹² Touto cestou se ostatně nakonec vydává i nově přijímaná energetická koncepce, na jejíž přípravě se Václav Pačes svými doporučeními spolupodílel.³¹³ Ne zcela bezvýznamně je v ČR zastoupen i názor, že klimatické změny samy o sobě nejsou zásadním problémem nebo že nejsou ovlivňovány lidskou činností, případně že ČR se na nich vzhledem ke své velikosti podílí jen málo (fakticky ovšem nikoliv vzhledem k množství emisí na osobu, neboť to je zde jedno z nejvyšších v EU). Takový je například názor energetického a ekologického poradce Jiřího Hanzlíčka, který kritizuje politiku podpory OZE, pro jejichž rozvoj má prý ČR jen omezené podmínky a jejichž potenciál je zde již nyní z velké části vyčerpán – zejména u vodní energetiky. I on spatřuje jako klíčovou roli jaderné energetiky, zatímco role OZE má být „spíše okrajová“.³¹⁴ Ladislav Kurc z VŠCHT pak považuje za nezodpovědné rozhodnutí o vyhlášení těžebních limitů na uhelných ložiscích, které podle jeho názoru bylo učiněno, aniž

---

³⁰⁸ HERRMANN, Martin. Energetická bezpečnost je reálný cíl. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, s. 15.

³⁰⁹ TOMŠÍK, Vladimír. Energetická bezpečnost ekonomickým pohledem. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, s. 27-28.

³¹⁰ Tamtéž, s. 31.

³¹¹ Tamtéž, s. 34-35.

³¹² PAČES, Václav. Dlouhodobé energetické potřeby ČR. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, s. 40-41.

³¹³ Tato koncepce ovšem ještě v době spadající do časového vymezení této práce nebyla přijata; vývoj ovšem dlouhodobě naznačoval, že o některých základních rysech nové české energetické koncepce je rozhodnuto, a to i v případě nepřijetí nebo úprav připravovaného dokumentu.

³¹⁴ HANZLÍČEK, Jiří. Lesk a bída vládní energetické koncepce. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, s. 43-53.

by bylo rozhodnuto o alternativě za ně a které patří do stejné kategorie jako „závazek německé vlády uzavřít do roku 2020 všechny jaderné elektrárny“ – jde podle něj totiž o rozhodnutí, jehož důsledky se plně projeví až po dlouhé době a tudíž nebude jejich řešení spočívat na bedrech politiků za ně zodpovědných.³¹⁵ Lukáš Kovanda považuje za předpoklad správného vývoje energetiky v ČR, ale i v EU, důslednou liberalizaci trhu, neboť podle jeho názoru je silně regulovaná energetika neefektivní a také nedůsledně regulovaný, shora (tedy např. Evropskou unií) řízený volný trh přináší řadu potíží, například protekcionismus jednotlivých států ve vztahu k „jejich“ silným firmám – tzv. „šampionům“.³¹⁶ V podmínkách ČR může být takovou firmou polostátní ČEZ, jehož pozice však podle Tomáše Munzihho může být státní politikou paradoxně oslabována, protože „je brán spíše jako nástroj pro kladení dividendových zlatých vajec pro záplatování děr ve státním rozpočtu z peněz, které mají zůstat v energetice“.³¹⁷

I v České republice mají OZE podporu veřejnosti. Česká veřejnost se sice nestaví proti jaderné energetice tak jako ta německá, podporuje však OZE, které považuje za příspěvek k energetické soběstačnosti České republiky a také pochopitelně za prostředek ke zlepšení životního prostředí. Jen čtvrtina respondentů průzkumu veřejného mínění se k OZE staví negativně, zatímco většina z nich – tři čtvrtiny – považuje za vhodné omezit těžbu surovin (zejména uhlí, ale i uranu) v České republice.³¹⁸ Další závazky v OZE – i přes relativně příznivý postoj veřejnosti k OZE – však ČR odmítala.³¹⁹

Významnou výhodou jaderné energetiky, která v ČR na rozdíl od SRN není příliš konfliktním tématem, je její nižší závislost na neustálém importu velkého množství paliva, jelikož na jednotku paliva lze získat až 3 000 000 x více energie než z fosilních paliv, palivo v elektrárně vydrží zhruba 1-1,5 roku a ta tudíž může po jistou dobu fungovat nezávisle na přísunu zásob. Při výpadku dodávek paliva tak zbude čas na jeho zajištění jinde.³²⁰ Argument zranitelnosti jaderných elektráren a potenciální (ekologické) hrozby jejich příznivci odrážejí

---

³¹⁵ KURC, Ladislav. Co ohrožuje energetickou bezpečnost?. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, s. 57.

³¹⁶ KOVANDA, Lukáš. Stát vs. trh v síťových odvětvích. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, s. 70-71.

³¹⁷ MUNZI, Tomáš. Zajistí energetickou bezpečnost regulace, či trh?. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, s. 85.

³¹⁸ Průzkum: Čisté zdroje energie mají podporu české veřejnosti. *Euractiv* [online]. 2012, 13.6.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/vyzkum-ciste-zdroje-energie-maji-podporu-ceske-verejnosti-009984>

³¹⁹ Další evropské závazky pro OZE Česko odmítá, říká ministr Kuba. *Euractiv* [online]. 2012, 19.9.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/dalsi-evropske-eu-zavazky-pro-oze-obnovitelne-zdroje-ceska-republika-odmita-rekl-ministr-prumyslu-a-obchodu-martin-kuba-0102490>

³²⁰ JAROŠ, Jakub. Vnitřní dimenze energetické bezpečnosti České republiky, s. 93.

tvrzením, že řada bezpečnostních prvků, které moderní jaderné elektrárny obsahují (pro účely této práce stačí shrnout, že v případě téměř jakéhokoliv závažného narušení provozu nedojde k havárii s dopady na okolní prostředí, ale k odstavení reaktoru), významně eliminuje riziko havárie či sabotáže a nové jaderné elektrárny jsou tudíž výrazně bezpečnější než dříve.

Vzhledem k nevyrovnanému výkonu německých OZE a z toho plynoucím rizikům pro rozvodné sítě mají některé sousední státy SRN (Belgie, Nizozemí, ČR, Polsko, Švýcarsko)³²¹ potíže s přetoky energie z Německa a některé z nich (Belgie, ČR, Polsko) již přikročily k instalaci transformátorů zabraňujících přetokům, což sice chrání jejich sítě, ale zároveň klade zvýšené nároky na tu německou. Instalace technologie „phase shifterů“ by v ČR měla být dokončena v roce 2016.³²² Problém přetoků je řešen také bilaterální dohodou „o operativní spolupráci“, která umožňuje „požádat o snížení výroby v soustavě sousedního státu (například německý provozovatel 50Hertz může být požádán o snížení výroby v oblasti poblíž našich hranic a ČEPS pak zvýší výkon tuzemských elektráren dodávaný do soustavy ČR)“.³²³

To, že nedochází k aktivnímu (ze strany původce i příjemce politiky) policy transferu energetické politiky ze SRN do ČR lze kromě zdrženlivého postoje významných aktérů v ČR, především českých vlád, které navíc mají v energetice silnější pozici než ta německá,³²⁴ přičítat také uspořádání německé energetiky, kde hrají hlavní roli energetické koncerny fungující v rámci liberalizovaného trhu,³²⁵ a tudíž nemůže německá vláda ani teoreticky svou politiku přímo exportovat. Na druhou stranu ale nemá SRN s ČR žádné opravdu zásadní spory ohledně energetiky, jako například s Polskem ve vztahu k Rusku ve vnější energetické politice (jednotlivých států, ale především EU).³²⁶ Zájmem SRN ve vztahu k české energetice je především její stabilní funkčnost, cílem ČR pak rozvoj spolupráce a infrastruktury a také přilákání investic ze SRN a naopak české investice v Německu.³²⁷ Otázka rozdílného postoje ke složení energetického mixu jako taková není konfliktním tématem (pomineme-li ideový rozpor), problémem je však související otázka stability sítí v Německu a přetoků energie do ČR, které ohrožují stabilitu zdejší sítě.

V souladu s uvedenými poznatky jsou většinou i odpovědi získané v dotazníkovém šetření mezi českými energetickými odborníky. Oslovení experti na energetiku se shodují

---

³²¹ PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze, s. 107.

³²² FAQ. ČEPS, a.s. *ČEPS, a.s.* [online]. 2015 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <https://www.ceps.cz/CZE/Media/Stranky/FAQ.aspx>

³²³ Tamtéž.

³²⁴ EHLER, Tomáš: Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací, s. 312.

³²⁵ Tamtéž, s. 290.

³²⁶ Tamtéž, s. 311.

³²⁷ Tamtéž, s. 312-313.

v tom, že ČR v Německu nehledá inspiraci pro svou energetickou politiku, respektive energetický model, někteří však upozorňují na jednání týkající se „nastavení vzájemného fungování energetických systémů v kompatibilním režimu, který by byl prost negativních jevů, které by v budoucnu bránily integraci energetického trhu“ a výzkumu například v oblasti uskladnění elektrické energie (anonym).³²⁸ Podle Jana Prášila (AMO) se inspirace netýká koncepce, ale probíhají „jednání na úrovni ministerstev, výměna postojů se týká hlavně market designu a energetické účinnosti“.³²⁹ Zmíněna byla rovněž politika bývalého ministra životního prostředí Martina Bursíka, která byla údajně inspirována Německem (nejmenovaný expert AMO).³³⁰ Bursíkem podporovaná energetická koncepce s důrazem na OZE však nebyla přijata. Podle respondenta, který si nepřál být jmenován, jsou určitou formou inspirace „vynucené změny na straně ČR. Pokud jde například o výrobu elektrické energie, Aktualizace státní energetické koncepce bere německou energetickou politiku do úvahy při plánování vývoje ČR energetického sektoru“.³³¹ Také Václav Bartuška (MZV) uvádí jako oblast inspirace pouze „přenosové soustavy (ČEPS)“.³³² Žádný z oslovených odborníků si nemyslí, že Německo přímo vyvíjí na Českou republiku tlak, aby přiblížila podobu své energetické politiky německému modelu. Nejmenovaný respondent ovšem upozorňuje, že se „nejedná o tlak na přejímání DE energetického modelu, nicméně na propojeném a integrovaném EU energetickém trhu není možné paralelní fungování systémově odlišných trhů. V tomto bodě systém nevyjadřuje charakter energetického mixu (např. žádné jádro - podpora jádra), ale např. nastavení nabídkových zón a síťových kodexů pro obchod s elektřinou nebo nutnost posílení DE přenosové soustavy, které je zcela nedostatečné plánům na další vývoj DE energetického mixu“ (pozn. autora: „DE“ = Německo, německé atd. – odpovědi respondentů nejsou nijak upraveny).³³³ Co se týká osobní zkušenosti s prosazováním německého energetického modelu nebo jeho propagace, Václav Bartuška (MZV) uvedl, že se s ní nesetkal a Jan Prášil, že „při konferencích a akademických diskusích ano, oficiálně by nebylo možné“.³³⁴ Ostatní, kteří si nepřáli být jmenováni, však uvedli, že k tomu někdy dochází – při neformálních kontaktech, například v akademickém prostředí nebo „během rozhovorů s německými politiky nebo úředníky, když na to přišla řeč, tak se samozřejmě snaží

---

³²⁸ Příloha č. 2. Odpovědi respondentů.

³²⁹ Tamtéž.

³³⁰ Tamtéž.

³³¹ Tamtéž.

³³² Tamtéž.

³³³ Tamtéž.

³³⁴ Tamtéž.

argumentovat, proč to dělají“ (nejmenovaný AMO).³³⁵ Další respondent uvedl, že jde o „četné příležitost při setkání s DE, jak na pracovní tak méně formální úrovni. Nejčastější argumenty - odpovědnost ke globálnímu klimatu, dovozní závislost, neudržitelnost jaderné technologie. Obecně však DE respektuje suverenitu výběru energetického mixu“.³³⁶

Nejmenovaný expert AMO však upozorňuje, že „na mezivládní úrovni“ sice k tlaku nedochází, „ale jinak to jistě (pozn. autora: Německo) činí třeba snahou ovlivňovat závazky a politiky na evropské úrovni, které jsou pak závazné pro členské státy. Viz třeba klimaticko-energetické balíčky. Druhým způsobem pak byly kampaně proti Temelínu, které přicházely především z Bavorska a od let 2011-12 víceméně ustaly“.³³⁷

Oslovení experti se rozcházejí v názoru na přetoky energie jako motiv užší spolupráce. Někteří poukazují na nutnost spolupráce v praktických otázkách (rozvodné sítě), která již probíhá, a potřebu zodpovědnosti Německa při budování jeho sítí, Jan Prášil se však domnívá, že problém je „zabetonován“ instalací phase-shifterů³³⁸ a vzhledem k energetické koncepci ČR založené na soběstačnosti tak zřejmě není motivací pro větší spolupráci.³³⁹ „Transformátor s řízeným posuvem fáze“ („phase shifter“) umožňuje omezení toku elektrického proudu, který si „hledá“ nejsnazší cestu a šíří se z přetížené části sítě. Pokud je však znemožněn jeho tok z přetížené sítě dál, hrozí, že tato síť nápor tím spíše nezvládne a zhroutlí se – ostatní sítě (v tomto případě v jiných státech) však zůstanou ochráněny. Otázku přetoků označují (J. Prášil a nejmenovaný respondent) za rozpor v českoněmeckých vztazích v energetice, Václav Bartuška se však s tímto názorem neztotožňuje³⁴⁰ a nejmenovaný expert AMO zmiňuje „dlouhodobý koncepční rozpor mezi důrazem na obnovitelné zdroje a českým prosazováním jádra (který není jen na úrovni politiky, ale i veřejného mínění)“ a dále projekt NordStream za kancléře Schrödera, chápaný v ČR „mnohdy geopoliticky, tj. jako nový pakt Ribbentrop-Molotov“ a „Temelín, kde Bavoři zpochybňovali jeho bezpečnost“.³⁴¹ Jako aktéry nejvíce se snažící ovlivnit českou energetiku z Německa (nebo z Evropy) označil Jan Prášil „aktivity místních sdružení strany Zelených, paní Brigitte Artmann, co se jaderné energetiky týče, stížnosti u Aarhuského výboru, mediální kampaně“, na úrovni Spolku však podle něj

---

³³⁵ Tamtéž.

³³⁶ Tamtéž.

³³⁷ Tamtéž.

³³⁸ „Transformátor s řízeným posuvem fáze (phase-shifting transformer, PST) je zařízení, které změnou fázového úhlu umožňuje regulovat toky elektřiny vedení (větvě), ve které je zapojen. Omezení toku na jedné větvi oproti ostatním paralelním větvím sítě způsobí přerozdělení toků (elektřina proudí cestou nejmenšího odporu), a přesouvá tak část toků na okolní méně zatížená vedení.“ FAQ. ČEPS, a.s. ČEPS, a.s. [online]. 2015 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <https://www.ceps.cz/CZE/Media/Stranky/FAQ.aspx>

³³⁹ Příloha č. 2. Odpovědi respondentů.

³⁴⁰ Tamtéž.

³⁴¹ Tamtéž.

taková činnost neprobíhá.³⁴² Další nejmenovaný odborník uvedl „NGO věnující se otázce životního prostředí“,³⁴³ ostatní oslovení neuvedli nikoho. Na otázku č. 8 „Co nejvíce brání uplatnění německého energetického modelu v České republice (ať již fakticky, nebo jako argument jeho odpůrců)?“ vybrali dva oslovení odborníci jako odpověď možnost „Nevhodnost tohoto modelu pro podmínky České republiky“, ostatní využili možnost vlastní odpovědi a uvedli všechny možnosti dohromady, přičemž podle jednoho z nich platí nejvíce „asi nevhodnost modelu pro ČR (jako argument...)“.³⁴⁴ Podle ročenek české zahraniční politiky (ČZP) byly důležitými tématy v energetických vztazích mezi ČR a SRN v letech 2011 a 2012 otázky spojené s jadernou energetikou – dostavba Temelína a náhlý německý návrat k „původnímu“ „Atomausstieg“, například v souvislosti se zvýšením cen elektřiny v ČR po nárůstu poptávky po jejím dovozu v SRN.³⁴⁵ Hlavním problematickým tématem však byly „přetoky“ energie. Způsob reakce na ně nebyl v ČR jednotný: zatímco tehdejší premiér Petr Nečas navrhoval rozsáhlé investice do přenosové soustavy, šéf společnosti ČEZ (pozn.: Daniel Beneš) se stavěl za zpoplatnění přetoků; přičemž podle ročenky ČZP 2012 převládá názor, že Německo problému nevěnuje dostatečnou pozornost, podpořený pomalým tempem výstavby nových vedení v SRN.³⁴⁶ Probíhala ovšem i jednání týkající se přímo „Energiewende“ jako příležitosti pro rozvíjení vzájemných vztahů – příkladem je seminář "Energiewende – Opportunities for the Czech-German Cooperation", který proběhl v říjnu 2013 na českém Velvyslanectví ČR v Berlíně za účasti řady odborníků a zástupců různých institucí i podnikatelské sféry z obou zemí.³⁴⁷

Přestože v posledních letech nedochází ze strany SRN k přímé snaze o prosazení jejího energetického modelu v ČR, v minulosti k takovým pokusům došlo, což ovšem souvisí i s proměnami německé a české politiky – například s přítomností Zelených v německé vládě. Příkladem může být dopis německého ministra životního prostředí Jürgena Trittina (*Die Grünen*) z května 2001 českému ministrovi zahraničí Janu Kavanovi, v němž Trittin

---

³⁴² Tamtéž.

³⁴³ Tamtéž.

³⁴⁴ Tamtéž.

³⁴⁵ HANDL, Vladimír. Spolková republika Německo v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a Ondřej DITRYCH. *ČESKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA V ROCE 2011: Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., 2012, s. 116-118; HANDL, Vladimír. Spolková republika Německo v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a Ondřej DITRYCH. *ČESKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA V ROCE 2012: Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., 2013, s. 93-94.

³⁴⁶ HANDL, Vladimír. Spolková republika Německo v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a Ondřej DITRYCH. *ČESKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA V ROCE 2012: Analýza ÚMV*, s. 93-94.

³⁴⁷ Seminar "Energiewende – Opportunities for the Czech-German Cooperation". *Botschaft der Tschechischen Republik in Berlin* [online]. 2013, 23.10.2013 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/berlin/de/pressemitteilungen_reden_texte/seminar_energiewende_opportunities_for.htm

poukazoval na množství bezpečnostních problémů v jaderné elektrárně Temelín, požadoval „nové důkladné přezkoumání“ a protestoval proti jejímu spuštění (přínejmenším za daných, podle něj nedostatečných podmínek),³⁴⁸ i jeho další korespondence se zástupci českých institucí a firmy ČEZ³⁴⁹ a soustavná snaha zabránit spuštění elektrárny. Tato iniciativa ovšem nepřinesla žádné zásadní výsledky.

Vůli inspirovat se v SRN vykazoval ministr životního prostředí Libor Ambrozek, jenž ve svém dopisu německému ministrovi ŽP Trittinovi z 30. září 2002 zmiňuje například problematiku OZE³⁵⁰ a za jehož spravování ministerstva ŽP fungovala relativně malá česko německá pracovní skupina „*Umwelt und Energie*“.³⁵¹ V letech 2003 – 2006 pak probíhala spolupráce, již se účastnil také Martin Bursík, na akademické půdě v rámci *Tschechisch-Deutsche Initiative für einen Dialog über eine Ökologische Steuerreform in der Tschechischen Republik*.³⁵² Jistou podobnost s německou politikou vykazuje česká podpora OZE, hlavně solární energetiky, přijatá za vlády Mirka Topolánka – byť ji nejspíš nelze³⁵³ klasifikovat přímo jako přenos politiky.

---

³⁴⁸ Bundesumweltminister Jürgen Trittin fordert erneut Stopp für Temelin: Kritik an eingeschränkter Umweltverträglichkeitsprüfung. *Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit* [online]. Berlin, 2001, 23.05.2001 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.bmub.bund.de/presse/pressemitteilungen/pm/artikel/bundesumweltminister-juergen-trittin-fordert-erneut-stop-fuer-temelin-1/?tx_ttnews%5Bwords%5D=trittin%20temelin&tx_ttnews%5BbackPid%5D=179&cHash=978f1e97e0e520b1eef5aed0a70c83c, Bundesumweltminister Jürgen Trittin fordert erneut Stopp für Temelin: Kritik an eingeschränkter Umweltverträglichkeitsprüfung. *Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit* [online]. 2001, 25.05.2001 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.bmub.bund.de/presse/pressemitteilungen/pm/artikel/bundesumweltminister-juergen-trittin-fordert-erneut-stop-fuer-temelin/>

³⁴⁹ Konkrétně s Patrikem Hezoučkým ze společnosti ČEZ. Verwahrung gegen Trittins Temelin-Vorstoss: Der Premierminister der Tschechischen Republik, Milos Zeman, hat den neusten deutschen Vorstoss, das Kernkraftwerk Temelin stillzulegen, öffentlich zurückgewiesen. *Nuklearforum* [online]. 2001, 26.7.2001 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.nuklearforum.ch/de/aktuell/e-bulletin/verwahrung-gegen-trittins-temelin-vorstoss>

³⁵⁰ Brief des tschechischen Umweltministers Libor Ambrozek an Minister Jürgen Trittin. *Freie Universität Berlin* [online]. 2002, 30.9.2002 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.polsoz.fu-berlin.de/polwiss/forschung/systeme/ffu/forschung-alt/projekte/abgeschlossene/03_deutsch_tschechische_initiative/ETR_CZ_Brief_Ambrozek.pdf

³⁵¹ Protokoll der Sitzung der deutsch-tschechischen Arbeitsgruppe „Umwelt und Energie“ in Prag am 29.11.2002. *Freie Universität Berlin* [online]. 2002 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.polsoz.fu-berlin.de/polwiss/forschung/systeme/ffu/forschung-alt/projekte/abgeschlossene/03_deutsch_tschechische_initiative/ETR_CZ_Protokoll_der_AG-Sitzung_29_11_02.pdf

³⁵² Tschechisch-Deutsche Initiative für einen Dialog über eine Ökologische Steuerreform in der Tschechischen Republik. *Freie Universität Berlin* [online]. 2006 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.polsoz.fu-berlin.de/polwiss/forschung/systeme/ffu/forschung-alt/projekte/abgeschlossene/03_deutsch_tschechische_initiative/index.html

³⁵³ Rozhodně ne bez hlubšího specializovaného studia této konkrétní záležitosti.

4.2. Shrnutí čtvrté kapitoly

Mezi ČR a SRN v posledních letech nedochází k přímému přenosu energetické politiky a Německo o něj ani příliš aktivně neusiluje, s výjimkou dřívějších aktivit J. Trittina a jeho angažmá proti české jaderné energetice. Oba státy mají rozdílné podmínky pro využití OZE (SRN je má výhodnější) a uplatňují výrazně odlišnou energetickou politiku. Proto mezi nimi existuje v energetice zásadní koncepční nesoulad, jenž sice výrazně limituje možnosti přenosu politiky, nebrání ale vzájemné pragmatické spolupráci a řešení konkrétních technických problémů. Proměny energetiky v SRN ji přitom vyžadují, protože přispívají například ke zvýšené potřebě modernizace rozvodných sítí. Jediným významnějším problémem v energetických vztazích mezi ČR a SRN byla otázka přetoků proudu z Německa ohrožující českou síť, kterou se prozatím daří řešit. Vzhledem ke strukturálním rozdílům obou států a vnitropolitickým aspektům nejsou odlišnosti české a německé energetiky stimulem pro přenos politiky, mohly by však být motivem pro oboustranně přínosnou intenzivnější bilaterální spolupráci a její institucionalizaci.

5. Německo jako exportér „Energiewende“ na úrovni EU?

Tato kapitola se zabývá následujícími kritérii a faktory policy transferu na multilaterální úrovni z Německa do EU: očekáváním EU a jejích členských států, evropskou politikou SRN, podmínkami pro přijetí německé politiky v EU a výsledky jejího přenosu. Simon Bulmer vymezuje ve svém článku zabývajícím se jednáním Německa během eurokrize jako obzvlášť důležité faktory konsensus německých politických stran, důležitost integrace, koncept civilní mocnosti, otázku přítomnosti „národních“ zájmů v zahraniční politice včetně jejich prosazování a otázku (existence) německé hegemonie a její legitimacy.³⁵⁴ V kontextu této práce a energetické politiky jsou zásadní zejména konsensus (který již je pojednán v kapitole 3, protože je formován hlavně na domácí úrovni), zájmy SRN v zahraniční politice a problematika německé hegemonie. Důležitým aspektem je také role SRN v energetických krizích, tato kapitola se z nich nejvíce zabývá situací po jaderné havárii ve Fukušimě, protože ta přispěla k vyhranění charakteru německé energetické politiky.

5.1. Tvorba energetické politiky Evropské unie

Obecně si EU klade za cíl zajištění přístupu k surovinám z mezinárodních trhů, podporu dodávek surovin z evropských zdrojů a zvýšení efektivity spojené se snížením spotřeby v EU.³⁵⁵ Určité prvky společné energetické politiky zemí Evropské unie, respektive Evropského společenství, jsou patrné od vzniku Evropského společenství uhlí a oceli a Euratomu. Přesto se však oblast energetiky prosadila jako součást společných evropských legislativních dokumentů až později v souvislosti s otázkami energetické bezpečnosti, životního prostředí a také prostřednictvím tvorby společného energetického trhu.³⁵⁶ I v současnosti má každý členský stát svou vlastní energetickou politiku formulovanou ve státní energetické koncepci, a také vlastní systém podpory OZE.³⁵⁷ Oblast energetiky nabyla v evropské legislativě na významu po přijetí Maastrichtské smlouvy (1992), která jako první obsahovala zmínky o energetice v primárním právu, konkrétně o budování společného trhu a

---

³⁵⁴ BULMER, Simon. Germany and the Eurozone Crisis: Between Hegemony and Domestic Politics. *West European Politics*, s. 1248-1250.

³⁵⁵ BINHACK, Petr, Michal THIM, Jakub JAROŠ a Lukáš TICHÝ. Evropská unie a Česká republika v kontextu globálních energetických vztahů: zemní plyn. In BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ. *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011, s. 27.

³⁵⁶ JESIEŃ, Leszek. *The future of European energy security: interdisciplinary conference*. Kraków: Tischner European University, 2006, s. 13.

³⁵⁷ FISCHER, Severin a Kirsten WESTPHAL. Erneuerbare Energien im Stromsektor: Gestaltungsoptionen in der EU. *Stiftung Wissenschaft und Politik* [online]. 2012, S 27 Dezember 2012 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2012_S27_fis_wep.pdf, s. 17.

také transevropské infrastruktury.³⁵⁸ Malou pozornost věnovanou energetice dříve lze vysvětlit jednak silou národních energetických politik, ale také absencí potřeby evropskou energetickou politiku formulovat, protože po druhé světové válce, zejména do roku 1973, kdy došlo k první ropné krizi, se západní Evropa mohla těšit relativně levným a spolehlivým zásobením energií.³⁵⁹ Evropská unie se (v souladu s ideami německé politiky) hlásí k celosvětovým dokumentům stanovujícím cíle v ochraně klimatu, jako je Článek 2 Rámcové konvence Spojených národů o klimatických změnách z Ria (1992) nebo Kjótský protokol (1997).³⁶⁰ Podle Severina Fischera a Kirsten Westphal lze jen těžko nalézt nějakou alternativu k přestavbě energetického systému, jsou-li klimatické změny brány vážně.³⁶¹

Za tvorbu evropské energetické politiky jsou zodpovědné Rada EU (orgán sdružující ministry zastupující jednotlivé členské státy), Evropský parlament a Evropská komise a celý proces je komplikován ještě přítomností národních politik.³⁶² Do jisté míry může energetickou politiku ovlivňovat i Evropská rada, v níž jsou zastoupeny hlavy vlád členských států. Jejich postoje jsou často určující pro nastavení směřování politiky členských států, ale – zejména jde-li o hlavu vlády některého z velkých států, jako je SRN – i pro nastavení evropské politiky. Energetická politika je navíc částečně také jakýmsi „slepencem“ částí politik týkajících se společného trhu, (volné) soutěže a životního prostředí.³⁶³

Zhmotněním pokusů více zahrnout energetiku do evropské politiky jsou „Green paper“ z roku 1995 a dále navazující „Green Paper“ „Towards a European strategy for security of Energy supply“³⁶⁴ z listopadu 2000. Ani ten sice nepřinesl příliš konkrétní politiku,³⁶⁵ formuluje však alespoň některé předpoklady vývoje energetiky. Jde o předpoklad zvýšení závislosti na externích zdrojích z 50 % (rok 2000) na 70 % (rok 2030), nárůst podílu

---

³⁵⁸ JESIEŃ, Leszek. *The future of European energy security: interdisciplinary conference*, s. 15; Poznámka.: „Primární právo – označuje se také jako primární nebo původní pramen práva – lze považovat za nejvyšší pramen či zdroj práva v Evropské unii (EU). Nachází se na vrcholu evropského právního řádu. Skládá se převážně ze zakládajících Smluv Evropské unie.“ Primární právo. *Europa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010, 12.8.2010 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/decisionmaking_process/l14530_cs.htm

³⁵⁹ JESIEŃ, Leszek. *The future of European energy security: interdisciplinary conference*. Kraków: Tischner European University, s. 16.

³⁶⁰ MÜLLER, Friedmann. German Energy and Security Policy: Technical versus Political Modes of Intervention, s. 178.

³⁶¹ FISCHER, Severin a Kirsten WESTPHAL. Erneuerbare Energien im Stromsektor: Gestaltungsoptionen in der EU. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2012_S27_fis_wep.pdf, s. 9.

³⁶² JESIEŃ, Leszek. *The future of European energy security: interdisciplinary conference*, s. 17.

³⁶³ Tamtéž, s. 17.

³⁶⁴ *Towards a European strategy for security of energy supply: EPSU Position on the EU Green Paper: towards a European strategy for security of energy supply*, COM(2000) 769. 2000. Dostupné z: <http://www.epsu.org/a/89>

³⁶⁵ YOUNGS, Richard. *Energy security: Europe's new foreign policy challenge*. London: Routledge, 2009, xiv, s. 22.

fosilních paliv ze 79 % na 86 % ve stejném období a hovoří se také o pravděpodobném růstu závislosti na Rusku.³⁶⁶ Jiné dokumenty se zabývají spíše vnější dimenzí energetiky, respektive energetické bezpečnosti. Také další Green Paper z roku 2006 je částečně orientován na vnější dimenzi – hovoří o nové éře energetiky („new energy era“) a o potřebě zahrnutí hrozby nedostačujících surovin do zahraniční politiky EU,³⁶⁷ ale z hlediska „Energiewende“ (a jejího transferu ze SRN) jsou důležitější vnitřní reformy: podpora OZE a reforma vnitřního energetického trhu. Energetická bezpečnost tedy získala zásadní důležitost ve Společné zahraniční a bezpečnostní politice (CFSP) EU a velká pozornost byla věnována jejím vnitřním aspektům,³⁶⁸ neboť k dosažení energetické bezpečnosti by mělo dojít pomocí zavedení Celoevropského energetického společenství („Pan european energy community“) a společného regulačního prostoru („Common regulatory space“) v celé EU (více viz také *Green Paper* 2006).³⁶⁹

Pokud jde o export německého modelu „Energiewende“ do celoevropských struktur, může k němu docházet ve více rovinách. Německo v duchu idejí většinově sdílených v německé politice a veřejnosti podporuje směřování evropské energetické politiky v souladu s tou svou (což není německé specifikum, podobně se chovají i jiné státy), podílí se prostřednictvím svých zástupců v evropských institucích (ať již volených v Evropském parlamentu, nebo z pozice vlivných politiků – například kancléře/ky) na tvorbě konkrétních dokumentů a opatření, přičemž někdy prosazuje ideje, někdy hájí své zájmy a někdy jen spolu s ostatními hledá správné řešení. Zpravidla ale nedochází k přímému transferu dokumentů nebo jejich částí z Německa a transfer politiky se tak omezuje na dohodnutí cílů a případnou inspiraci opatřeními z národní (německé) úrovně. Německo nepatří (např. spolu s Velkou Británií a Nizozemím, které mají vlastní zásoby surovin v Severním moři – hlavně plynu) ke státům, které prosazují přesun kompetencí v energetice na nadnárodní úroveň.³⁷⁰

Z hlediska transferu německé „Energiewende“ hraje rozporuplnou roli relativně velká svoboda členských států v tvorbě jejich energetické politiky. V jejich kompetenci stále je určování složení energetického mixu a u mnoha požadavků „shora“ není přesně určen způsob, jak dosáhnout jejich naplnění. Lisabonská smlouva (*Treaty of Lisbon* 2007, ratifikovaná ČR jako posledním státem v prosinci 2009), obsahuje samostatnou kapitolu věnovanou energetice

---

³⁶⁶ MÜLLER, Friedmann. *German Energy and Security Policy: Technical versus Political Modes of Intervention*, s. 180.

³⁶⁷ YOUNGS. *Energy security: Europe's new foreign policy challenge*, s. 3.

³⁶⁸ Tamtéž, s. 4.

³⁶⁹ Tamtéž, s. 30; *GREEN PAPER: A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy*. Brussels, 2006. Dostupné z: http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf

³⁷⁰ JESIEŃ, Leszek. *The future of European energy security: interdisciplinary conference*, s. 19.

vymezuující kompetence EU v této oblasti, jež se týkají zajištění správného fungování trhu s energiemi, zabezpečení dodávek energie, propagování energetické účinnosti a podpory vzájemného propojování energetických sítí. Zásahy do energetického mixu členských států sice připouští, nicméně „pouze v případě jednomyslnosti a z důvodů environmentálních“.³⁷¹ Ukazuje se tedy, že podmínky pro ovlivňování ostatních států prostřednictvím EU má SRN jen omezené, protože i poté, co se v ní Německu podaří něco prosadit, jsou možnosti následného přenosu politiky z EU na úroveň členských států limitovány jejich značnou suverenitou ve volbě energetického mixu. Na druhou stranu tato svrchovanost každého členu EU umožnila Německu jeho příklon k „Energiewende“.

Do tvorby energetické politiky v EU zasahují různé události v mezinárodních vztazích a na trhu s energetickými komoditami – například v létě 2008 dosáhly vrcholu ceny ropy (až 140 USD za barel), v září téhož roku cena poklesla na už jen 100 USD.³⁷² V roce 2006 došlo k závažnému přerušení dodávek plynu přes Ukrajinu; příčinou byly tehdy spory o cenu plynu pro Ukrajinu a pokus Ruska diktovat cenu svým zákazníkům (byť mimo EU) – kromě Ukrajiny také Gruzii. V roce 2007 byly pozastaveny také dodávky přes Bělorusko.³⁷³ Opakující se krize spojené s přerušením dodávek z let 2005-2009 (hlavně 2009) přes tranzitní země Ukrajinu a Bělorusko jsou silným motivem diverzifikace dodávek energií a surovin,³⁷⁴ a do značné míry i podpory OZE. V roce 2005 přitom EU dovážela 25 % plynu v EU z Ruska, 14 % ze severní Afriky; u ropy to bylo 31 % z Blízkého východu a severní Afriky a 27 % z Ruska – tedy ze značně nestabilních zemí.³⁷⁵ Závislost různých členů EU na nestabilních zemích je ovšem rozdílná – hodně vysokou ji má například Španělsko, relativně nízkou Francie; Německo má sice také vysokou závislost (61 % celkové spotřeby energie), nepatří však k těm nejzávislejším státům v EU³⁷⁶ a snaží se ji snižovat (v dlouhodobém časovém horizontu). V Evropě je odhadován nárůst spotřeby energie na dvojnásobek oproti roku 2005 v roce 2035.³⁷⁷ „Kombinace vysokých cen ropy, trendů nabídky a poptávky a povahy politického vývoje mnoha poskytovatelů surovin“ učinily z energetické bezpečnosti předmět

---

³⁷¹ Lisabonská smlouva: ucelený průvodce: Energetika. *Europa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010, 19.4.2010 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0024_cs.htm

³⁷² YOUNGS. *Energy security: Europe's new foreign policy challenge*, s. 1.

³⁷³ Tamtéž, s. 1-2.

³⁷⁴ EHLER, Tomáš: Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací, s. 303.

³⁷⁵ YOUNGS. *Energy security: Europe's new foreign policy challenge*, s. 2.

³⁷⁶ UMBACH, Frank. Deutschland zahlt den Preis für seine Energiewende. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1394462086587765100>

³⁷⁷ Poznámka autora: jde ovšem o poměrně staré odhady. YOUNGS. *Energy security: Europe's new foreign policy challenge*, s. 2.

urgentního zájmu EU.³⁷⁸ Odhadovaný růst závislosti EU na dovozu plynu a ropy mezi lety 2003 a 2030 je v případě ropy z 52 % na 95 %, u plynu pak z 36 na 84 %.³⁷⁹ Německo si našlo východisko z uvedených potíží se zásobením energií ve svém vlastním modelu, jímž se také snaží inspirovat ostatní evropské státy a EU. Ta se soustřeďuje na dva cíle, které ovšem někdy stojí ve vzájemném rozporu a které oba Německo podporuje: snížení závislosti na dovozu surovin a snížení emisí CO₂. Dokument *Strategic Energy Review* z 10. 1. 2007 počítá s 20% redukcí emisí CO₂ v EU, podporou Kjótského protokolu a obchodu s emisemi (*Emission trading scheme*).³⁸⁰ Již v roce 2001 přijala EU směrnici o obnovitelných zdrojích (*Renewable directive*) s cílem zdvojnásobení podílu OZE do roku 2010.³⁸¹ Německo je příznivcem a podporovatelem takových cílů a samo je dokonce překračuje. Pomohlo také prosadit jejich výši v dalších důležitých dokumentech směřujících EU podobným směrem, kterými byly revize Evropské bezpečnostní strategie (*European security strategy* 2007)³⁸² a Energetický akční plán (*Energy action plan*) z téhož roku.³⁸³ V současnosti EU počítá s plánem „20/20/20“³⁸⁴ (*Commission releasing* 2008) – o 20 % méně emisí CO₂, 20 % energie z OZE a 20% úspory energie; plán ale stanovuje rozdílné podmínky pro různé státy (s ohledem na jejich možnosti)³⁸⁵ – například Švédsko by mělo dosáhnout 49% podílu OZE, Malta jen 10%.³⁸⁶ Díky tomu by EU měla ušetřit až 50 miliard euro ročně za import ropy a plynu.³⁸⁷ Tento plán, respektive konkrétní výše cílů, je v podstatě tím hlavním, co se SRN podařilo na poli evropské energetické politiky ze svých idejí vydobýt a co se snaží i nadále rozšířit v cílech pro další období.

Německo jakožto průmyslová a exportně orientovaná země s velkou spotřebou energie je na společných evropských zájmech (snížení závislosti, budování infrastruktury a společného trhu) daných samotnými charakteristikami energetiky zainteresováno ještě silněji než ostatní. Kromě toho je zde také – v Německu více než jinde rozvinutá – environmentální

---

³⁷⁸ Poznámka autora: jde ovšem o poměrně staré odhady. Tamtéž, s. 2.

³⁷⁹ Tamtéž, s. 2.

³⁸⁰ Tamtéž, s. 27-28.

³⁸¹ *Directive 2001/77/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the promotion of electricity produced from renewable energy sources in the internal electricity market*. 2001. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32001L0077>

³⁸² YOUNGS. *Energy security: Europe's new foreign policy challenge*, s. 27.

³⁸³ Tamtéž, s. 25.

³⁸⁴ The 2020 climate and energy package. *European Commission* [online]. 2014, 11.12.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/clima/policies/package/index_en.htm

³⁸⁵ YOUNGS. *Energy security: Europe's new foreign policy challenge*, s. 28-29.

³⁸⁶ FISCHER, Severin a Kirsten WESTPHAL. Erneuerbare Energien im Stromsektor: Gestaltungsoptionen in der EU. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2012_S27_fis_wep.pdf, s. 22.

³⁸⁷ YOUNGS. *Energy security: Europe's new foreign policy challenge*, s. 28-29.

rovina, jejíž význam je akcentován společným zájmem na zdravém životním prostředí a také faktem, že znečištění, na němž se výrazně podílí mimo jiné právě energetika, často „nerespektuje“ státní hranice a tudíž jeho řešení z principu vyžaduje určitou míru mezinárodní kooperace, která může být usnadněna právě fungováním společné energetické politiky.

V posledních letech je patrná určitá změna energetické politiky, označovaná někdy dokonce za „paradigma shift“ Evropské unie, která sice není přímo odklonem od německého modelu blízkého „nízkouhlíkové ekonomice“, ale přesto znamená určité zpomalení cesty k ní.³⁸⁸ Z pohledu SRN by ale byla žádoucí přesně opačná „změna perspektivy“: nestačí totiž, aby „Energiewende“ byla omezena jen na Německo.³⁸⁹ Příležitostí byl krizový podnět v podobě fukušimské jaderné havárie.³⁹⁰ Evropská unie se přitom v současnosti dělí na země, které jsou transformaci energetiky silně nakloněné (Německo, Rakousko, Dánsko...), ty, které se chtějí spoléhat spíše na konvenční zdroje energie včetně jaderných elektráren (Francie, Česká republika, Polsko, nejspíše i Velká Británie) a také na ty, které jsou zatím nerozhodné nebo své zájmy příliš hlasitě neprojevují. Otázkou jsou zejména nastavení cíle redukce emisí a také podpora OZE z evropských zdrojů, opět včetně stanovení cílů. Státy skeptické k „Energiewende“ (viz druhá skupina výše) jsou ke stanovení takových cílů zdrženlivé³⁹¹ a nejpříjemnějším modelem je pro ně zřejmě nastavení cílů redukce emisí bez určení technologií, které mají být využity k jeho splnění.³⁹² Pro Německo, které potřebuje pro svůj projekt „Energiewende“ získat partnery, aby snížilo náklady s ním spojené,³⁹³ je důležité vyvinout „komunikační strategii“ vhodnou i k oslovení ostatních zemí, a to včetně těch skeptických. Energiewende by přitom mohla být vlajkovou lodí německé zahraniční

---

³⁸⁸ GEDEN, Oliver a Severin FISCHER. Energiewende under siege: German energy strategy under threat from EU “paradigm shift”. *Energypost* [online]. 2014, 18. 3. 2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.energypost.eu/eu-post-2020/>

³⁸⁹ FISCHER, Severin a Oliver GEDEN. Die deutsche Energiewende europäisch denken. *Stiftung Wissenschaft und Politik* [online]. 2011, roč. 2011, SWP - Aktuell 47 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2011A47_fis_gdn_ks.pdf1

³⁹⁰ Tamtéž, s. 2.

³⁹¹ FISCHER, Severin a Kirsten WESTPHAL. Erneuerbare Energien im Stromsektor: Gestaltungsoptionen in der EU. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2012_S27_fis_wep.pdf, s. 30.

³⁹² Pozn. autora – tedy ponechání možnosti využívat například jaderné elektrárny v kombinaci s úsporami energií. Tamtéž, s. 30.

³⁹³ MESSNER, Dirk a Jennifer MORGAN. Deutschland braucht eine Energiewende-Außenpolitik. *Deutsches Institut für Entwicklungspolitik* [online]. 2013, 7. 1. 2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.die-gdi.de/die-aktuelle-kolumne/article/deutschland-braucht-eine-energiewende-aussenpolitik/>

politiky.³⁹⁴ Podle Franka Umbacha si ale německé vlády již uvědomily, že v EU nenaleznou většinovou podporu svého modelu.³⁹⁵

Podobně jako na národní úrovni jsou i na té evropské v oblasti energetiky a v souvisejících odvětvích (např. ochraně klimatu) stanoveny konkrétní cíle, přičemž národní úroveň jednotlivých členských států by měla tu evropskou respektovat. Normy zavazující členské státy ke splnění určitých cílů, zejména v oblasti podpory OZE, byly přijímány již od devadesátých let. Prvním takovým dokumentem je Bílá kniha „*Energie pro budoucnost: obnovitelné zdroje energie*“.³⁹⁶ Dalšími významnými dokumenty jsou směrnice přijaté v letech 2001³⁹⁷ a 2003³⁹⁸, jimiž byly stanoveny nezávazné cíle v podpoře OZE (21% podíl OZE na výrobě elektřiny v roce 2010) a zejména pak klimaticko-energetický balík platný od roku 2009, který stanovil prostřednictvím směrnice č. 2009/28 současný cíl Evropské unie závazný pro všechny členské státy, podle kterého má podíl OZE na produkci energie do roku 2020 činit 20 %.³⁹⁹ Opatření všech uvedených dokumentů se týkají kromě výroby elektřiny i dalších energetických odvětví a dopravy.

Právě klimaticko-energetický balíček je jedním z dokumentů, jež jsou – alespoň v ideové rovině – do jisté míry inspirovány německou energetickou politikou a jejichž přijetí bylo německou administrativou podporováno. Angela Merkelová při jednáních evropských špiček vystupovala spíše jako obhájce tvrdších opatření (v souladu s domácí politikou⁴⁰⁰);⁴⁰¹ z některých požadavků ovšem musela slevit a balík tak byl nakonec kompromisem. Problémem nebylo jen samotné jednání o klimaticko-energetickém balíčku, ale i jeho přijetí

---

³⁹⁴ Tamtéž.

³⁹⁵ UMBACH, Frank. Die Energiewende wird Arbeitsplätze kosten, das Wachstum hemmen und den Lebensstandard beeinträchtigen. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1395039709973862900>

³⁹⁶ EUROPEAN COMMISSION. *ENERGY FOR THE FUTURE: RENEWABLE SOURCES OF ENERGY: White Paper for a Community Strategy and Action Plan*. 2007. Dostupné z: http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com97_599_en.pdf

³⁹⁷ SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2001/77/ES ze dne 27. září 2001 o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou. 2001. Dostupné z: http://www.czrea.org/files/pdf/zakony/2001_77_EC.pdf

³⁹⁸ SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2003/30/ES ze dne 8. května 2003 o podpoře užívání biopaliv nebo jiných obnovitelných pohonných hmot v dopravě. 2003. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0030&from=CS>

³⁹⁹ SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2009/28/ES ze dne 23. dubna 2009 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a o změně a následném zrušení směrnic 2001/77/ES a 2003/30/ES (Text s významem pro EHP). 2009. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0016:0062:CS:PDF>

⁴⁰⁰ Zankapfel Umweltschutz: Merkel hält an Klimapakete fest. *SPIEGEL ONLINE: POLITIK* [online]. 2008, 25.05.2008 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/zankapfel-umweltschutz-merkel-haelt-an-klimapakete-fest-a-555256.html>

⁴⁰¹ Klimakanzlerin unter Druck: Analyse vor dem EU-Gipfel. *RP.ONLINE* [online]. 2014, 23.2.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.rp-online.de/politik/angela-merkel-klimakanzlerin-unter-druck-aid-1.4614514>

v některých členských zemích (jde o východoevropské země; například Polsko a Maďarsko), které se Angela Merkelová rozhodla podpořit příslibem finanční pomoci se zaváděním dojednaných opatření, na níž se SRN měla podílet zhruba 20 %.⁴⁰² Jedním z nejsilnějších odpůrců balíku bylo Polsko.⁴⁰³ Zájem Německa ovšem nebyl zřejmě jen transfer idejí ochrany klimatu do zbytku Evropy, ale i ryze praktické motivy. Jestliže se Německo na základě politické poptávky své veřejnosti rozhodlo přijmout poměrně přísná opatření, která mohou (třeba i jen dočasně) znevýhodňovat některá jeho průmyslová odvětví, pak je pro něj výhodné, pokud podobné kroky přijmou i ostatní. Přitom právě možným ohrožením hospodářství (pozn. balíček byl přijímán v době krize) argumentovali jeho odpůrci.⁴⁰⁴ Přijetí balíčku ovšem znamenalo také rozhodnutí o zhruba 200 miliardách eur investic, které naopak měly hospodářství podpořit.⁴⁰⁵ Kromě toho by stagnace této politiky v Evropě v případě nepřijetí balíčku mohla znamenat také její stagnaci v globálním měřítku, kde je EU jejím průkopníkem – a to by bylo v rozporu s deklarovanými cíli německé politiky.

Angela Merkelová pokračuje ve své politické linii zastávce vyšších evropských cílů v ochraně klimatu a energetickém přechodu i nadále. Zemí s celosvětově největšími investicemi do „infrastruktury šetrné ke klimatu“ se již sice stala Čína,⁴⁰⁶ ale SRN je podle názoru autora této práce ve svém úsilí pokročilejší. SRN (i Čína) také může svou roli potvrdit

---

⁴⁰² Merkel erfreut – Umweltschützer empört. *FOCUS ONLINE* [online]. 2008, 12.12.2008 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://www.focus.de/politik/ausland/klimapaket-merkel-erfreut-umweltschuetzer-empoert_aid_355529.html; Merkels Scheckbuch-Politik. *Süddeutsche.de* [online]. 2010, 17.5.2010 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/politik/eu-klimapaket-merkels-scheckbuch-politik-1.368604>

⁴⁰³ Merkel: Polnisches Veto gegen EU-Klimapaket weniger wahrscheinlich. *Merkur-Online.de* [online]. 2008, 9.12.2008 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.merkur-online.de/politik/merkel-polnisches-veto-gegen-euklimapaket-weniger-wahrscheinlich-24487.html>

⁴⁰⁴ EU-Klimapaket von Merkel-Berater und Wirtschaft kritisiert. *N24* [online]. 2008, 12.12.2008 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.n24.de/n24/Nachrichten/Panorama/d/584370/eu-klimapaket-von-merkel-berater-und-wirtschaft-kritisiert.html>; EU-Klimapaket: Blauer Brief für Angela Merkel von der UN. *Bündnis 90/Die Grünen: Bundesfraktion* [online]. 2008, 30.10.2008 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://www.gruene-bundestag.de/presse/pressemitteilungen/2008/oktober/eu-klimapaket-blauer-brief-fuer-angela-merkel-von-der-un_ID_255960.html

⁴⁰⁵ Merkel erfreut – Umweltschützer empört. *FOCUS ONLINE* [online]. 2008, 12.12.2008 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://www.focus.de/politik/ausland/klimapaket-merkel-erfreut-umweltschuetzer-empoert_aid_355529.html

⁴⁰⁶ Pozn. autora: Čína sice v absolutním objemu těchto investic (které masivně rozvíjí) předčí Německo, relativně je však vzhledem k rozdílné velikosti obou států lídrem nepochybně SRN, která navíc se svým modelem přišla dříve. Na rozdíl od Číny také Německo výrazně akcentuje mnohá environmentální témata a nedochází v něm zdaleka k tak dramatickému nárůstu ekologických zátěží. MESSNER, Dirk a Jennifer MORGAN. Deutschland braucht eine Energiewende-Außenpolitik. *Deutsches Institut für Entwicklungspolitik* [online]. 2013, 7. 1. 2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.die-gdi.de/die-aktuelle-kolumne/article/deutschland-braucht-eine-energiewende-aussenpolitik/>

činností v klubu států podporujících Energiewende,⁴⁰⁷ jehož vznik SRN iniciovala. Nejnovější evropské cíle pro období do roku 2030 byly přijaty v klimaticko-energetickém balíčku v říjnu 2014 a – ačkoliv jeho přijetí leží mimo časové vymezení této práce – jednání o nich víceméně potvrzují přístup SRN v minulých letech. Na důrazu nabyt jako argument pro zvýšení podílu OZE a snížení závislosti na Rusku politický vývoj v Ruské federaci a na Ukrajině.⁴⁰⁸ Emise CO₂ v EU by měly oproti úrovni roku 1990 klesnout o 40 % a podíl OZE by měl stoupnout na 27 %.⁴⁰⁹ Vyjednávání bylo náročné; bylo těžké najít shodu na většině opatření (relativně snadno byla dosažena jen v otázce snížení emisí)⁴¹⁰ a Německo muselo ze svých požadavků pod tlakem jiných států, zejména Polska a Velké Británie, slevit a balíček tak byl opět kompromisem.⁴¹¹ Zejména „nové“ členské státy EU nepřilíš nakloněné „Energiewende“ (V4, Bulharsko a Rumunsko) si prosadily výhody v obchodování s emisemi a především celkově malou možnost EU zasahovat do jejich energetiky, což může vést ke zvětšení rozdílů mezi energetickou politikou SRN a některých jiných členů EU.⁴¹² Angela Merkelová ovšem bezprostředně po uzavření dohody prohlásila, že Německo se hodlá řídit svými vlastními cíli, které předčí ty evropské.⁴¹³ Hned v prosinci 2014 pak Německo přijalo vlastní balíček opatření, kterým potvrdilo konzistenci své politiky.⁴¹⁴ Ten byl nicméně terčem kritiky, a to ze dvou pozic – zprvé, tak jako jiná opatření, za údajné ohrožení hospodářství a zadruhé pro pochybnosti o možnostech SRN dosáhnout 40% snížení emisí CO₂ (což je cíl sjednaný

---

⁴⁰⁷ MESSNER, Dirk, Hans Joachim SCHELLNHUBER a Jennifer MORGAN. Globale Wende durch Energiewende-Club. *Deutsches Institut für Entwicklungspolitik* [online]. 2014, 28.4.2014 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z:

<http://www.die-gdi.de/die-aktuelle-kolumne/article/globale-wende-durch-energiewende-club/>

⁴⁰⁸ Klimakanzlerin unter Druck: Analyse vor dem EU-Gipfel. *RP.ONLINE* [online]. 2014, 23.2.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.rp-online.de/politik/angela-merkel-klimakanzlerin-unter-druck-aid-1.4614514>

⁴⁰⁹ Ein bisschen Klimaschutz: EU-Gipfel einigt sich auf Ziele bis 2030. *Tegesschau.de* [online]. 2014, 24.10.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.tagesschau.de/ausland/euklimapaket-101.html>; Klima-Paket mit versteckten Kosten: Hoher Preis für Klima-Kompromiss. *NEUE OSNABRÜCKER ZEITUNG* [online]. 2014, 24.10.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.noz.de/deutschland-welt/politik/artikel/517213/klima-paket-mit-versteckten-kosten>

⁴¹⁰ Na budoucí klimatické politice se EU zatím neshodne. *Euractiv* [online]. 2013, 23.9.2013 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energeticka-ucinnost/clanek/na-budouci-klimaticko-energeticke-politice-se-clenske-zeme-zatim-neshodnou-evropska-unie-energetika-oze-emise-co2-011127>

⁴¹¹ EU-Gipfel einigt sich auf Klima-Paket. *DIE WELT* [online]. 2014, 24.10.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.welt.de/wirtschaft/article133601062/EU-Gipfel-einigt-sich-auf-Klima-Paket.html>

⁴¹² FISCHER, Severin. The EU's New Energy and Climate Policy Framework for 2030. *SWP Comments* [online]. 2014, roč. 2014, December [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2014C55_fis.pdf, s. 3-7.

⁴¹³ Ein bisschen Klimaschutz: EU-Gipfel einigt sich auf Ziele bis 2030. *Tegesschau.de* [online]. 2014, 24.10.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.tagesschau.de/ausland/euklimapaket-101.html>

⁴¹⁴ Schwarz-Rot beschließt Klimapaket. *Kölnische Rundschau* [online]. 2014, 3.12.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.rundschau-online.de/politik/aktionsprogramm-schwarz-rot-beschliesst-klimapaket,15184890,29230446.html>; Klima-Paket mit versteckten Kosten: Hoher Preis für Klima-Kompromiss. *NEUE OSNABRÜCKER ZEITUNG* [online]. 2014, 24.10.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.noz.de/deutschland-welt/politik/artikel/517213/klima-paket-mit-versteckten-kosten>

v koaliční smlouvě současné vlády velké koalice) oproti roku 1990 a o možném nedodržení tohoto cíle. Ministr hospodářství Sigmar Gabriel přitom konstatoval, že „není možné vystoupit zároveň z jaderné energetiky a z využití uhlí pro výrobu elektřiny“.⁴¹⁵

Z hlediska vývoje německé energetické politiky jakožto specifického modelu, zejména v souvislosti s otázkou jejího možného transferu na evropskou úroveň, je důležité zejména období po roce 2011. Do té doby ještě německá energetická politika procházela vývojem, který nelze chápat úplně jednoznačně jako jasný příklon k tomuto modelu, protože relevantní politické síly (zejména CDU/CSU) usilovaly o jeho revizi, a teprve v roce 2011 došlo k jeho potvrzení v samotném Německu a tudíž je možné spolehlivě hovořit i o možnosti jeho exportu. V této souvislosti je třeba zmínit i zvýšený zájem diskutovat o otázkách směřování energetiky v celé Evropské unii po jaderné havárii ve Fukušimě 11. března 2011.

Rok 2011 znamená především myšlenkový přelom. Jednání o energetice a formální dokumenty přijímané EU krátce po březnu 2011 však nevybočují z tematického rámce obvyklého v předchozích letech, což je dáno jistou setrvačností procesu tvorby evropské politiky. Ještě na začátku roku 2011 – tedy ještě před katastrofou v Japonsku – bylo hlavním tématem únorového energetického summitu vedle tvorby společného energetického trhu zejména další posilování OZE a také otázka závaznosti dříve stanovených (těžko vymahatelných) cílů (plán 20-20-20), k jejichž plnění a významu se některé státy (Itálie, Velká Británie) stavěly laxně a zdrženlivě.⁴¹⁶ První pro tvorbu evropské energetické politiky skutečně významné oficiální jednání reflektující havárii ve Fukušimě se uskutečnilo v prosinci 2011 v rámci summitu Evropské rady, kde byla energetika jedním z významných projednávaných témat. Účastníci zde projednávali kromě otázek tvorby vnitřního trhu s energiemi, vnější evropské energetické politiky a cílů v oblasti úspor energie také výsledky zátěžových testů evropských jaderných elektráren. Shodli se na posílení regulace této oblasti, nutnosti urychlené implementace příslušné legislativy a také na požadavku uskutečnění podobných testů i v zemích sousedících s Uníí.⁴¹⁷ Přijat byl také Energetický plán do roku 2050, jenž počítá s 80% snížením emisí skleníkových plynů oproti roku 1990. Tento plán představil několik způsobů a scénářů, jak toho má být dosaženo. Mezi nimi je kromě úspor a

---

⁴¹⁵ Gabriel und die Kohleförderung: Das Klimaschutz-Ziel beginnt zu bröckeln. *Euractiv.de* [online]. 2014, 17.11.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.euractiv.de/sections/energie-und-umwelt/gabriel-und-die-kohlefoerderung-das-klimaschutz-ziel-beginnt-zu>

⁴¹⁶ Budeme šetřit energií povinně? Odpověď má energetický summit EU. *Euractiv* [online]. 2011, 20.1.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energeticka-ucinnost/clanek/budeme-setrit-energii-povinne-odpoved-bude-hledat-energeticky-summit-eu-008365>

⁴¹⁷ Energie v prosinci 2011. *Euroscop* [online]. 2012, 15.1.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <https://www.euroscop.cz/8440/20180/clanek/energie-v-prosinci-2011/>

posilování OZE také větší využití jaderné energie a možnost zachycování emisí, takže prosazení německého modelu není vůbec jisté. I nadále by měla být ponechána volnost členských států v určování jejich energetického mixu, i když preferováno má být zejména zvyšování energetické účinnosti a podílu OZE.⁴¹⁸ Počítá se s přechodem na nízkouhlíkovou energetiku. Cestovní mapa přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku byla projednávána 15. března 2012 a počítá s dalším prohlubováním stávajících opatření;⁴¹⁹ Polsko však zablokovalo její přijetí.⁴²⁰

Celkově lze konstatovat, že i po roce 2011 Evropská unie pokračuje v prohlubování implementace již dříve započatých opatření. Ta se v mnoha ohledech nesou ve velmi podobném duchu jako německá energetická politika. Je však třeba zdůraznit, že taková byla unijní energetická politika již před rokem 2011. Novým prvkem je důraz na jadernou bezpečnost, kde lze bezprostřední německý vliv sledovat v podobě komisaře pro energetiku Günthera Öttingera – původně německého politika z CDU. Interpretace jeho činnosti je však složitá – mnohá Öttingerova rozhodnutí, zejména hojně diskutovaný „přísný“ postoj k jaderným elektrárnám, sice ideově zapadají do rámce německé energetické politiky; ze samotné podstaty funkce evropského komisaře, který (alespoň formálně) nefunguje primárně jako „vyslanec“ své země prosazující její zájmy, však vyvstává otázka, do jaké míry jde o Öttingerovu víceméně samostatnou iniciativu nebo naopak o prosazování německého modelu, neboť nelze spolehlivě prokázat, že by jeho kroky byly „řízeny“ německou politikou. Už samotný fakt, že se SRN rozhodla prosadit na post evropského komisaře pro energetiku svého kandidáta, ale prokazuje, že je pro Německo tato oblast na úrovni EU velmi důležitá a rozhodně v ní nehodlá být jen pasivním příjemcem „cizích“ politik. Komisař Öttinger se již před rokem 2011 zasazoval o plnění unijních klimatických cílů, například vedením kampaní

---

⁴¹⁸ EVROPSKÁ KOMISE. *SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ: Energetický plán do roku 2050*. Brusel, 2011. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0885:FIN:CS:PDF>

⁴¹⁹ EUROPEAN PARLIAMENT. *European Parliament resolution of 15 March 2012 on a Roadmap for moving to a competitive low carbon economy in 2050*. 2012. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0086+0+DOC+XML+V0//EN>; Evropský parlament podpořil přijetí cestovní mapy k nízkouhlíkové ekonomice. *Euractiv* [online]. 2012, 16.3.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/zivotni-prostredi/clanek/parlament-podporil-cestovni-mapu-k-nizkouhlikove-ekonomice-009721>

⁴²⁰ Další evropské závazky pro OZE Česko odmítá, říká ministr Kuba. *Euractiv* [online]. 2012, 19.9.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/dalsi-evropske-eu-zavazky-pro-oze-obnovitelne-zdroje-ceska-republika-odmita-rekl-ministr-prumyslu-a-obchodu-martin-kuba-0102490>; FISCHER, Severin a Kirsten WESTPHAL. Erneuerbare Energien im Stromsektor: Gestaltungsoptionen in der EU. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2012_S27_fis_wep.pdf, s. 28.

za jejich dosažení.⁴²¹ Bezprostředně po havárii ve Fukušimě inicioval diskuzi na téma jaderné bezpečnosti⁴²² a posléze nařídil zátěžové testy evropských jaderných elektráren,⁴²³ při nichž byly prakticky ve všech 58 jaderných elektrárnách v EU shledány jisté nedostatky. Celkově však Öttinger situaci označil za „uspokojivou.“⁴²⁴ Konkrétně v České republice však byla podoba testů označována za diskutabilní a místní politici i jaderní experti považovali zdejší elektrárny i přes údajné nedostatky zjištěné při testech za bezpečné.⁴²⁵

Komisaře Öttingera však nelze hodnotit jako jednoznačného zastávce environmentálních postojů v evropské energetice „za každou cenu“. V létě 2012 a znovu zhruba o rok později⁴²⁶ například zdůrazňoval význam průmyslu pro evropskou ekonomiku a navrhoval k cílům politiky 20-20-20 přidat ještě jednu dvacítku: podíl průmyslu na hospodářství v procentech. Protože problémem Evropy je podle něj mimo jiné i přílišná závislost na dovozu surovin z Ruska a dalších států, měla by se EU soustředit na hledání co nejúčinnějšího způsobu výroby energie a nezavrhat ani možnost vlastní těžby – ropy z mořských ložisek a písků a také břidlicového plynu.⁴²⁷ Je třeba připomenout, že v řadě evropských zemí byla tehdy (po ekonomickém úspěchu a zvýšení energetické nezávislosti v USA) těžba plynu z břidlic intenzivně diskutovaným a kontroverzním tématem a některé z nich, například Francie a ČR, se později rozhodly ji odmítnout, zatímco jiné (Polsko) v ní i přes jisté kontroverze ohledně vlivu těžby na životní prostředí spatřují budoucnost své energetiky.⁴²⁸ Öttinger také upozorňoval na přílišnou nákladnost podpory OZE (zejména

---

⁴²¹ Öttinger chce investice do energetiky propagovat pomocí roadshow. *Euractiv* [online]. 2011, 11.2.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/oettinger-zpracujeme-na-lepsi-komunikaci-klimatickych-cilu-008458>

⁴²² Fukušima rozhýbala v EU diskusi o jaderné bezpečnosti. *Euractiv* [online]. 2011, 15.3.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/fukusima-rozhybala-v-eu-diskusi-o-jaderne-bezpecnosti-008571>

⁴²³ Elektrárny projdou bezpečnostními prověrkami, zatím se neví jakými. *Euractiv* [online]. 2011, 16.3.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/elektrarny-projdou-bezpecnostnimi-proverkami-podle-jakych-podminek-se-zatim-nevi-008577>

⁴²⁴ Testy jaderných elektráren mají být podle expertů šité na míru. *Euractiv* [online]. 2012, 4.10.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/testy-jadernych-elektren-maji-byt-podle-expertu-site-na-miru-stress-testy-temelin-dukovany-jadro-kuba-eu-010288>

⁴²⁵ Tamtéž.

⁴²⁶ Eurokomisař Öttinger: V klimatické politice nesmí být EU osamělým pionýrem. *Euractiv* [online]. 2013, 4.9.2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/eurokomisar-oettinger-v-klimaticko-energeticke-politice-nesmi-byt-eu-osamelym-pionyrem-bridlicovy-plyn-oze-emise-nemecko-jaderna-energetika-011082>

⁴²⁷ Öttinger chce doplnit trojici cílů 20-20-20 a posílit průmysl. *Euractiv* [online]. 2012, 19.07.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energeticka-ucinnost/clanek/oettinger-chce-pro-eu-ctvrty-cil-ktery-doplni-trojici-20-20-20-a-posili-prumysl-010097>

⁴²⁸ Polen verschachert Bohrerlaubnis für Schiefergas. *DIE WELT* [online]. 2011, 17.6.2011 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.welt.de/wirtschaft/article13434786/Polen-verschachert-Bohrerlaubnis-fuer-Schiefergas.html>; Schiefergas in Polen: Der Traum von der Energie-Unabhängigkeit. *DerStandard.at* [online].

solární energie)⁴²⁹ v Německu, která by podle něj měla být snížena, což je názor, který zastával i tehdejší ministr životního prostředí Peter Altmeier (CDU).⁴³⁰ Öttinger poukazoval i na výši dalších nákladů spojených s „Energiewende“ (například na zhruba 3600 km nových vedení), která podle něj může dosáhnout zhruba 200 mld. euro do roku 2020, nevyhnutelnost zvýšení cen elektřiny a na důležitost společného trhu s elektřinou a plynem.⁴³¹

V reakci na německé urychlení „Atomausstieg“ Öttinger zdůrazňoval právo každého státu určit si svůj energetický mix, zároveň však uvedl, že by Německo mělo svůj krok více konzultovat s Evropskou unií a lépe koordinovat časový harmonogram celého procesu s okolními státy,⁴³² což lze hodnotit jako poměrně nestranný přístup. Později však kritizoval členské státy za to, že nevyvíjejí dostatečnou aktivitu při liberalizaci unijní energetiky a tvorbě společného trhu. V této souvislosti velmi explicitně navrhoval, aby byly některé kompetence států, včetně zásahů do podoby energetického mixu, přeneseny na evropskou úroveň: „To, o co mi jde, je úplná pravomoc, a to včetně oblasti energetického mixu a rozhodování o tom, jak se má energie zpracovávat. (...) V současné době je to záležitost členských států, ale mělo by to spadat do pravomocí Evropského parlamentu a Rady.“⁴³³ Pokud by k takové změně došlo, otevírá se tím i cesta k prosazení německého modelu na evropské úrovni a především „shora“ v jednotlivých státech – ovšem pouze za předpokladu, že by se unijní politika inspirovala právě jím.

Některé členské státy EU začaly uvažovat o referendech ohledně využití jaderné energie; v Itálii následně toto referendum proběhlo⁴³⁴ a jeho výsledkem bylo opětovné

2012, 15.11.2012 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://derstandard.at/1350260506351/Der-Traum-von-der-Energie-Unabhaengigkeit>

⁴²⁹ Öttinger zweifelt an Photovoltaik in Deutschland. *FOCUS Online Nachrichten* [online]. 2011, 26.7.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.focus.de/immobilien/energiesparen/erneuerbare-energie-oettinger-zweifelt-an-photovoltaik-in-deutschland_aid_649321.html

⁴³⁰ Německo bude muset v podpoře OZE hledat kompromis, říká expert. *Euractiv* [online]. 2012, 26.9.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/nemecko-bude-muset-v-podpore-oze-obnovitelnych-zdroju-energie-hledat-kompromisy-rika-odbornik-eu-oettinger-010270>

⁴³¹ Öttinger: Strompreise müssen steigen. INGENRIETH, Anja. *RP.Online: Aktuelle Nachrichten* [online]. 2011, 10. 2. 2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.rp-online.de/wirtschaft/oettinger-strompreise-muessen-steigen-aid-1.332724>

⁴³² Öttinger: Německo by mělo ústup od jádra koordinovat s EU. *Euractiv* [online]. 2011, 01.7.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/oettinger-nemecko-by-melo-ustup-od-jadra-koordinovat-s-eu-008935>

⁴³³ Öttinger: Energetická politika EU by se měla „europeizovat“. *Euractiv* [online]. 2012, 2.2.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/oettinger-energeticka-politika-eu-by-se-mela-europeizovat-009575>

⁴³⁴ Půjde Itálie po referendu o jádru cestou Německa?. *Euractiv* [online]. 2011, 10.6.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/zivotni-prostredi/clanek/pujde-italie-po-referendu-o-jadru-cestou-nemecka-008864>

zamítnutí využití jaderné energie.⁴³⁵ Tyto státy se ve svých rozhodnutích odkazovaly na příklad Německa, které přehodnotilo svůj postoj k prodloužení provozu jaderných elektráren a rozhodlo se co nejvíce urychlit „Atomausstieg“.⁴³⁶ To je dokladem, že německá energetická politika může nalézt své importéry, kteří o ni sami jeví zájem.

Pokud krize eurozóny byla zásadním podnětem pro úvahy nad dalším směřováním EU a pro přenos politiky z Německa, pak v oblasti energetiky může být obdobným podnětem jaderná havárie v japonské Fukušimě – i když nebyla pro EU bezprostředním ohrožením a neexistovala zde tak naléhavá potřeba řešení (lze dokonce hovořit o otázce, zda tehdy v EU vůbec byla nějaká reálná potřeba řešení). Významným krizovým podnětem jsou ale zejména potíže s dodávkami energetických surovin. Bulmer tvrdí, že během eurokrize ostatní státy EU, zejména státy eurozóny, do značné míry vzhlížely k Německu v očekávání, že jako vůdčí ekonomická mocnost právě ono naleznе řešení problémů.⁴³⁷ Podobně i v oblasti energetiky hledá EU cestu, která by jí zaručila prosperující hospodářství, nižší závislost na často problémových exportérech surovin a čisté životní prostředí, přičemž celosvětovým průkopníkem konkrétních řešení a technologickým lídrem je právě Německo, které se řadí mezi deset států Klubu obnovitelných energií (*Renewables club*), jehož vznik samo

---

⁴³⁵ Poprvé v Itálii referendum o využití jaderné energie proběhlo už v roce 1987, kdy zde byla jaderná energie rovněž zavrhnuta. Komise: Po německém zákazu jádra potřebuje EU společnou energetickou síť. *Euractiv* [online]. 2011, 20.9.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/komise-po-nemeckem-zakazu-jadra-potrebuje-eu-spolecnou-energetickou-sit-009157>; BREMER, JÖRG. Italien stimmt gegen Atomkraft - und gegen Berlusconi. *FAZ. Frankfurter Allgemeine: Politik* [online]. 2011, 13.6.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/referendum-italien-stimmt-gegen-atomkraft-und-gegen-berlusconi-1656325.html>

⁴³⁶ Německo bude do roku 2022 bez jádra. *Euractiv* [online]. 2011, 30.5.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/nemecko-bude-do-roku-2022-bez-jadra-008821>; Atomausstieg bis 2022: Einigung im Kanzleramt. *FAZ. Frankfurter Allgemeine: Politik* [online]. 2011, 30.5.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.faz.net/aktuell/politik/energiepolitik/einigung-im-kanzleramt-atomausstieg-bis-2022-1637930.html>

⁴³⁷ BULMER, Simon. Germany and the Eurozone Crisis: Between Hegemony and Domestic Politics. *West European Politics*, s. 1245.

iniciovalo.⁴³⁸ Důvodem, proč jsou na Německo kladena značná očekávání, jsou jeho hospodářská síla a inovační potenciál.⁴³⁹

Nejen SRN, ale také EU jako celek snižuje množství vypouštěných emisí, což je po ní i vyžadováno (ovšem jen těžko vymahatelně) Kjótským protokolem, přičemž podstatný podíl na tomto snížení má právě Německo. Příkladem situace, kdy došlo k přímé inspiraci evropské klimatické politiky tou německou, je převzetí podkladů z německé studie při vzniku dokumentu „*Climate change and international security*“ nebo začlenění v Německu vytvořené „Ekologické průmyslové politiky“ do dokumentů Rady EU;⁴⁴⁰ zcela zásadní je pak přijetí plánu 20-20-20, který byl v EU prosazen s velkým přispěním Německa a jeho kancléřky Angely Merkelové na klimatickém summitu v roce 2007 – Německo tak lze považovat za hlavního tvůrce evropské klimatické politiky.⁴⁴¹ Německo přitom dlouhodobě na různých (celosvětových) klimatických summitech vystupuje jako hlavní propagátor ochrany klimatu a snižování množství emisí. Určitou změnu německé politiky lze sledovat kolem roku 2008, kdy Německo při podobných jednáních začalo – zřejmě i pod vlivem probíhající hospodářské krize – více hájit zájmy svého průmyslu a nejenže netlačilo na přijetí tvrdých limitů (A. Merkelová například prosazovala bezplatné přidělování emisních povolenek), ale dokonce obhajovalo stanovisko některých států (Číny) stavějících se proti ambiciózní klimatické politice. Později ovšem SRN začala na mezinárodním poli opět více prosazovat OZE, které jsou v Německu významným odvětvím a jejichž rozvoj by mohl být výhodný i pro ostatní země, především ale pro samotné Německo, jež by rádo exportovalo své výrobky.⁴⁴² I nadále také Německo iniciuje řadu setkání nejvyšších představitelů ohledně klimatické politiky – např. Petersberský klimatický dialog (2010). Postoj však není zcela jednotný – když se v roce 2013 rozhodovalo o stažení povolenek z evropského emisního trhu a tím i zdražení emisí, větší část poslanců Evropského parlamentu z CDU a všichni přítomní

---

⁴³⁸ Vertreter aus zehn Vorreiterländern gründen "Club der Energiewende-Staaten" Auf Einladung von Bundesumweltminister P. *Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit* [online]. Berlin, 2013, 1.6.2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.bmub.bund.de/presse/pressemitteilungen/pm/artikel/vertreter-aus-zehn-vorreiterlaendern-gruenden-club-der-energiewende-staaten/>; členy klubu jsou Čína, Dánsko, Francie, Německo, Indie, Maroko, Jihoafrická republika, Tonga, Spojené arabské emiráty a Velká Británie. CHOUDHURY, Nilima. Representatives from ten pioneering countries establish Renewables Club. *Global Energy Network Institute* [online]. 2013, 3.6.2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.geni.org/globalenergy/library/technical-articles/generation/pv-tech.org/Representatives-from-ten-pioneering-countries-establish-Renewables-Club/index.shtml>

⁴³⁹ SUSANNE, Dröge. Deutschlands Rolle in der internationalen Klimapolitik. *Review2014 - Aussenpolitik weiter denken* [online]. 2014, 1.10.2014 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z:

<http://www.review2014.de/de/blog/article/deutschlands-rolle-in-der-internationalen-klimapolitik.html>

⁴⁴⁰ STASZKIEWITZ, Maria: Klimatická politika, s. 91.

⁴⁴¹ STASZKIEWITZ, Maria: Klimatická politika, s. 91.

⁴⁴² Tamtéž, s. 93-94.

z FDP se postavili proti; pro byli naopak prakticky jednotně poslanci z SPD, Zelených a Levice (celkově bylo více německých poslanců pro stažení; návrh evropské komise nicméně neprošel).⁴⁴³

Německo je proti posilování role Evropské komise v energetické bezpečnosti. Spolu s dalšími zeměmi je i proti návrhům EK ohledně oddělení přenosových sítí v rámci třetího Liberalizačního balíčku.⁴⁴⁴

5.2. Zájmy Německa v Evropské unii

Je otázkou, zda Německo ve své zahraniční politice (včetně té unijní) sleduje nějaké národní zájmy, a pokud ano, jaké to jsou a v jaké je pozici při jejich prosazování. Často se hovoří o tzv. normalizaci (pozice Německa), která nyní umožňuje takové zájmy aktivně prosazovat.⁴⁴⁵ Významným zájmem SRN pak bylo (a zřejmě stále je) pokračování a prohloubení evropské integrace tak, aby byla nevratná.⁴⁴⁶ Mezi zájmy Německa patří také otázka životního prostředí.⁴⁴⁷ Po konci studené války a kolapsu SSSR vzrostla politická síla Německa v Evropě.⁴⁴⁸ Německo přitom nemá (alespoň ne otevřeně) chuť „vést“, což souvisí i s externími vlivy (USA jako externí hegemon Evropy) a také s historickou pamětí – Němci sami nechtějí vést (vzhledem ke vzpomínkám na Třetí říši).⁴⁴⁹ Energetika ovšem není tak konfliktní oblastí jako například vojenská politika a je tak možné, že v ní SRN není tolik zdrženlivá k případné hegemonní roli. SRN může mít zájem v souvislosti s evropskou integrací a různými jejími prvky (pozn. autora: včetně například propojování energetických trhů) provozovat tzv. „embedded hegemony“ – zjednodušeně vložení síly Německa do institucí.⁴⁵⁰ Z toho dále plyne potřeba podporovat a tvarovat ty instituce, což SRN činí.⁴⁵¹ Příkladem takového chování je Evropská měnová unie (EMU), kde Německo použilo svou sílu k prosazení svých zájmů (připojilo se tam, protože to byl jeho zájem), ale (zároveň) i pro

---

⁴⁴³ Rollback statt Backloading. *Germanwatch* [online]. 2013, 4/2013 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://germanwatch.org/de/6610>

⁴⁴⁴ EHLER, Tomáš: Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací, s. 307.

⁴⁴⁵ MAULL, Hanns. Introduction. In MAULL, Hanns W. *Germany's uncertain power: foreign policy of the Berlin Republic*, s. 4.

⁴⁴⁶ HELLMANN, *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung*, s. 106.

⁴⁴⁷ MORAVCOVÁ, Dagmar, Běla PLECHANOVÁ a Jan KREIDL. *Evropská politika sjednoceného Německa 1990-1999*. 1. vyd. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2000, s. 72.

⁴⁴⁸ PATERSON, WILLIAM E. The Reluctant Hegemon? Germany Moves Centre Stage in the European Union. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 2011, roč. 49, Annual Review, s. 59.

⁴⁴⁹ Tamtéž, s. 58-59.

⁴⁵⁰ CRAWFORD, *Power and German foreign policy: embedded hegemony in Europes*. 34.

⁴⁵¹ PATERSON, WILLIAM E. The Reluctant Hegemon? Germany Moves Centre Stage in the European Union, s. 59.

„dobro“ Evropy. Ostatní aktéři (státy) dominanci Německa přijali, protože se tím vzdalo části své suverenity. Tato práce si klade otázku, zda se podobný model může utvořit či již tvoří také v energetické politice. Němci přitom mají (právě díky uvedeným specifickým svého poválečného vývoje) vyvinutou „evropskou identitu,“ což vysvětluje mnohé zahraničněpolitické preference SRN.⁴⁵² Německo lze považovat za „zdrženlivého hegemonu“ („reluctant hegemon“), přičemž v tomto duchu se projevilo typicky během eurokrize, kdy se jen těžko mohlo vzhledem ke své ekonomické síle a roli věřitele (či garanta funkčnosti záchranného mechanismu) hegemoniální roli vyhnout.⁴⁵³

Důležitou charakteristikou německé poválečné zahraniční politiky i nadále zůstává preference multilaterálních řešení v mezinárodních vztazích⁴⁵⁴ a zdrženlivost k využití „tvrdých“ prostředků zahraniční politiky – což ostatně souvisí s konceptem civilní moci, za kterou často, byť nikoliv bezvýhradně, bývá Německo považováno.⁴⁵⁵ Ačkoliv prakticky v celém poválečném období byly německá společnost i Německo jako takové odmítavé k vyjadřování národní hrdosti a prosazování národních zájmů,⁴⁵⁶ v poslední době se zdá, že Spolková republika nabývá v mezinárodních vztazích sebevědomí a je schopna více otevřeně formulovat své zájmy,⁴⁵⁷ což potenciálně umožňuje i snahu prosadit „svůj“ model nějaké – například energetické – politiky na evropské úrovni, která přitom funguje na multilaterálním principu a tudíž je německé (zahraničně) politické mentalitě blízká. Tím spíše, že energetické vztahy mohou být založeny na „měkkých“ prostředcích mezinárodních vztahů (nebo přinejmenším nemusí být nutně založeny na těch nejtvrdějších) – a ty jsou německé politice a politické kultuře rovněž blízké. „Energiewende by tak mohla Německu pomoci k významnému nárůstu jeho ‚měkké síly‘ (‚soft power‘).“⁴⁵⁸ Podle Fischera a Westphala SRN spolu s dalšími „průkopnickými“ státy (Dánskem) usiluje o ustavení ambiciózních cílů v oblasti OZE na evropské úrovni.⁴⁵⁹

---

⁴⁵² Tamtéž, s. 58.

⁴⁵³ Tamtéž, s. 73.

⁴⁵⁴ SCHWEIGER, Christian. *Britain, Germany and the future of the European Union*. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2007, xi, s. 47.

⁴⁵⁵ Tamtéž, s. 47.

⁴⁵⁶ Tamtéž, s. 46-47.

⁴⁵⁷ Tamtéž, s. 67.

⁴⁵⁸ MESSNER, Dirk a Jennifer MORGAN. Deutschland braucht eine Energiewende-Außenpolitik. *Deutsches Institut für Entwicklungspolitik* [online]. 2013, 7. 1. 2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.die-gdi.de/die-aktuelle-kolumne/article/deutschland-braucht-eine-energiewende-aussenpolitik/>

⁴⁵⁹ FISCHER, Severin a Kirsten WESTPHAL. Erneuerbare Energien im Stromsektor: Gestaltungsoptionen in der EU. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2012_S27_fis_wep.pdf, s. 28.

Německo získává vedle té hospodářské také na politické síle a hovoří se dokonce o jeho (nové) roli „vůdčí mocnosti“ („Führungsmacht“)⁴⁶⁰ nebo „regionálního hegemona v Evropě“⁴⁶¹. Znamky zvýšené suverenity Německa v mezinárodních vztazích je možné sledovat již od devadesátých let, určitým přelomem však je vláda Gerharda Schrödera, který prohlašoval, že „Německo je připraveno převzít zodpovědnost“ v souvislosti s aspirací SRN na stálé křeslo v radě bezpečnosti OSN (spíše symbolickou). V poslední době je pak zásadním důkazem narůstající suverénnosti Německa jeho vystupování během eurokrize a nejnověji angažmá kancléřky Merkelové v hledání řešení krize na Ukrajině. Simon Bulmer hodnotí Německo během eurokrize jako v mnoha ohledech dominantního partnera, který však je k této své roli zdrženlivý – zejména kvůli situaci v domácí politice, která se vyznačuje určitou „únavou z Evropy“⁴⁶². Export německého ekonomického modelu sice proběhl „z hlediska kultury stability,“ není však pravděpodobné, že by se „zadlužené státy staly neúspěšnějšími světovými exportéry tak jako Německo“.⁴⁶³ Je také třeba zdůraznit, že v případě eurokrize byla „připravenost všech ostatních států emulovat německou praxi výsledkem nutnosti spíše než svobodné volby.“⁴⁶⁴ Tento faktor u transferu energetické politiky možná chybí, protože Německo je sice celkem jednoznačně ekonomicky úspěšným státem, ale úspěšnost jeho nového energetického modelu zatím nebyla prokázána, respektive nelze ji hodnotit, protože proces jeho tvorby zatím není dokončen. Energetika se navíc, přestože jde o důležité odvětví, zdaleka tolik jako finanční politika nedotýká samotných základů států a jejich politických a hospodářských systémů. Na druhou stranu, zatímco v případě finanční politiky bylo Německo „chyceno mezi hegemonií a domácí politikou,“⁴⁶⁵ v energetické politice se naopak může opřít o veřejné mínění poměrně silně nakloněné jeho modelu. Určitý význam má také vyspělost a ekonomická či populační velikost SRN – zkrátka „síla“ státu,⁴⁶⁶ jež může Německu prosazení jeho modelu usnadnit.

---

⁴⁶⁰ STARK URRESTARAZU, Ursula. Neue Macht, neue Verantwortung, neue Identität? „Deutschlands Rolle in der Welt“ aus identitätstheoretischer Perspektive. In HELLMANN, Gunther, Daniel JACOBI a Ursula STARK URRESTARAZU. *„Früher, entschiedener und substantieller“?: Die neue Debatte über Deutschlands Außenpolitik*. Wiesbaden: Springer VS, 2015, s. s. 174.

⁴⁶¹ HELLMANN, Gunther. Im offensiven Mittelfeld – Deutschlands neue Spielmacher-Rolle in der europäischen Politik. In HELLMANN, Gunther, Daniel JACOBI a Ursula STARK URRESTARAZU. *„Früher, entschiedener und substantieller“?: Die neue Debatte über Deutschlands Außenpolitik*. Wiesbaden: Springer VS, 2015, s. 486.

⁴⁶² BULMER, Simon. Germany and the Eurozone Crisis: Between Hegemony and Domestic Politics. *West European Politics*, s. 1259.

⁴⁶³ Tamtéž, s. 1255.

⁴⁶⁴ Tamtéž, s. 1256.

⁴⁶⁵ Tamtéž, s. 1259.

⁴⁶⁶ Tamtéž, s. 1251.

Německo již tolik jako dříve nebere ohledy na postoje jiných států (členů EU) a nebojí se činit kroky i na jejich možný úkor. V energetice je příkladem takového chování (byť toto lze vysvětlit i praktickými potřebami SRN a nevyhnutelností vzniklé situace v případě realizace určité politiky na vnitroněmecké úrovni) otázka emisí CO₂ a samotné přijetí Energiewende bez důkladné konzultace s ostatními státy, jichž se také dotýká. Protože od roku 2013 již neplatí systém národních limitů pro vypouštění emisí, ale celoevropský systém, znamená případná zvýšená produkce emisí v Německu v důsledku využití fosilních paliv jako náhrady za odstavené jaderné elektrárny potřebu redukce emisí jinde v Evropské unii (aby EU jako celek splnila limity), což by se mohlo projevit větším využitím zdrojů produkujících málo oxidu uhličitého v ostatních členských státech EU.⁴⁶⁷ Pokud ovšem bude v tomto případě výsledkem nikoliv nesplnění limitů celou Evropskou unií, ale zvýšení podílu OZE v jejích členských státech, lze také hovořit o jisté formě nepřímého samovolného přenosu německého modelu energetické politiky. Podle Gedena a Fischera se Německo samo chápe jako „lídř v energetické a klimatické politice“, a proto je pro něj důležité v prosazení své politiky obstát, aby mohlo být dobrým příkladem pro ostatní evropské země nebo i pro celý svět – buď tím, že se podaří stanovit cíle podobné těm německým na úrovni EU, nebo že ostatní státy samy začnou Německo imitovat.⁴⁶⁸

Německá energetická politika ovšem může okolní státy ovlivňovat i poněkud nečekaným způsobem. Ze zavádění OZE v Německu a jejich masivní podpory zdejší vládou profitují Benelux a Francie, protože dotování obnovitelných zdrojů v SRN přispívá ke snižování cen elektřiny na trhu⁴⁶⁹ – levnější energii tak těmto zemím de facto „platí“ Německo.

Důležitá je také otázka přizpůsobení rozvodných sítí nové německé energetické politice. Pokud ČR a Polsko přizpůsobí své rozvodné sítě tak, aby bylo možné je odříznout od té německé, bude pro Německo náročnější a nákladnější zajistit přenos energie v severojižním směru v případě výkyvů výkonu větrných elektráren v severním Německu.⁴⁷⁰ Oba státy k tomu přitom mají významnou motivaci, protože odříznutím se od Německa mohou zabránit nenadálým přetokům energie způsobeným výkyvy v její výrobě v Německu a tím posílit stabilitu svých sítí. Naopak Evropská komise vydala v září 2011 dokument, který apeluje na

---

⁴⁶⁷ FISCHER a GEDEN. Europeanising the German energy transition, s. 3.

⁴⁶⁸ GEDEN, Oliver a Severin FISCHER. Energiewende under siege: German energy strategy under threat from EU “paradigm shift”. *Energy* [online]. 2014, 18. 3. 2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.energypost.eu/eu-post-2020/>

⁴⁶⁹ Tamtéž.

⁴⁷⁰ Tamtéž.

členské státy, aby „upřednostňovaly energetické potřeby Unie nad domácími zájmy,“ což prý umožní kompenzovat negativní dopady náhlého německého rozhodnutí odstavit několik svých jaderných elektráren.⁴⁷¹ Tento zájem EU může být však rovněž dost dobře i zájmem Německa, kterému užší propojení evropských sítí p v realizaci jeho „Energiewende“.

Důležitým tématem během roku 2013 bylo obchodování s emisními povolenkami, které je však pouze nástrojem, nikoliv primárním nastavením evropské energetické politiky. Asi polovina německých emisí skleníkových plynů je regulována skrze evropský obchod s emisemi a to, že zatím zde byly ceny emisí spíše nízké, komplikovalo realizaci německých cílů na snížení emisí, neboť ty byly konstruovány na podstatně vyšší ceny – a v Německu se tak více využívalo například hnědé uhlí.⁴⁷² Pro Německo je výhodné minimalizovat potřebu domácích opatření podporujících „energetický přechod“, a proto je v jeho zájmu i podpora takových opatření na evropské úrovni – zejména v oblasti stanovení evropských cílů snížení emisí a právně závazných cílů pro OZE.⁴⁷³ Pokud totiž budou zavedena již na úrovni EU, bude mít SRN oporu v legislativě a nástrojích evropské politiky. Ostatní státy budou nuceny vyvíjet politiku více kompatibilní s tou německou. Pro Německo je důležitý i rozvoj energetické infrastruktury. V říjnu 2013 schválila Evropská komise nové klíčové projekty, z nichž mnohé mohou pomoci Německu při realizaci jeho politiky.⁴⁷⁴ Pokud skutečně roste síla Německa, pak lze předpokládat, že (evropské) instituce mohou být čím dál více formovány právě jeho zájmy⁴⁷⁵ – a SRN má tedy větší šanci je prosadit.

V srpnu 2013 se Německo ústy svého ministra hospodářství Philippa Röslera (FDP) ohradilo proti přílišnému vměšování EU do své energetiky. Německo nesouhlasilo s návrhem usnadňujícím finanční podporu provozovatelů jaderných elektráren; naopak Evropská unie kritizovala SRN za přílišné deformace energetického trhu způsobené výjimkou velkých

---

⁴⁷¹ Komise: Po německém zákazu jádra potřebuje EU společnou energetickou síť. *Euractiv* [online]. 2011, 20.9.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/komise-po-nemeckem-zakazu-jadra-potrebuje-eu-spolecnou-energetickou-sit-009157>

⁴⁷² GEDEN, Oliver a Severin FISCHER. Energiewende under siege: German energy strategy under threat from EU “paradigm shift”. *Energy* [online]. 2014, 18. 3. 2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.energypost.eu/eu-post-2020/>

⁴⁷³ Tamtéž.

⁴⁷⁴ Komise schválila klíčové projekty energetické infrastruktury, na seznamu je i ČR. *Euractiv* [online]. 2013, 15.10.2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/komise-schvalila-klicove-projekty-energeticke-infrastruktury-na-seznamu-je-i-cr-011194>; E-Control: Schnellere Genehmigungsverfahren für wichtige Energieprojekte. ENERGIE-CONTROL AUSTRIA. *E-Control* [online]. 2013, 14.10.2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.e-control.at/de/presse/aktuelle-meldungen/eu-kommission-infrastrukturprojekte?utm_medium=rss%2526amp;utm_source=EU%2520Kommission%2520Energieinfrastrukturprojekte%2526amp;utm_campaign=rss_allgemein

⁴⁷⁵ HELLMANN, Gunther. Im offensiven Mittelfeld – Deutschlands neue Spielmacher-Rolle in der europäischen Politik, s. 486.

spotřebitelů z povinnosti přispívat na rozvoj přenosové soustavy.⁴⁷⁶ EU má prý (podle Německa) v energetice velké kompetence, které navíc překračuje.⁴⁷⁷ Vláda Angely Merkelové ale nakonec ustoupila tlaku EU a rozhodla se zavést povinnost platit tento příspěvek i pro velké firmy.⁴⁷⁸

Obecně sice SRN deklaruje cíl otevřené spolupráce na společné energetické politice a společném energetickém trhu, staví se ale proti rozšíření pravomocí EU v této oblasti a často jedná spíše bilaterálně – jako například při vyjednávání umístění fázových převaděčů (*phase shifter*) na polsko-německé hranici, které však mělo dopady i na další státy.⁴⁷⁹ Německo přitom obecně naopak dává přednost multilateralismu, který lze chápat jako určitou obranu před unilateralismem – před tím, aby Německo stálo osamoceno.⁴⁸⁰ Je otázkou, do jaké míry je německá energetická politika motivována praktickými zájmy Německa a do jaké spíše ideou „Energiewende“. Ta totiž formuje i reálné hospodářské zájmy SRN, mezi něž patří rozvoj integrovaných sítí, které by měly značně ulehčit Německu s jeho nevyrovnanými OZE.⁴⁸¹ Německo se staví proti oddělení výrobců a distributorů energie,⁴⁸² podobně jako se například při vyjednávání podmínek železničního trhu stavělo proti povinnosti oddělit dopravce od infrastruktury.⁴⁸³ To souvisí s německým modelem hospodářství, kde hrají

---

⁴⁷⁶ Rösler: EU se nemá vměšovat do německé energetické politiky. *Euractiv* [online]. 2013, 20.8.2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/rsler-eu-se-nema-vmesovat-do-nemecke-energeticke-politiky-nemecko-merkelova-jaderna-evropska-komise-011051>; E-Control: Schnellere Genehmigungsverfahren für wichtige Energieprojekte. ENERGIE-CONTROL AUSTRIA. *E-Control* [online]. 2013, 14.10.2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.e-control.at/de/presse/aktuelle-meldungen/eu-kommission-infrastrukturprojekte?utm_medium=rss%2526amp;utm_source=EU%2520Kommission%2520Energieinfrastrukturprojekte%2526amp;utm_campaign=rss_allgemein

⁴⁷⁷ Rösler: EU se nemá vměšovat do německé energetické politiky. *Euractiv* [online]. 2013, 20.8.2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/rsler-eu-se-nema-vmesovat-do-nemecke-energeticke-politiky-nemecko-merkelova-jaderna-evropska-komise-011051>, E-Control: Schnellere Genehmigungsverfahren für wichtige Energieprojekte. ENERGIE-CONTROL AUSTRIA. *E-Control* [online]. 2013, 14.10.2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.e-control.at/de/presse/aktuelle-meldungen/eu-kommission-infrastrukturprojekte?utm_medium=rss%2526amp;utm_source=EU%2520Kommission%2520Energieinfrastrukturprojekte%2526amp;utm_campaign=rss_allgemein

⁴⁷⁸ Eurokomisař Oettinger: V klimatické politice nesmí být EU osamělým pionýrem. *Euractiv* [online]. 2013, 4.9.2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/eurokomisar-oettinger-v-klimaticko-energeticke-politice-nesmi-byt-eu-osamelym-pionyrem-bridlicovy-plyn-oze-emise-nemecko-jaderna-energetika-011082>

⁴⁷⁹ PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze, s. 113.

⁴⁸⁰ HELLMANN, *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung*, s. 193.

⁴⁸¹ PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze, s. 113.

⁴⁸² Tamtéž, s. 113.

⁴⁸³ Protest Germany delays liberalization rail market, *Independent European Daily Express*. 2013, 30. 1. 2013 - 11:38 [cit. 2013-01-31], dostupné z: http://www.iede.co.uk/news/2013_777/protest-germany-delays-liberalization-rail-market

významnou roli velké firmy (koncerny) ovládající celý výrobní i distribuční proces. Proto je také SRN kritizována Evropskou komisí za nedostatek konkurence na trhu.⁴⁸⁴

Zcela pragmatickým motivem Německa k exportu jeho energetické politiky může být potřeba pomoci při její realizaci – vzhledem k technickým nárokům OZE by Německu mohla přijít vhod užší spolupráce na realizaci jejich implementace v rámci celé Evropské unie, což by umožnilo kompenzaci některých nevýhod OZE, závislých do značné míry na přírodních podmínkách, a redukcí problémů při jejich zavádění. Dalším pragmatickým důvodem může být snaha prodat technologie OZE, jejichž výroba je v Německu významným průmyslovým odvětvím. Německo spolu se Španělskem a Dánskem iniciovalo vznik Mezinárodní agentury pro obnovitelné zdroje (IRENA) v roce 2009, která poskytuje státům rady při rozšiřování OZE.⁴⁸⁵

„Idealistickým“ motivem pak může být snaha rozšířit myšlenku považovanou za dobrou a přispět jí k příznivému rozvoji Evropy a skutečnému snížení zátěže kladené na životní prostředí. Jestliže Německo je de facto prvním státem (přínejmenším prvním velkým státem), který se snaží realizovat „Energiewende“, může být jeho motivací také snaha ukázat, že tento model a ideály, na nichž je založen, jsou funkční. Usnadní-li mu jeho realizaci užší spolupráce s okolními státy, je jediné logické, že se snaží jej exportovat. Právě kvůli „pionýrské roli“ Německa je plnění předsevzatých cílů také citlivou německou vnitropolitickou záležitostí.⁴⁸⁶ Německo je současně také první průmyslovou zemí, která se o něco takového pokouší,⁴⁸⁷ což ještě zvyšuje jak obtížnost celého úkolu, tak i tlak na úspěch.

Další možností je, že žádný jednotný motiv ani neexistuje a k policy transferu dochází samovolně uplatňováním vzájemně nekoordinovaných zájmů různých aktérů (politici, výrobci OZE, energetické společnosti, veřejnost, zájmové skupiny...), nebo prostě proto, že i za hranicemi Spolkové republiky Německo je její model pro někoho výhodný nebo mu alespoň připadá atraktivní.

Poslední možností je, že k policy transferu vůbec nedochází, což lze víceméně zahrnout – alespoň v nějaké míře je přítomen, i když ne nutně vždy organizovaný a prosazovaný německou vládou či jinými významnými orgány. Alespoň ve formě nabídky německého modelu lze o policy transferu hovořit. Velice specifickou otázkou je pak přenos politiky na nižších úrovních v rámci SRN – policy transfer ze spolkové úrovně do spolkových

---

⁴⁸⁴ PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze, s. 113.

⁴⁸⁵ PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze, s. 119.

⁴⁸⁶ FISCHER a GEDEN. Europeanising the German energy transition, s. 3.

⁴⁸⁷ Tamtéž, s. 3.

zemí a z některých politických stran do jiných (například z Die Grünen do SPD a hlavně z nich obou do CDU/CSU), a to pod vlivem německé veřejnosti či společnosti.

„Energiewende“ se sice prosadila v SRN, v rámci EU se však Německu nedaří ji exportovat podle jeho představ, protože tomu brání složité vyjednávací struktury EU, nezájem některých států a také nejistota samotného Německa ohledně jeho vlastních zájmů i vhodné míry dominance vlastní role, přestože většina německých politických sil si rozšíření německého energetického modelu víceméně klade za cíl či dokonce jednu z priorit. Důležitým faktorem je skutečnost, že CDU, která se kontinuálně podílí již na třetí vládě za sebou, patří v souvislosti s „Energiewende“ k těm méně radikálním německým politickým stranám. V EU se nicméně daří prosazovat model, který státům, jež o energetickou politiku v duchu té německé jeví zájem, umožňuje takovou politiku realizovat a nabízí i jistou oporu například v podobě stanovených celoevropských cílů a přihlášení se k roli EU jako průkopníka na celosvětové úrovni. Pokud bude model v Německu úspěšný, zvýší se i jeho šance na export. Úspěch a rozšíření nízkouhlíkového hospodářství by podle některých autorů mohl být dokonce „velkou transformací“⁴⁸⁸, srovnatelnou s průmyslovou revolucí, protože je rovněž změnou „energetického režimu“; na rozdíl od průmyslové revoluce jsou zde však nutnou podmínkou realizace určitý tlak na zavádění modelu a také mezinárodní spolupráce.⁴⁸⁹

5.3. Shrnutí páté kapitoly

Přenos energetické politiky z Německa na evropskou úroveň má charakter dobrovolného transferu a je většinou jen nepřímý. Částečně nucený nepřímý transfer probíhá v oblasti klimatických cílů, cílů podpory OZE a také požadovaných norem jaderné bezpečnosti prodražujících jadernou energetiku. Její znevýhodnění je ještě umocněno při zohlednění podpory OZE vedoucí k nižším cenám energie. Celkově dominuje přenos tzv. „měkkých“ předmětů (idejí, ideálů a konceptů) a tvrdé předměty (politické nástroje, cíle a programy) jsou přenášeny v menší míře – jde hlavně o energeticko-klimatické balíčky. Výsledkem je takřka vždy kompromis se stanoviskem jiných členských států, z nichž řada má jiné preference než Německo. To pak nemůže k přenosu politiky ostatní nutit a nezbývá mu než pouze usilovat o jejich podporu. Německo investuje do podpory svých zájmů i nemalé finanční prostředky – například přispívá do fondu, který má pomoci chudším státům EU zavést dojednaná opatření. Policy transfer je v případě EU úspěšný jen částečně, a to tam, kde nalezne podporu příjemců

---

⁴⁸⁸ LAGGEWIE, Claus a Dirk MESSNER. The low-carbon transformation—A social science perspective. *Journal of Renewable and Sustainable Energy*. 2012, č. 4, s. 2.

⁴⁸⁹ Tamtéž, s. 5-6.

politiky (policy lenders). Přímý nucený transfer příliš nepřipadá v úvahu, protože by byl nepřipustným zasahováním do suverenity ostatních států. Hlavními aktéry transferu na evropskou úroveň jsou státní aktéři – politické strany a jejich zastoupení v EU a také vláda vedená kancléřkou příznivě nakloněnou „Energiewende“. Důležitými nestátními aktéry jsou německá společnost podporující energetickou politiku SRN a zejména její aktivní zástupci – neziskové a zájmové organizace. V kontextu transferu německé energetické politiky do EU lze hovořit také o její europeanizaci na základě principu „bottom-up“. V opačném směru („top down“ – z EU do SRN) sice transfer probíhá také, tento princip však není tak významný vzhledem k tomu, že SRN je v řadě opatření „dále“ než EU a mnoho jeho cílů a norem (snížení emisí CO₂ a zvyšování podílu OZE) je tak přísnějších než ty evropské.

6. Závěr

Tato práce se zabývá zvláštním německým energetickým modelem, jehož podoba se v posledních letech ustálila, a možností jeho přenosu do Evropské unie (na multilaterální úrovni) a na příkladu České republiky také do jiných států (na bilaterální úrovni). První tezí této práce je tvrzení, že dochází k transferu modelu energetické politiky z Německa na úroveň Evropské unie, případně do jejích ostatních členských států – konkrétně do České republiky. Druhou tezí je předpoklad, že bariérou přenosu německé energetické politiky v EU jsou hlavně pochybnosti ostatních členů o její realizovatelnosti. Následující tabulka stručně shrnuje odpovědi na pět řešených výzkumných otázek, které jsou podrobněji diskutovány níže.

Otázka: ↓	Odpověď: ↓
1) Vyvíjí vláda Spolkové republiky Německo nebo jiné její orgány snahu o transfer energetické politiky do zahraničí?	ANO, snaží se nabídnout svůj model.
2) Má Spolková republika Německo zásadní důvody a motivaci pro export své energetické politiky a je v jejím zájmu ji exportovat?	ANO, jde o hospodářské motivy (výroba technologií OZE, pracovní místa) a možnost usnadnění „Energiewende“ spoluprací s ostatními.
3) Existuje vůle k policy transferu? Pokud ano, kdo ji má?	ANO, mají ji konsenzuálně (byť s odlišným důrazem) politické strany zastoupené ve Spolkovém sněmu, vláda a podstatná část veřejnosti.
4) Jaké jsou případné výsledky probíhajícího transferu?	Je úspěšný jen tam, kde je i zájem druhé strany. V EU částečně; v ČR ne – kromě přejímání z EU.
5) K jakému typu transferu energetické politiky ze SRN dochází?	Je to dobrovolný transfer, většinou nepřímý; ojediněle částečně nucený nepřímý transfer (klimatické cíle a podpora OZE)

Tabulka č. 2: Stručné shrnutí odpovědí na výzkumné otázky. ↑

Vláda Spolkové republiky Německo a jiné její orgány vyvíjejí nepřímou snahu o transfer energetické politiky do zahraničí. To znamená, že se snaží svůj model energetiky podpořit jednak prosazováním konkrétních cílů například v oblasti ochrany klimatu a podporou OZE ve strukturách EU, ale také snahou jít ostatním příkladem a ukázat, že takový model je výhodný, která se projevuje iniciativou při pořádání různých odborných konferencí a rétorikou německých politiků a politických stran.

Spolková republika Německo má zásadní důvody a motivaci pro export své energetické politiky a je v jejím zájmu ji exportovat. Vzhledem k širokému konsenzu německé společnosti i politických stran považuje SRN, respektive její představitelé, tuto

politiku za správnou (jde tedy o určitý „normativní“ motiv). Pokud se jí ostatní státy vhodně přizpůsobí, může být její realizace pro SRN snazší – například vzhledem k potřebě spolupráce na stavbě nových sítí v rámci EU (jde tedy i o reálný „materiální“ motiv). SRN má navíc také zájem na exportu technologií OZE, jejichž vývoj a výroba je v Německu významným odvětvím.

V Německu existuje široká, nikoliv však bezvýhradná, podpora veřejnosti pro „Energiewende“ i „Atomausstieg“ a německé strany ve svých programech pro volby do Evropského parlamentu deklarují vůli „Energiewende“ šířit; liší se však v důrazu na ni a v požadovaném rozsahu i preferované podobě konkrétních opatření. Vzhledem k této deklarované podpoře lze dokonce hovořit o permisivním konsenzu politických stran v základních otázkách směřování energetiky v Německu i ve světě. Důležitým faktorem je příklon kancléřky Angely Merkelové k větší podpoře přestavby německé energetiky, ovšem s důrazem na zachování stability hospodářství.

SRN pomohla prosadit cíle ochrany klimatu v EU a více než jiné státy se podílí na tvorbě společné energetické politiky EU – na podobě různých norem a programů, například energeticko-klimatických balíčků. Nemá však zájem přímo zasahovat například do energetických mixů jednotlivých států a v některých případech (např. za krize kolem roku 2008) se SRN postavila proti přísnějším opatřením z obav o svůj průmysl, což naznačuje, že podpora evropské „Energiewende“ má (přínejméně u CDU/CSU) limity dané zejména ekonomickými argumenty. SRN je tedy především průkopníkem nového modelu energetiky, který by rád šel příkladem ostatním, aniž by je nutil k napodobení. SRN by ráda byla policy lenderem a také jím v některých ohledech je.

V případě ČR nedochází k přímému přenosu energetické politiky z Německa. Česká republika ovšem přebírá z evropské úrovně některé cíle, které sice nejsou tak ambiciózní jako v případě Německa, ale SRN je pomohla na tuto úroveň prosadit. Probíhá spolupráce na zajištění vzájemné kompatibility německé a české energetiky, která musí být dosažena i tehdy, ubírají-li se strategie obou států odlišným směrem. Kromě odlišnosti koncepcí je zřejmě jediným možným zdrojem problémů ve vzájemných vztazích v energetice otázka sítí, kterou se však zatím daří řešit.

Přenos energetické politiky z Německa na evropskou úroveň i přímo do jiných států probíhá formou nabídky a jde tedy o dobrovolný transfer, který je navíc většinou spíše nepřímý. O částečně nucený nepřímý transfer jde v případě klimatických cílů a cílů podpory OZE přijatých Evropskou unií a také v případě standardů jaderné bezpečnosti. Při přenosu této politiky jde většinou o měkké předměty transferu (ideje, ideály, koncepty), ojediněle

ovšem i o tvrdé předměty (politické nástroje, cíle a programy – zejména energeticko-klimatické balíčky) sloužící jako nástroje prosazení těch měkkých. Při prosazování evropských cílů naráží stanovisko SRN na preference některých jiných zemí a výsledky jednání jsou pak kompromisem mezi zájmy všech členských států. Energetika tak – na rozdíl od S. Bulmerem zkoumané finanční politiky – nevybočuje z normality EU. Německo tedy nemůže tvrdě a bezpodmínečně prosadit své zájmy – nemůže k přenosu politiky ostatní nutit a může se pouze snažit získat jejich podporu. Německo je ochotné své zájmy podporovat i finančně tím, že přispěje podstatnou částkou do fondu, který má v realizaci přijímaných opatření pomoci chudším státům EU. Vzhledem k uvedenému charakteru transferu lze říci, že je úspěšný jen částečně – pouze tam, kde nalezne podporu příjemců politiky (policy lenders). O přímý nucený transfer se SRN ani příliš snažit nemůže, neboť by se jednalo o nepřijatelné zasahování do suverenity jiných států. Akteřem transferu jsou na státní úrovni především německé politické strany a jejich zastoupení v EU a do značné míry i vláda pod dominantním vlivem kancléřky v duchu kancléřského principu, na nestátní úrovni pak jde o německou společnost podporující energetickou politiku SRN a o její aktivní součásti – neziskové a zájmové organizace. Německo prosazováním svého stanoviska v EU vlastně europeanizuje svou energetickou politiku (princip bottom-up). Také jeho vlastní politika je po zahrnutí zájmů ostatních členů a vzájemné dohodě europeanizována v duchu principu top-down, ten se však příliš neuplatňuje, protože německé cíle a normy – například cíle snižování emisí CO₂ a zvyšování podílu OZE – jsou často tvrdší než ty evropské.

Kromě nedůvěry ve schopnosti SRN zvládnout „Energiewende“ je určitou bariérou jejího šíření také zahraničněpolitická kultura Německa, které má tendenci být zdrženlivé v příliš tvrdém prosazování svých zájmů, dává přednost kooperativním a inkluzivním řešením a snaží se spíše jít příkladem. Sebevědomí SRN v mezinárodních vztazích však narůstá a vlastní zájmy jsou již pevnou součástí jeho zahraniční politiky.

Přestože se tato práce víceméně distancuje od hodnocení proveditelnosti německé „Energiewende“, je v kontextu jejího možného policy transferu (a potenciálního zájmu o něj) vhodné shrnout, že jde nepochybně o velmi náročný, ambiciózní a nákladný projekt, nákladností možná dokonce srovnatelný se znovusjednocením Německa. Nelze vyloučit, že v budoucnosti dojde k revizi některých cílů a zpomalení celého procesu, podobně jako byl revidován „Atomausstieg“. Na druhou stranu, Německo je silnou ekonomikou, která je pravděpodobně schopna takovou reformu financovat a zatím plní všechny své cíle, panuje zde všeobecná (nikoliv však nekritická) podpora většiny prováděných opatření a jestliže se, třeba i se zpožděním, podaří dosáhnout deklarovaných přínosů „Energiewende“ a eliminovat některá

její negativa (například nestabilitu sítí), může transformace energetiky Německu přinést dlouhodobě udržitelný model, který by mohl být atraktivní i pro jiné státy. Jeho životaschopnost (a to nejen z hlediska technické a ekonomické reálnosti, ale i politické konzistence) zatím však nelze zcela spolehlivě posoudit a ukáže ji teprve čas.

Summary

This work deals with the special German energy model stabilized in the recent years, and its possible transfer to the European Union (at the multilateral level) and on the example of the Czech Republic also to another states (at the bilateral level). The first thesis of this work is the statement that there occurs a transfer of the German energy policy at the European Union level, or to other EU member states - concretely to the Czech Republic. The second thesis is the assumption that the barrier of the transfer consists mainly of the doubts other members may have about the feasibility of the model. The following table summarizes the answers to the five research questions that are in detail discussed below.

Research question: ↓	Answer: ↓
1) Does the government of the Federal Republic of Germany or its other authorities attempt to transfer energy policy abroad?	YES, they are trying to offer their model.
2) Does the Federal Republic of Germany have fundamental reasons and motivation for the export of its energy policy and is it in its interest to export it?	Yes, in terms of economic motives (production of RES technologies, jobs) and the possibility of facilitation “Energiewende” by cooperation with others.
3) Is there a will to transfer the policy? If so, who has it?	Yes, there is a consensus on it (albeit with different emphasis) among political parties represented in the Bundestag, the government and a substantial part of the public.
4) What are the possible results of the ongoing transfer?	It is successful only when there is found an interest of the others. In the EU partly; in the Czech Republic not at all – except of the receiving of policies from the EU.
5) What sort of transfer of the Germany's energy policy does occur?	It is a voluntary transfer, mostly indirect; occasionally semi-coercive indirect transfer (climate targets and RES support).

Tabulka č. 3 / Table no. 3: A brief summary of answers to the research questions. ↑

The German government and other actors develop an indirect attempt to transfer the German energy policy abroad. Germany is trying to support its unique energy model and the implementation of specific goals in areas such as climate protection and the promotion of renewable energy sources in the EU structures. Germany also makes an effort to lead by example and to show that this model is advantageous and viable.

The Federal Republic of Germany has a great motivation for the export of its energy policy. Firstly there is a consensus in the German society and between political parties about the appropriateness of the policy. Secondly when other states adopt it, the energy transition can become easier for Germany – for example, due to the need for cooperation in the

construction of new networks across the EU. And thirdly the FRG is additionally also interested in the export of RES technologies whose development and production is a major industry in Germany.

In Germany there is a wide, but not unreserved, public support for both „Energiewende“ and “Atomausstieg” and German political parties in their programs for elections to the European Parliament declare the will to spread „Energiewende“. Although they agree on the basic direction of the energy policy and on the need to support it worldwide, which can even be considered a “permissive consensus”, they differ in the emphasis on it and in the required range and preferred form of concrete measures. An important factor is the shift of Chancellor Angela Merkel to a greater support for the German energy transition, although with an emphasis on maintaining the stability of the economy.

Germany helped to promote the objectives of climate protection in the EU and is more than other states involved in the creation of a common EU energy policy – in the formation of various standards and programs, such as energy-climate packages. Germany is however not willing to intervene directly, for example to the energy mix of individual states, and in some cases (for instance during the crisis around 2008) Germany opposed stronger measures being afraid about its industry. This suggests the support for a European „Energiewende“ has (at least for the CDU/CSU) its limits concerning economic arguments. Nevertheless, Germany certainly is above all a pioneer of a new energy policy model and would like to set an example to others, without forcing them to emulate. Germany would like to be a policy lender and in some ways it is.

In the case of the Czech Republic there does not occur any direct transfer of energy policy from Germany. The Czech Republic, however, takes some goals by far not as ambitious as in the case of Germany from the European level, which Germany is helping to enforce to this level. Ongoing cooperation to ensure mutual compatibility of the German and Czech energy sector must be maintained even if the energy strategies of both countries are very different. In addition to the conceptual contradiction, the only other possible source of problems in mutual relations relating to energy issues is the grid stability and the averting of blackout danger in the CR caused by instable German power sources.

Policy transfer of the energy policy from Germany to the European level as well as directly to other countries takes the form of an offer, is voluntary and also usually rather indirect. In the case of climate goals and objectives of supporting renewable energy sources adopted by the European Union and also in the case of nuclear safety standards there occurs also a partially forced (semi-coercive) indirect transfer. The policy transfer encompasses

mostly soft objects (ideas, ideals, concepts), and only occasionally also hard objects (policy tools, objectives and programs – especially the energy-climate packages), which however only serve as a tool for enforcing those soft ones. When promoting European goals Germany clashes with the stance of some other member states and the results of the negotiations is then a compromise. Energy policy – unlike the financial policy examined by S. Bulmer – does not diverge from the normality of the EU. Germany cannot therefore force others to the policy transfer and can only try to gain their support. Germany is ready to promote its interests financially by contributing a substantial amount to the fund, which helps the poorer member states to implement the measures adopted by the EU. Because of its nature the transfer is only partially successful – only where it finds support among the recipients of the policy (policy lenders). Germany cannot force others to receive the policy, because it would mean an impermissible interference with the sovereignty of other states.

The most important actors of the transfer at the state level are above all German political parties and their representation in the EU and to some extent also the government under the dominant influence of the Chancellor in the spirit of the Chancellor principle. On the non-governmental level, there it is the German society and also some industrial actors which support the „Energiewende“. Promoting its opinion in the EU, Germany actually europeanizes its energy policy (a bottom-up process). Its own policy, however, can be after the inclusion of the interests of other members on the EU-level also europeanized (the top-down principle), which however usually does not apply when the German targets and standards – for example, those for reducing CO₂ emissions and increasing the share of renewable energy sources – are tougher than the European ones.

In addition to the distrust in the ability of Germany to handle “Energiewende”, there is a barrier to its spread also in the foreign policy culture of Germany, which tends to be modest in a too harsh promoting of its own interests, prefers cooperative and inclusive solutions and is rather trying to lead by example. The German sovereignty in international relations is however growing and its own interests are already an integral part of its foreign policy.

Although this text more or less dissociates itself from assessing the feasibility of the German „Energiewende“, in the context of its possible policy transfer (and potential interest in it) it is appropriate to summarize that it is undoubtedly a very challenging, ambitious and expensive project, in the expensiveness perhaps even comparable to the German reunification. There is a possibility of a revision of some targets and slowing down the whole process in the future, just as the “Atomausstieg” was revised. On the other hand, the German economy is strong and likely to be able to finance such a reform, and so far Germany meets all of its

targets. There exists a general (but not uncritical) support for the most of the measures implemented and if, even with a delay, Germany achieves the declared benefits and eliminates some of the negatives of the „Energiewende“ (such as the grid instability), the energy transition can bring Germany a sustainable model that could be attractive also for other states. Its viability (not only in terms of technical and economic feasibility, but also political consistency) however yet cannot be reliably judged and only time shows.

Seznam zkratek

AMO – Asociace pro mezinárodní otázky

BMU – Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit, od roku 2013

BMUB – Bundesministerium für Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit

BMWA – Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit, od roku 2013 **BMWi** – Bundesministerium für Wirtschaft und Energie

BRD – Bundesrepublik Deutschland (viz **FRG**, **SRN**)

CCS – Carbon capture and storage, zachycování a ukládání oxidu uhličitého

CDU – Křesťanskodemokratická unie Německa (Christlich Demokratische Union Deutschlands)

CSU – Křesťansko-sociální unie Bavorska (Christlich-Soziale Union in Bayern)

CDU/CSU – Unie **CDU** a **CSU** (viz výše)

CFSP – Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie (Common Foreign and Security Policy)

ČNB – Česká národní banka

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

EC – European Commission (viz **EK**)

EE/EEQ – Erneuerbare Energien / Erneuerbare Energiequellen (viz **OZE**, **RES**)

EEG – Zákon o obnovitelných zdrojích energie /obnovitelných energiích (Erneuerbare-Energien-Gesetz, celým názvem Gesetz für den Ausbau erneuerbarer Energien, Renewable Energy Act)

ELD – Aliance liberálů a demokratů pro Evropu (Föderation der Liberalen und Demokratischen Parteien in der Europäischen Gemeinschaft), později (od 2004) Europäische Liberale, Demokratische und Reformpartei (**ELDR**) a (od 2012) Die Allianz der Liberalen und Demokraten für Europa (**ALDE**, **ALDE-Partei**)

EK – Evropská komise (viz **EC**)

EP – Evropský parlament

ES – Evropské společenství

EVP – Evropská lidová strana (Europäische Volkspartei)

FDP – Svobodná strana Německa (Freie Demokratische Partei)

FRG – Federal Republic of Germany (viz **BRD**, **SRN**)

kWh – Kilowatthodina

LNG – Zkapalněný zemní plyn (Liquefied Natural Gas)

MZV ČR – Ministerstvo zahraničních věcí České republiky

MWh – Megawatthodina

NATO – Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organisation)

NGO – Nevládní organizace (non-governmental organization)

OZE – Obnovitelné zdroje energie (viz **EE/EEQ**, **RES**)

RES – Renewable energy sources (viz **EE/EEQ**, **OZE**)

PDS – Strana demokratického socialismu (Partei des Demokratischen Sozialismus), po roce 2005 též Die Linkspartei.PDS

S&D – Pokrokové spojenectví socialistů a demokratů (Fraktion der Progressiven Allianz der Sozialdemokraten im Europäischen Parlament)

SRN – Spolková republika Německo (viz **BRD**, **FRG**)

SPD – Sociálnědemokratická strana Německa (Sozialdemokratische Partei Deutschlands)

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

TWh – Terawatthodina

USA – Spojené státy americké (United States of America)

VB – Velká Británie

V4 – Visegrádská čtyřka / Visegrádská skupina (Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovensko)

WASG – Práce a sociální spravedlnost - volební alternativa, též Volební alternativa práce a sociální spravedlnost (Arbeit & soziale Gerechtigkeit – Die Wahlalternative)

ŽP – Životní prostředí

Použitá literatura

Knihy:

BENEŠ, Vít. Realismus. In: BARŠA, Pavel. *Dialog teorií : filozofická dilemata výzkumu mezinárodních vztahů*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009, s. 30-59.

BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ. *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011, 166 s. ISBN 978-80-87558-02-7.

- BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ. Úvod. In BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ. *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011. S. 7-10. ISBN 978-80-87558-02-7.
- BINHACK, Petr, Michal THIM, Jakub JAROŠ a Lukáš TICHÝ. Evropská unie a Česká republika v kontextu globálních energetických vztahů: zemní plyn. In BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ. *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011. S. 11-36. ISBN 978-80-87558-02-7.
- NOSKO, Andrej a Michal Thim: energetická spolupráce na subregionální úrovni: případ V4. In BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ. *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011. S. 67-82. ISBN 978-80-87558-02-7.
- JAROŠ, Jakub. Vnitřní dimenze energetické bezpečnosti České republiky. In BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ. *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011. S. 83-107. ISBN 978-80-87558-02-7.
- BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ. Závěr. In BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ. *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011. S. 108-110. ISBN 978-80-87558-02-7.

BULMER, Simon. „Theorizing Europeanization“, in *Europeanization: New Research Agendas*, ed. P. Graziano a M. Vink. Basingstoke: Palgrave, 2007, pp. 46-58.

BULMER, Simon, Charlie JEFFERY a Stephen PADGETT. *Rethinking Germany and Europe: democracy and diplomacy in a semi-sovereign state*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2010, ix, 243 s. ISBN 978-0-23023-655-4.

- CLEMENS, Clay. The Chancellor and Her Party. In BULMER, Simon, Charlie JEFFERY a Stephen PADGETT. *Rethinking Germany and Europe: democracy and diplomacy in a semi-sovereign state*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2010. S. 25-41. ISBN 978-0-23023-655-4.
- GREEN, Simon. Beyond Semi-Sovereignty?: Economic Governance in Germany. In BULMER, Simon, Charlie JEFFERY a Stephen PADGETT. *Rethinking Germany and Europe: democracy and diplomacy in a semi-sovereign state*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2010. S. 85-96. ISBN 978-0-23023-655-4.

BULMER, Simon, Charlie JEFFERY a William E. PATERSON. Introduction. In: *Germany's European Diplomacy: Shaping the Regional Milieu*. Manchester and New York: Manchester University Press, 2000, s. 7-21.

BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap de WILDE. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu* [online]. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005, 267 s. ISBN 80-903333-6-2.

CRAWFORD, Beverly. *Power and German foreign policy: embedded hegemony in Europe*. New York: Palgrave Macmillan, 2007, xii, 240 s. ISBN 978-0-230-52108-7.

DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 255 s. ISBN 978-807-3673-857.

- KOŘAN, Michal. Jednopřípadová studie. In DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008. S. 29-61. ISBN 978-807-3673-857.

HANDL, Vladimír. *Německo v čele Evropy?: SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011, 375 s. ISBN 978-80-87558-03-4.

- EHLER, Tomáš: Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací. In HANDL, Vladimír. *Německo v čele Evropy?: SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011. S. 277-318. ISBN 978-80-87558-03-4.

HANDL, Vladimír. Spolková republika Německo v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a Ondřej DITRYCH. *ČESKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA V ROCE 2011: Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., 2012, s. 111-131.

HANDL, Vladimír. Spolková republika Německo v české zahraniční politice. In: KOŘAN, Michal a Ondřej DITRYCH. *ČESKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA V ROCE 2012: Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., 2013, s. 85-106.

HELLMANN, Gunther. *Deutsche Aussenpolitik: eine Einführung*. 1. Aufl. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006, 260 s. ISBN 3-531-14906-7.

HELLMANN, Gunther, Daniel JACOBI a Ursula STARK URRESTARAZU. „*Früher, entschiedener und substantieller*“?: *Die neue Debatte über Deutschlands Außenpolitik*. Wiesbaden: Springer VS, 2015. 491 s. ISBN 978-3-658-07322-0.

- HELLMANN, Gunther, Daniel JACOBI a Ursula STARK URRESTARAZU. Einleitung. In HELLMANN, Gunther, Daniel JACOBI a Ursula STARK URRESTARAZU. „*Früher, entschiedener und substantieller*“?: *Die neue Debatte über Deutschlands Außenpolitik*. Wiesbaden: Springer VS, 2015, s. 5-14. ISBN 978-3-658-07322-0.
- HELLMANN, Gunther. Im offensiven Mittelfeld – Deutschlands neue Spielmacher-Rolle in der europäischen Politik. In HELLMANN, Gunther, Daniel JACOBI a Ursula STARK URRESTARAZU. „*Früher, entschiedener und substantieller*“?: *Die neue Debatte über Deutschlands Außenpolitik*. Wiesbaden: Springer VS, 2015, s. 473-491. ISBN 978-3-658-07322-0.
- KAISER, Karl. Deutsche Außenpolitik in der Verflechtungsfalle. HELLMANN, Gunther, Daniel JACOBI a Ursula STARK URRESTARAZU. „*Früher, entschiedener und substantieller*“?: *Die neue Debatte über Deutschlands Außenpolitik*. Wiesbaden: Springer VS, 2015, s. 35-44. ISBN 978-3-658-07322-0.
- STARK URRESTARAZU, Ursula. Neue Macht, neue Verantwortung, neue Identität? „Deutschlands Rolle in der Welt“ aus identitätstheoretischer Perspektive. In

HELLMANN, Gunther, Daniel JACOBI a Ursula STARK
URRESTARAZU. „Früher, entschiedener und substantieller“?: Die neue Debatte
über Deutschlands Außenpolitik. Wiesbaden: Springer VS, 2015, s. 173-195. ISBN
978-3-658-07322-0.

HOERBER, Thomas C. *A Converging Post-War European Discourse: War Experience, Changing Security Concepts, and Research and Education (eKniha Google)* [online].
Lexington Books, 2014, 496 s. [cit. 2015-03-12]. ISBN 978-0-7391-9213-9. Dostupné z:
<https://books.google.cz/books?id=MITzBQAAQBAJ&pg=PA440&dq=permissive+consensus+germany&hl=cs&sa=X&ei=R3ABVZ7jK8mtaaz8gbAP&ved=0CCAQ6AEwAA#v=onepage&q=permissive%20consensus%20germany&f=false>

JERÁBEK, Martin. Srovnání politických systémů Německa a Rakouska: institucionální a
systémové ukotvení. 1. vyd. Plzeň: Adéla, 2010, 215 s. ISBN 978-80-87094-15-0.

JESIEN, Leszek. *The future of European energy security: interdisciplinary conference*.
Kraków: Tischner European University, 2006, 253 s. ISBN 83-60125-80-5.

- YORKAN, Arzu. Energy Security of the European Union. In JESIEN, Leszek. *The future of European energy security: interdisciplinary conference*. Kraków: Tischner European University, 2006. S. 65-88. ISBN 83-60125-80-5.

LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha:
Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, 86 s. ISBN 978-80-86547-77-0.

- HERRMANN, Martin. Energetická bezpečnost je reálný cíl. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009. S. 15-18. ISBN 978-80-86547-77-0.
- TOMŠÍK, Vladimír. Energetická bezpečnost ekonomickým pohledem. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009. S. 25-38. ISBN 978-80-86547-77-0.
- PAČES, Václav. Dlouhodobé energetické potřeby ČR. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009. S. 39-42. ISBN 978-80-86547-77-0.
- HANZLÍČEK, Jiří. Lesk a bída vládní energetické koncepce. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009. S. 43-54. ISBN 978-80-86547-77-0.
- KURC, Ladislav. Co ohrožuje energetickou bezpečnost?. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009. S. 55-58. ISBN 978-80-86547-77-0.
- KOVANDA, Lukáš. Stát vs. trh v síťových odvětvích. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009. S. 65-74. ISBN 978-80-86547-77-0.
- MUNZI, Tomáš. Zajistí energetickou bezpečnost regulace, či trh?. In LOUŽEK, Marek a Václav BARTUŠKA. *Energetická politika: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009. S. 75-?. ISBN 978-80-86547-77-0.

MAULL, Hanns W. *Germany's uncertain power: foreign policy of the Berlin Republic*. New York: Palgrave Macmillan, 2006, xvi, 296 s. ISBN 1-4039-4662-0.

- MÜLLER, Friedmann. German Energy and Security Policy: Technical versus Political Modes of Intervention. In MAULL, Hanns W. *Germany's uncertain power: foreign*

policy of the Berlin Republic. New York: Palgrave Macmillan, 2006. S. 169-184. ISBN 1-4039-4662-0.

- SPRINZ, Detlef F. Germany's International Environmental Policies. In MAULL, Hanns W. *Germany's uncertain power: foreign policy of the Berlin Republic*. New York: Palgrave Macmillan, 2006. S. 214-232. ISBN 1-4039-4662-0.
- MAULL, Hanns. Introduction. In MAULL, Hanns W. *Germany's uncertain power: foreign policy of the Berlin Republic*. New York: Palgrave Macmillan, 2006. S. 1-14. ISBN 1-4039-4662-0.

MORAVCOVÁ, Dagmar, Běla PLECHANOVÁ a Jan KREIDL. *Evropská politika sjednoceného Německa 1990-1999*. 1. vyd. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2000, 182 s. ISBN 80-86130-08-8.

MÜLLER, Helmut M, Karl-Friedrich KRIEGER a Hanna VOLLRATH. *Dějiny Německa* [online]. 2. dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, 609 s. ISBN 80-7106-188-3.

PADGETT, Stephen, William E PATERSON a Gordon R SMITH. *Developments in German politics 2*. Basingstoke: Macmillan Press, 1996, xix, 348 s. ISBN 0-333-65902-3.

- STURM, Roland. Continuity and Change in the Policy-Making Process. In PADGETT, Stephen, William E PATERSON a Gordon R SMITH. *Developments in German politics 2*. Basingstoke: Macmillan Press, 1996. S. 117-133. ISBN 0-333-65902-3.

PASCUAL, Carlos a Jonathan ELKIND. *Energy security: economics, politics, strategies, and implications*. Washington: Brookings Institution Press, c2010, viii, 279 s. ISBN 978-0-8157-6919-4.

PRÁŠIL, Jan. *Zahraniční politika Německa na začátku 21. století*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2011, 163 s. ISBN 978-80-87092-15-6.

- PRÁŠIL, Jan. Energetická politika a její vnější dimenze. In PRÁŠIL, Jan. *Zahraniční politika Německa na začátku 21. století*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2011, S. 101-128. ISBN 978-80-87092-15-6.
- STASZKIEWITZ, Maria: Klimatická politika. In PRÁŠIL, Jan. *Zahraniční politika Německa na začátku 21. století*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2011. S. 73-100. ISBN 978-80-87092-15-6.

RIECKMANN, Marco. *Die Anfänge der Anti - Atom - Bewegung in der Bundesrepublik Deutschland*. 2000. Dostupné z: <http://basisgruen.gruene-link.de/fachbereiche/energie/atom/00-09--riECKmann--antiakw-bewegung.pdf>

SCHWEIGER, Christian. *Britain, Germany and the future of the European Union*. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2007, xi, 221 s. ISBN 978-0-230-00809-0.

TŮMA, Oldřich a Tomáš VILÍMEK. *Pět studií k dějinám české společnosti po roce 1945*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008, 263 s.

VILÍMEK, Tomáš, „K příčinám pádu režimu v ČSSR a NDR v roce 1989. Srovnání“ in *Pět studií k dějinám české společnosti po roce 1945*, ed. Oldřich Tůma a Tomáš Vilímek. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008. 263 s.

YOUNGS, Richard. *Energy security: Europe's new foreign policy challenge*. London: Routledge, 2009, xiv, 230 s. ISBN 978-0-415-47804-5.

Články:

BENSON, David, Andrew JORDAN a Alvin ROTH. What Have We Learned from Policy Transfer Research? Dolowitz and Marsh Revisited. *Political Studies Review*. 2011, vol. 9, issue 3, s. 366-378. DOI: 10.3386/w13530.

BULMER, Simon. Germany and the Eurozone Crisis: Between Hegemony and Domestic Politics. *West European Politics*. 2014, vol. 37, issue 6, s. 1244-1263. DOI: 10.1080/01402382.2014.929333.

BULMER, Simon a Stephen PADGETT. Policy Transfer in the European Union: An Institutional Perspective. *British Journal of Political Science*. 2005, vol. 35, issue 1, s. 103-126. DOI: 10.1017/s0007123405000050.

DOLOWITZ, David P. a David MARSH. Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making. *Governance: An International Journal of Policy and Administration*. 2000, vol. 13, issue 1, s. 5-23. DOI: 10.1111/0952-1895.00121.

FISCHER, Severin. The EU's New Energy and Climate Policy Framework for 2030. *SWP Comments* [online]. 2014, roč. 2014, December [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2014C55_fis.pdf

FISCHER, Severin a Oliver GEDEN. Die deutsche Energiewende europäisch denken. *Stiftung Wissenschaft und Politik* [online]. 2011, roč. 2011, SWP - Aktuell 47 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2011A47_fis_gdn_ks.pdf

FISCHER, Severin a Oliver GEDEN. Europeanising the German energy transition. *SWP Comments*. 2011, č. 33, s. 1-4. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/en/publications/swp-comments-en/swp-aktuelle-details/article/europeanising_the_german_energy_transition.html

FISCHER, Severin a Kirsten WESTPHAL. Erneuerbare Energien im Stromsektor: Gestaltungsoptionen in der EU. *Stiftung Wissenschaft und Politik* [online]. 2012, S 27 Dezember 2012 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2012_S27_fis_wep.pdf

GIPE, Paul. Germany passes new renewable energy law for 2012, raises targets and payments. *Grist* [online]. 2011, 24 Jul 2011 8:00 PM [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://grist.org/article/2011-07-24-germany-passes-new-renewable-energy-law-for-2012/>

GROSSKOPF, Patrick. RESEARCH ASSOCIATE, Global Energy Network Institute. *Is 100% Renewable Energy possible for Germany by 2020?*. 2011, 38 s. Dostupné z: http://www.geni.org/globalenergy/research/renewable-energy-potential-of-germany/Germany_Final_PBMfinal.pdf

LAGGEWIE, Claus a Dirk MESSNER. The low-carbon transformation—A social science perspective. *Journal of Renewable and Sustainable Energy*. 2012, č. 4.

LEHR, Ulrike. *Renewable Energy and Employment in Germany*. 17 s. Dostupné z: <http://www.gws-os.de/downloads/tagungen/ieaa08.pdf>

PATERSON, WILLIAM E. The Reluctant Hegemon? Germany Moves Centre Stage in the European Union. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 2011, roč. 49, Annual Review, 57–75.

PERCIVAL, Bas R. The Risk of Energy Securitization on the Eurasian Continent: CIEP Briefing Paper. *Clingendael in ternational energy programme*. 2008. Dostupné z: http://www.clingendaelenergy.com/inc/upload/files/The_risk_of_energy_securitization_Eurasia.pdf

PFEIL, Julia. BAKER & MCKENZIE. *Furtherance of Renewable Energies in Germany*. Frankfurt, 2011. Dostupné z: http://www.bakermckenzie.com/files/Uploads/Documents/Germany/Newsroom/Newsletter_Obligations_of_grid_operators_under_EEG_January_2011.pdf

Oficiální dokumenty:

Eds. VAN MARK, Michael van Mark a Wolfhar DÜRRSCHMIDT. *Electricity from renewable resources: What does it cost?*. Berlin: Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety, 2009, 44 s. Dostupné z: https://secure.bmu.de/fileadmin/bmu-import/files/pdfs/allgemein/application/pdf/brochure_electricity_costs_bf.pdf

Bericht des Ministeriums für Energiewende, Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein zur Entwicklung und den Auswirkungen der Energiepreise. Kiel: Ministerium für Energiewende, Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume, 2012, 17 s. Dostupné z: http://www.schleswig-holstein.de/MELUR/DE/Service/Presse/PI/PDF/2012/Bericht_Strompreisentwicklung_blob=publicationFile.pdf

Brief des tschechischen Umweltministers Libor Ambrozek an Minister Jürgen Trittin. *Freie Universität Berlin* [online]. 2002, 30.9.2002 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.polsoz.fu-berlin.de/polwiss/forschung/systeme/ffu/forschung-alt/projekte/abgeschlossene/03_deutsch_tschechische_initiative/ETR_CZ_Brief_Ambrozek.pdf

BUNDESMINISTERIUM DER JUSTIZ UND FÜR VERBRAUCHERSCHUTZ. *Gesetz für den Ausbau erneuerbarer Energien (Erneuerbare-Energien-Gesetz - EEG 2014)*. 2014. Dostupné z: http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/eeg_2014/gesamt.pdf

DIE BUNDESREGIERUNG. *Energiekonzept: für eine umweltschonende, zuverlässige und bezahlbare Energieversorgung*. 2010. Dostupné z: http://www.bundesregierung.de/ContentArchiv/DE/Archiv17/_Anlagen/2012/02/energiekonzept-final.pdf?__blob=publicationFile&v=5

Die Energiewende in Deutschland: Mit sicherer, bezahlbarer und umweltschonender Energie ins Jahr 2050. Berlin: Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie (BMWi), 2012. Dostupné z: <http://www.bmwi.de/Dateien/BMWi/PDF/energiewende-in-deutschland.property=pdf,bereich=bmwi,sprache=de,rwb=true.pdf>

Directive 2001/77/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the promotion of electricity produced from renewable energy sources in the internal electricity market. 2001. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32001L0077>

Eckpunkte für ein integriertes Energie- und Klimaprogramm. 2007. Dostupné z: <http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/E/eckpunkt-fuer-ein-integriertes-energie-und-klimaprogramm.property=pdf,bereich=bmwi2012,sprache=de,rwb=true.pdf>

EUROPEAN COMMISSION. *ENERGY FOR THE FUTURE: RENEWABLE SOURCES OF ENERGY: White Paper for a Community Strategy and Action Plan*. 2007. Dostupné z: http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com97_599_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION. *Energy 2020: A strategy for competitive, sustainable and secure energy: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS*. Brussels, 2010. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0639&from=EN>

EUROPEAN PARLIAMENT. *European Parliament resolution of 15 March 2012 on a Roadmap for moving to a competitive low carbon economy in 2050*. 2012. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0086+0+DOC+XML+V0//EN>

EVROPSKÁ KOMISE. *SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ: Energetický plán do roku 2050*. Brusel, 2011. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0885:FIN:CS:PDF>

GREEN PAPER: A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy. Brussels, 2006. Dostupné z: http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf

Klimaagenda 2020: Der Umbau der Industriegesellschaft. Berlin: Bundesumweltministerium, 2007. Dostupné z: http://www.bmub.bund.de/fileadmin/bmu-import/files/pdfs/allgemein/application/pdf/hintergrund_klimaagenda.pdf

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *AKTUALIZACE STÁTNÍ ENERGETICKÉ KONCEPCE ČESKÉ REPUBLIKY*. 2014. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument155315.html>

Protokoll der Sitzung der deutsch-tschechischen Arbeitsgruppe „Umwelt und Energie“ in Prag am 29.11.2002. *Freie Universität Berlin* [online]. 2002 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.polsoz.fu-berlin.de/polwiss/forschung/systeme/ffu/forschung-alt/projekte/abgeschlossene/03_deutsch_tschechische_initiative/ETR_CZ_Protokoll_der_AG-Sitzung_29_11_02.pdf

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2001/77/ES ze dne 27. září 2001 o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou. 2001. Dostupné z: http://www.czrea.org/files/pdf/zakony/2001_77_EC.pdf

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2003/30/ES ze dne 8. května 2003 o podpoře užívání biopaliv nebo jiných obnovitelných pohonných hmot v dopravě. 2003. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0030&from=CS>

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2009/28/ES ze dne 23. dubna 2009 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a o změně a následném zrušení směrnic

2001/77/ES a 2003/30/ES (Text s významem pro EHP). 2009. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0016:0062:CS:PDF>

SPD. *Geschichte der SPD-Bundestagsfraktion: Eine Übersicht in Stichworten*. 2014. Dostupné z: http://www.spdfraktion.de/sites/default/files/geschichte_spdfraktion_20140807.pdf

Towards a European strategy for security of energy supply: EPSU Position on the EU Green Paper: towards a European strategy for security of energy supply, COM(2000) 769. 2000. Dostupné z: <http://www.epsu.org/a/89>

Programy politických stran:

SPD:

Soziale Demokratie für Europa: Programm der sozialdemokratischen Partei Deutschlands für die erste europäische Direktwahl 1979. Bonn: Vorstand der SPD, 1979. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/netzquelle/01794.pdf>

Europa-Wahlprogramm 1984: Für ein starkes und solidarisches Europa. Bonn: Vorstand der SPD, 1984. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/netzquelle/01802.pdf>

Manifest des Bundes der Sozialdemokratischen Parteien der Europäischen Gemeinschaft. Brüssel, 1989. Dostupné z: <http://library.fes.de/prodok/fa89-03650.pdf>

SOZIALDEMOKRATISCHE PARTEI EUROPAS. *MANIFEST ZU DEN EUROPAWAHLEN i m Juni 1994*. 1993. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/netzquelle/01786.pdf>

SOZIALDEMOKRATISCHE PARTEI EUROPAS. *Manifest für die Europawahlen 1999*. 1999. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/netzquelle/01775.pdf>

SPD. *Europamanifest der SPD: Europadelegiertenkonferenz am 16. November 2003*. 2003. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/netzquelle/02088.pdf>

SPD. *Europamanifest der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands für die Wahlen zum Europäischen Parlament 2009: Für Europa: stark und sozial!*. 2009. Dostupné z: http://library.fes.de/prodok/ip-02017/europamanifest_2009_final.pdf

SPD. *Europa eine neue Richtung geben: Wahlprogramm für die Europawahl am 25. Mai 2014*. 2014. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/downl/7767555/wahlprogramm-data.pdf>

Zelení:

BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN. *Lieber Europa erweitern als Demokratie beschränken: Programm zur Europawahl 1994*. 1993. Dostupné z: http://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/publikationen/1994_002_Wahlprogramm_Europawahl.pdf

BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN. *Für ein demokratisches Europa des Friedens, der Solidarität und der nachhaltigen Entwicklung: Programm zur Europawahl 1999*. Bonn: BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN, 1999. Dostupné z:

http://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/publikationen/1999_005_Wahlprogramm_Europawahl.pdf

BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN. *LET'S GREEN EUROPE!:* Europa-Wahlprogramm 2004. Berlin: BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN, 2004. Dostupné z:

http://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/publikationen/2004_003_Wahlprogramm_Europawahl.pdf

BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN. *VOLLES PROGRAMM MIT WUMS: FÜR EIN BESSERES EUROPA.* Berlin: BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN, 2009. Dostupné z:

http://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/publikationen/2009_004_Wahlprogramm_Europawahl.pdf

BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN. *Europa mitentscheiden erneuern zusammenhalten: Europawahlprogramm 2014 von BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN.* Berlin: BÜNDNIS 90/ DIE GRÜNEN, 2014. Dostupné z:

http://www.gruene.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/Gruenes-Europawahlprogramm-2014.pdf

CDU/CSU:

CDU. *Europäisches Manifest der Christlich Demokratischen Union Deutschlands: 24. Bundesparteitag der CDU - Europatag-*. 1979. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Manifest_Europatag.pdf

CDU. *Aufruf der Christlich Demokratischen Union Deutschlands zur Wahl des Europäischen Parlaments am 17. Juni 1984.* 1984. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Aufruf_Europawahl1984.pdf

CDU/CSU. *Sonderausgabe Aktionsprogramm der Europäischen Volkspartei 1989-1994: An der Seite der Bürger.* 1988. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Programm_Europawah11989.pdf

CDU. *Europa - gut für Deutschland: Erklärung der Christlich-Demokratischen Union Deutschlands zur Europawahl 1994.* 1994. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Erklaerung_Europawah11994.pdf

CDU. *Europa MUSS MAN RICHTIG MACHEN.: Beschluß des 12. Parteitags in Erfurt 25. bis 27. April 1999.* 1999. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Beschluss_Europawahl1999.pdf

CDU. *Europa-Manifest der CDU: Beschluss des Bundesvorstands der Christlich Demokratischen Union Deutschlands am 22. März 2004.* 2004. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Programm_Europawah12004.pdf

CDU. *Starkes Europa – Sichere Zukunft: Programm der Christlich Demokratischen Union Deutschlands zur Europawahl 2009.* Berlin, 2009. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Programm_Europawah12009.pdf

CDU. „Gemeinsam erfolgreich in Europa.“: *Europapolitischer Beschluss des 26. Parteitags der CDU Deutschlands*. 2014. Dostupné z:

http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/Programm_Europawah12014.pdf

Die Linke:

DIE LINKE. *Solidarität, Demokratie, Frieden – Gemeinsam für den Wechsel in Europa!:* *Europawahlprogramm 2009 der Partei DIE LINKE*. 2009. Dostupné z: <http://www.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen/wahlprogramme/europawahlprogramm2009.pdf>

DIE LINKE. *Europa geht anders: sozial, friedlich, demokratisch*. Berlin, 2014. Dostupné z: http://www.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen2014/download/europawahlprogramm2014_deutsch/europawahlprogramm2014_langfassung.pdf

Wahlprogramm zur Europawahl 1979 der Europäischen Liberalen Demokraten: „Programm für Europa“. 1979. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/1979_ELD-Europawahlprogramm.pdf

Wahlprogramm zur Europawahl 1984 der Europäischen Liberalen und Demokraten: „Programm für Europa“. 1983. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/1984_ELD-Europawahlprogramm.pdf

FDP:

FDP. *Leitsätze zur Europawahl 1989 der Freien Demokratischen Partei: "Leitsätze für ein Europa, das sich lohnt."* 1989. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/1989_Leitsaetze_zur_Europawahl.pdf

FDP. *Leitsätze zur Europawahl 1994 der Freien Demokratischen Partei: „Für ein europäisches Deutschland“*. 1994. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/1994_Leitsaetze_zur_Europawahl.pdf

FDP. *Leitsätze zur EuropawaW 1999 der Freien Demokratischen Partei: "Leitsätze der F.D.P. zur EuropawaW 1999"*. 1999. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/1999_Leitsaetze_zur_Europawahl.pdf

FDP. *Wahlprogramm zur Europawahl 2004 der Freien Demokratischen Partei: „Wir können Europa besser! Für ein freies und faires Europa“*. 2004. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/2004_Europawahlprogramm.pdf

FDP. *Wahlprogramm zur Europawahl 2009 der Freien Demokratischen Partei: „Ein Europa der Freiheit für die Welt des 21. Jahrhunderts“*. 2009. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/IN5-287_EW_2009_Wahlprogramm.pdf

FDP. *Wahlprogramm zur Europawahl 2014 der Freien Demokratischen Partei: „Das braucht unser Europa!“*. 2014. Dostupné z: http://www.freiheit.org/files/288/2014_Europawahlprogramm.pdf

Internet a ostatní média:

BAUCHMÜLLER, Michael a Marlene WEIß. Strommast ade. *Süddeutsche.de* [online]. 2014, 20.3.2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/wissen/energiewende-strommast-ade-1.1917222>

BECK, Hans-Peter a Jens-Peter SPRINGMANN. Das Stromnetz im Zeichen der Energiewende. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. 2013, 24.9.2013 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.bpb.de/izpb/169514/das-stromnetz-im-zeichen-der-energiewende?p=all>

BERKEL, Manuel. Ausbau des Stromnetzes: Notwendigkeit der Energiewende. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. 2013, 1.3.2013 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.bpb.de/politik/wirtschaft/energiepolitik/148524/ausbau-des-stromnetzes>

BERKEL, Manuel. Energiepolitik. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. 2013, 24.9.2013 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.bpb.de/izpb/169534/energiepolitik?p=all>

BREMER, JÖRG. Italien stimmt gegen Atomkraft - und gegen Berlusconi. *FAZ. Frankfurter Allgemeine: Politik* [online]. 2011, 13.6.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/referendum-italien-stimmt-gegen-atomkraft-und-gegen-berlusconi-1656325.html>

SUSANNE, Dröge. Deutschlands Rolle in der internationalen Klimapolitik. *Review2014 - Aussenpolitik weiter denken* [online]. 2014, 1.10.2014 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.review2014.de/de/blog/article/deutschlands-rolle-in-der-internationalen-klimapolitik.html>

GEDEN, Oliver a Severin FISCHER. Energiewende under siege: German energy strategy under threat from EU “paradigm shift”. *Energypost* [online]. 2014, 18. 3. 2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.energypost.eu/eu-post-2020/>

CHOUDHURY, Nilima. Representatives from ten pioneering countries establish Renewables Club. *Global Energy Network Institute* [online]. 2013, 3.6.2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.geni.org/globalenergy/library/technical-articles/generation/pv-tech.org/Representatives-from-ten-pioneering-countries-establish-Renewables-Club/index.shtml>

INGENRIETH, Anja. Oettinger: Strompreise müssen steigen. *RP.Online: Aktuelle Nachrichten* [online]. 2011, 10. 2. 2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.rp-online.de/wirtschaft/oettinger-strompreise-muessen-steigen-aid-1.332724>

MALCZAK, Agnieszka. Ostermärsche – Für eine Welt frei von Atomwaffen. *Bündnis 90/Die Grünen: Bundesfraktion* [online]. 2010, 1.4.2010 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://www.gruene-bundestag.de/presse/pressemitteilungen/2010/april/ostermaersche-fuer-eine-welt-frei-von-atomwaffen_ID_334854.html

MESSNER, Dirk. Wie kann globale Nachhaltigkeit gelingen?. *Review2014 - Aussenpolitik weiter denken* [online]. 2014, roč. 2014, Jun 12 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.review2014.de/de/aussensicht/show/article/wie-kann-globale-nachhaltigkeit-gelingen/pages/2.html>

MESSNER, Dirk a Jennifer MORGAN. Deutschland braucht eine Energiewende-Außenpolitik. *Deutsches Institut für Entwicklungspolitik* [online]. 2013, 7. 1. 2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.die-gdi.de/die-aktuelle-kolumne/article/deutschland-braucht-eine-energiewende-aussenpolitik/>

MESSNER, Dirk, Hans Joachim SCHELLNHUBER a Jennifer MORGAN. Globale Wende durch Energiewende-Club. *Deutsches Institut für Entwicklungspolitik* [online]. 2014, 28.4.2014 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.die-gdi.de/die-aktuelle-kolumne/article/globale-wende-durch-energiewende-club/>

MORTSIEFER, Henrik. Deutsche Energiewende irritiert US-Firmen. *Der Tagesspiegel* [online]. 2014, 19.3.2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.tagesspiegel.de/wirtschaft/standortfaktor-deutsche-energiewende-irritiert-us-firmen/9634912.html>

REINBOTH, Christian. Das kribbelt im Spaten!. *ScienceBlogs: Wissenschaft, Kultur, Politik* [online]. 2011, 30.3. 2011 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://scienceblogs.de/frischer-wind/2011/03/30/das-kribbelt-im-spaten/>

SAMADI, Sascha, Stefan LECHTENBÖHMER a Frank MERTEN. Standpunkt: Das EEG ist eine Erfolgsgeschichte. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. 2013, 1.3.2013 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.bpb.de/politik/wirtschaft/energiepolitik/152491/standpunkt-das-eeg-ist-eine-erfolgsgeschichte>

TILLACK, Hans-Martin. Die Kraftwerkslobby am Ohr der Kanzlerin. *Stern* [online]. 2013, 19. 11. 2013 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.stern.de/politik/deutschland/energiewende-die-kraftwerkslobby-am-ohr-der-kanzlerin-2072149.html>

UMBACH, Frank. Deutschland zahlt den Preis für seine Energiewende. In: *Geopolitical information service* [online]. 2014, 10.3.2014 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1394462086587765100>

UMBACH, Frank. Deutschlands Entscheidungen zur Kernenergie: der Ausstieg ohne ein europäisches Konzept bleibt riskant. In: *Geopolitical information service* [online]. 2012, 18.1.2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1326796489013004900>

UMBACH, Frank. Die Energiewende wird Arbeitsplätze kosten, das Wachstum hemmen und den Lebensstandard beeinträchtigen. In: *Geopolitical information service* [online]. 2014, 17.3.2014 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.geopolitical-info.com/de/article/1395039709973862900>

Euractiv:

Budeme šetřit energií povinně? Odpověď má energetický summit EU. *Euractiv* [online]. 2011, 20.1.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energeticka-ucinnost/clanek/budeme-setrit-energie-povinne-odpoved-bude-hledat-energeticky-summit-eu-008365>

Další evropské závazky pro OZE Česko odmítá, říká ministr Kuba. *Euractiv* [online]. 2012, 19.9.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/dalsi->

[evropske-eu-zavazky-pro-oze-obnovitelne-zdroje-ceska-republika-odmita-rekl-ministr-prumyslu-a-obchodu-martin-kuba-0102490](#)

Elektrárny projdou bezpečnostními prověrkami, zatím se neví jakými. *Euractiv* [online]. 2011, 16.3.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/elektrarny-projdou-bezpecnostnimi-proverkami-podle-jakych-podminek-se-zatim-nevi-008577>

Eurokomisař Oettinger: V klimatické politice nesmí být EU osamělým pionýrem. *Euractiv* [online]. 2013, 4.9.2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/eurokomisar-oettinger-v-klimaticko-energeticke-politice-nesmi-byt-eu-osamelym-pionyrem-bridlicovy-plyn-oze-emise-nemecko-jaderna-energetika-011082>

Evropský parlament podpořil přijetí cestovní mapy k nízkouhlíkové ekonomice. *Euractiv* [online]. 2012, 16.3.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/zivotni-prostredi/clanek/parlament-podporil-cestovni-mapu-k-nizkouhlikove-ekonomice-009721>

Fukušima rozhýbala v EU diskusi o jaderné bezpečnosti. *Euractiv* [online]. 2011, 15.3.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/fukusima-rozhybala-v-eu-diskusi-o-jaderne-bezpecnosti-008571>

Gabriel und die Kohleförderung: Das Klimaschutz-Ziel beginnt zu bröckeln. *Euractiv.de* [online]. 2014, 17.11.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.euractiv.de/sections/energie-und-umwelt/gabriel-und-die-kohlefoerderung-das-klimaschutz-ziel-beginnt-zu>

Komise: Po německém zákazu jádra potřebuje EU společnou energetickou síť. *Euractiv* [online]. 2011, 20.9.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/komise-po-nemeckem-zakazu-jadra-potrebuje-eu-spolecnou-energeticou-sit-009157>

Komise přehodnotí nastavení stagnujícího trhu s emisními povolenkami. *Euractiv* [online]. 2012, 23.04.2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/komise-prehodnoti-nastaveni-stagnujiciho-trhu-s-emisnimi-povolenkami-009842>

Komise schválila klíčové projekty energetické infrastruktury, na seznamu je i ČR. *Euractiv* [online]. 2013, 15.10.2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/komise-schvalila-klicove-projekty-energeticke-infrastruktury-na-seznamu-je-i-cr-011194>

Merkel ladí postoje spolkových zemí k Energiewende. *Euractiv* [online]. 2012, 2.11.2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/spolkove-zeme-nemecko-musi-v-energetice-tahnout-za-jeden-provaz-energiewende-energetika-obnovitelne-zdroje-jadro-angela-merkelova-berlin-010360>

Na budoucí klimatické politice se EU zatím neshodne. *Euractiv* [online]. 2013, 23.9.2013 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energeticka-ucinnost/clanek/na-budouci-klimaticko-energeticke-politice-se-clenske-zeme-zatim-neshodnou-evropska-unie-energetika-oze-emise-co2-011127>

Německo bude do roku 2022 bez jádra. *Euractiv* [online]. 2011, 30.5.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/nemecko-bude-do-roku-2022-bez-jadra-008821>

Německo bude muset v podpoře OZE hledat kompromis, říká expert. *Euractiv* [online]. 2012, 26.9.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/nemecko-bude-muset-v-podpore-oze-obnovitelnych-zdroju-energie-hledat-kompromisy-rika-odbornik-eu-oettinger-010270>

Německo neví, jak nahradit jaderné elektrárny. *Euractiv* [online]. 2012, 04.05.2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/nemecko-nevi-jak-nahradit-jaderne-elektrarny-009872>

Německo omezuje podporu fotovoltaiky, podle solárního průmyslu tím kazí svou image. *Euractiv* [online]. 2012, 29.3.2012 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/nemecko-omezuje-podporu-fotovoltaiky-podle-solarniho-prumyslu-tim-kazi-svou-image-009768>

Oettinger: Energetická politika EU by se měla „europeizovat“. *Euractiv* [online]. 2012, 2.2.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/oettinger-energeticka-politika-eu-by-se-mela-europeizovat-009575>

Oettinger chce doplnit trojici cílů 20-20-20 a posílit průmysl. *Euractiv* [online]. 2012, 19.07.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energeticka-ucinnost/clanek/oettinger-chce-pro-eu-ctvrty-cil-ktery-doplni-trojici-20-20-20-a-posili-prumysl-010097>

Oettinger chce investice do energetiky propagovat pomocí roadshow. *Euractiv* [online]. 2011, 11.2.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/oettinger-zpracujeme-na-lepsi-komunikaci-klimatickych-cilu-008458>

Oettinger: Německo by mělo ústup od jádra koordinovat s EU. *Euractiv* [online]. 2011, 01.7.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/oettinger-nemecko-by-melo-ustup-od-jadra-koordinovat-s-eu-008935>

Plán na dočasné stažení povolenek Komisi možná zhatí členské státy. *Euractiv* [online]. 2012, 27.11.2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energeticka-ucinnost/clanek/plan-na-docasne-stazeni-povolenek-komisi-mozna-zhati-clenske-staty-co2-emise-eu-ets-backloading-emisni-obchodovani-010422>

Průzkum: Čisté zdroje energie mají podporu české veřejnosti. *Euractiv* [online]. 2012, 13.6.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/vyzkum-ciste-zdroje-energie-maji-podporu-ceske-verejnosti-009984>

Půjde Itálie po referendu o jádru cestou Německa?. *Euractiv* [online]. 2011, 10.6.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/zivotni-prostredi/clanek/pujde-italie-po-referendu-o-jadru-cestou-nemecka-008864>

Rösler: EU se nemá vměšovat do německé energetické politiky. *Euractiv* [online]. 2013, 20.8.2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/rsler-eu-se-nema-vmesovat-do-nemecke-energeticke-politiky-nemecko-merkelova-jaderna-evropska-komise-011051>

Testy jaderných elektráren mají být podle expertů šité na míru. *Euractiv* [online]. 2012, 4.10.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/testy-jadernych-elektren-maji-byt-podle-expertu-site-na-miru-stress-testy-temelin-dukovany-jadro-kuba-eu-010288>

Změny v obchodu s emisemi získaly jasnější podobu. *Euractiv* [online]. 2012, 13.11.2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energeticka-ucininnost/clanek/zmeny-v-obchodovani-s-emisemi-maji-jasnejsi-podobu-eu-ets-emisni-povolenky-c02-uhlikovy-trh-uhlik-emise-010386>

Ostatní internetové zdroje:

Abstimmung über geplante Kürzung der Solarförderung. *Deutscher Bundestag* [online]. 2012, 29. 3. 2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: http://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2012/38373954_kw13_sp_erneuerbare_energien/208180

Altmaier weist Kritik der Konzerne zurück. *Handelsblatt* [online]. 2013, 8.7.2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/energie-wende-altmaier-weist-kritik-der-konzerne-zurueck/8467366.html>

Anteil der Energieträger an der Stromerzeugung der deutschen Vattenfall GmbH im Jahr 2014. *Statista: Das Statistik-Portal* [online]. 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/244491/umfrage/energiemix-von-vattenfall-europe-in-deutschland/>

Anteil der Energieträger an der Stromerzeugung des EnBW-Konzerns in den Jahren 2013 und 2014. *Statista: Das Statistik-Portal* [online]. 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/182340/umfrage/energieerzeugung-der-enbw/>

Anti-Atom-Bewegung mobilisiert 250.000 Menschen. *Süddeutsche.de* [online]. 2011, 27.4.2011 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/politik/bundesweite-proteste-anti-atom-bewegung-mobilisiert-zehntausende-1.1077642>

Atomanlagen + Atomwaffen. Zwei dunkle Seiten derselben Medaille. *AntiAtom-Bündnis Niederrhein* [online]. 2013 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.antiatom-buendnis-niederrhein.de/termine/atomanlagen-atomwaffen-zwei-dunkle-seiten-derselben-medaille/>

Atomausstieg bis 2022: Einigung im Kanzleramt. *FAZ. Frankfurter Allgemeine: Politik* [online]. 2011, 30.5.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.faz.net/aktuell/politik/energiepolitik/einigung-im-kanzleramt-atomausstieg-bis-2022-1637930.html>

Atom Wahlkampf: Das Eis ist nicht so dick. *Der Spiegel* [online]. 1986, roč. 1986, č. 36, 1.9.1986 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/spiegel/print/d-13518482.html>

BUND: EU-weiter Atomausstieg bis 2030 möglich. *Solarify* [online]. 2014, 5. 3. 2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.solarify.eu/2014/03/05/031-bund-eu-weiter-atomausstieg-bis-2030-ist-moglich/>

Bundesumweltminister Jürgen Trittin fordert erneut Stopp für Temelin: Kritik an eingeschränkter Umweltverträglichkeitsprüfung. *Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit* [online]. Berlin, 2001, 23.05.2001 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z:

http://www.bmub.bund.de/presse/pressemitteilungen/pm/artikel/bundesumweltminister-juergen-trittin-fordert-erneut-stop-fuer-temelin-1/?tx_ttnews%5Bsword%5D=trittin%20temelin&tx_ttnews%5BbackPid%5D=179&cHash=978f1e97e0e520b1eeaf5aed0a70c83c

Bundesumweltminister Jürgen Trittin fordert erneut Stopp für Temelin: Kritik an eingeschränkter Umweltverträglichkeitsprüfung. *Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit* [online]. 2001, 25.05.2001 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.bmub.bund.de/presse/pressemitteilungen/pm/artikel/bundesumweltminister-juergen-trittin-fordert-erneut-stop-fuer-temelin/>

Bundestag beschließt Kürzung der Solarstrom-Vergütung. *IWR* [online]. 2012, 30.03.2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.iwr.de/news.php?id=20878>

Deutsche glauben nicht an Erfolg der Energiewende. *Handelsblatt* [online]. 2013, 19.12.2013 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.handelsblatt.com/technik/das-technologie-update/energie/umfrage-deutsche-glauben-nicht-an-erfolg-der-energiewende/9245366.html>

Deutsche sehen Energiewende skeptisch. *Handelsblatt* [online]. 2014, 20.3.2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.handelsblatt.com/technik/das-technologie-update/energie/zuversichtsstudie-deutsche-sehen-energiewende-skeptisch/9645428.html>

Die Atomkanzlerin erklärt ihren Ausstieg. *Süddeutsche.de* [online]. 2011, 9. 6. 2011 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/politik/regierungserklaerung-zur-energiewende-merkel-erklaert-den-atomausstieg-zur-herkulesaufgabe-1.1106773>

Die Energiewende könnte ein paar Milliarden Euro billiger sein. *The Huffington Post* [online]. 2014, 19.3.2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.de/2014/03/19/energiewende-milliarden-billiger_n_4993327.html

Die Geschichte des Bundesministeriums für Wirtschaft und Energie. *Bundesministerium für Wirtschaft und Energie* [online]. 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.bmwi.de/DE/Ministerium/geschichte.html>

E-Control: Schnellere Genehmigungsverfahren für wichtige Energieprojekte. *ENERGIE-CONTROL AUSTRIA. E-Control* [online]. 2013, 14.10.2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.e-control.at/de/presse/aktuelle-meldungen/eu-kommission-infrastrukturprojekte?utm_medium=rss%2526amp;utm_source=EU%2520Kommission%2520Energieinfrastrukturprojekte%2526amp;utm_campaign=rss_allgemein

FAQ. ČEPS, a.s. *ČEPS, a.s.* [online]. 2015 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <https://www.ceps.cz/CZE/Media/Stranky/FAQ.aspx>

Ein bisschen Klimaschutz: EU-Gipfel einigt sich auf Ziele bis 2030. *Tegesschau.de* [online]. 2014, 24.10.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.tagesschau.de/ausland/euklimapaket-101.html>

Emissionshandel: Kommission stellt Optionen zur Reform des europäischen CO2-Markts vor. *Europäische Kommission - Pressemitteilung* [online]. 2012, 14. 11. 2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1208_de.htm

Energie - Erzeugung: Bruttostromerzeugung in Deutschland für 2012 bis 2014. *DESTATIS: Statistisches Bundesamt* [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/Wirtschaftsbereiche/Energie/Erzeugung/Tabellen/Bruttostromerzeugung.html>

Energie v prosinci 2011. *Euroscop* [online]. 2012, 15.1.2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <https://www.euroscop.cz/8440/20180/clanek/energie-v-prosinci-2011/>

Energiewende: Mehr Verlierer – weniger Gewinner. *Deutscher Industrie- und Handelskammertag* [online]. 2014, 11.9.2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.dihk.de/presse/meldungen/2014-09-11-energiewende-barometer>

EU-Gipfel einigt sich auf Klima-Paket. *DIE WELT* [online]. 2014, 24.10.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.welt.de/wirtschaft/article133601062/EU-Gipfel-einigt-sich-auf-Klima-Paket.html>

EU-Klimapakete: Blauer Brief für Angela Merkel von der UN. *Bündnis 90/Die Grünen: Bundesfraktion* [online]. 2008, 30.10.2008 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://www.gruene-bundestag.de/presse/pressemitteilungen/2008/oktober/eu-klimapakete-blauer-brief-fuer-angela-merkel-von-der-un_ID_255960.html

EU-Klimapakete von Merkel-Berater und Wirtschaft kritisiert. *N24* [online]. 2008, 12.12.2008 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.n24.de/n24/Nachrichten/Panorama/d/584370/eu-klimapakete-von-merkel-berater-und-wirtschaft-kritisiert.html>

The 2020 climate and energy package. *European Commission* [online]. 2014, 11.12.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/clima/policies/package/index_en.htm

Infografik Wie hat sich die EEG-Umlage über die Jahre entwickelt?
BUNDESMINISTERIUM FÜR WIRTSCHAFT UND ENERGIE. *Energiewende direkt* [online]. 2015 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.bmwi-energiewende.de/EWD/Redaktion/Newsletter/2014/31/Meldung/infografik-wie-hat-sich-die-eeu-umlage-entwickelt2.html>

Kernkraftwerk Brokdorf. E.ON. *E.ON* [online]. 2015 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://www.eon.com/de/ueber-uns/struktur/asset-finder/brokdorf.html>

Key Findings. *Energy Transition: The German Energiewende* [online]. 2015 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://energytransition.de/2012/10/key-findings/>

Klimakanzlerin unter Druck: Analyse vor dem EU-Gipfel. *RP.ONLINE* [online]. 2014, 23.2.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.rp-online.de/politik/angela-merkel-klimakanzlerin-unter-druck-aid-1.4614514>

Klima-Paket mit versteckten Kosten: Hoher Preis für Klima-Kompromiss. *NEUE OSNABRÜCKER ZEITUNG* [online]. 2014, 24.10.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.noz.de/deutschland-welt/politik/artikel/517213/klima-paket-mit-versteckten-kosten>

Mächtiger Makel. *Süddeutsche Zeitung* [online]. 2011, 7.6.2011 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/politik/merkel-von-der-atomkanzlerin-zur-atomausstiegskanzlerin-maechtiger-makel-1.1105807>

Merkel erfreut – Umweltschützer empört. *FOCUS ONLINE* [online]. 2008, 12.12.2008 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://www.focus.de/politik/ausland/klimapaket-merkel-erfreut-umweltschuetzer-empoert_aid_355529.html

Merkel plant Sondergipfel zur Energiewende mit Länderchefs. *Süddeutsche.de* [online]. 2014, 19. 3. 2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/oekostrom-merkel-plant-sondergipfel-zur-energiewende-mit-laenderchefs-1.1916274>

Merkel: Polnisches Veto gegen EU-Klimapaket weniger wahrscheinlich. *Merkur-Online.de* [online]. 2008, 9.12.2008 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.merkur-online.de/politik/merkel-polnisches-veto-gegen-euklimapaket-weniger-wahrscheinlich-24487.html>

Merkels Scheckbuch-Politik. *Süddeutsche.de* [online]. 2010, 17.5.2010 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/politik/eu-klimapaket-merkels-scheckbuch-politik-1.368604>

Nuclear Power in Germany. *World Nuclear Association* [online]. 2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.world-nuclear.org/info/Country-Profiles/Countries-G-N/Germany/#.UZVAoT4jXOe>

Oettinger zweifelt an Photovoltaik in Deutschland. *FOCUS Online Nachrichten* [online]. 2011, 26.7.2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.focus.de/immobilien/energiesparen/erneuerbare-energie-oettinger-zweifelt-an-photovoltaik-in-deutschland_aid_649321.html

Polen verschachert Bohrerlaubnis für Schiefergas. *DIE WELT* [online]. 2011, 17.6.2011 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.welt.de/wirtschaft/article13434786/Polen-verschachert-Bohrerlaubnis-fuer-Schiefergas.html>

Primární právo. *Europa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010, 12.8.2010 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/decisionmaking_process/114530_cs.htm

Protest Germany delays liberalization rail market. *Independent European Daily Express* [online]. 2013, 30. 1. 2013, [cit. 2013-01-30]. Dostupné z: http://www.iede.co.uk/news/2013_777/protest-germany-delays-liberalization-rail-market

Rollback statt Backloading. *Germanwatch* [online]. 2013, 4/2013 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://germanwatch.org/de/6610>

RWE. *Facts and Figures*. 2014. Dostupné z: <http://www.rwe.com/web/cms/mediablob/de/108808/data/1498018/54/rwe/presse-news/mediathek/publikationen/Facts-Figures-2014.pdf>

Seminar "Energiewende – Opportunities for the Czech-German Cooperation". *Botschaft der Tschechischen Republik in Berlin* [online]. 2013, 23.10.2013 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/berlin/de/pressemitteilungen_reden_texte/seminar_energiewende_opportunities_for.html

Schiefergas in Polen: Der Traum von der Energie-Unabhängigkeit. *DerStandard.at* [online]. 2012, 15.11.2012 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://derstandard.at/1350260506351/Der-Traum-von-der-Energie-Unabhaengigkeit>

Schwarz-Rot beschließt Klimapaket. *Kölnische Rundschau* [online]. 2014, 3.12.2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.rundschau-online.de/politik/aktionsprogramm-schwarz-rot-beschliesst-klimapaket.15184890.29230446.html>

SPD- 25 JAHRE GEGEN ATOMKRAFT. *Florian Pronold: Mitglied des Deutschen Bundestages und Landesvorsitzender der BayernSPD* [online]. 2011, 7. 3. 2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://florianpronold.de/2011/03/17/spd-25-jahre-gegen-atomkraft.html>

Stromkennzeichnung. E.ON. *E.ON* [online]. 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <https://www.eon.de/pk/de/service/wissenswertes/rechtliches-und-veroeffentlichungspflichten/stromkennzeichnung.html>

Treibhausgas-Emissionen in Deutschland. *Umweltbundesamt* [online]. 2014, 11.8.2014 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.umweltbundesamt.de/daten/klimawandel/treibhausgas-emissionen-in-deutschland>

Tschechisch-Deutsche Initiative für einen Dialog über eine Ökologische Steuerreform in der Tschechischen Republik. *Freie Universität Berlin* [online]. 2006 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.polsoz.fu-berlin.de/polwiss/forschung/systeme/ffu/forschung-alt/projekte/abgeschlossene/03_deutsch_tschechische_initiative/index.html

Vertreter aus zehn Vorreiterländern gründen "Club der Energiewende-Staaten" Auf Einladung von Bundesumweltminister P. *Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit* [online]. Berlin, 2013, 1.6.2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.bmub.bund.de/presse/pressemittelungen/pm/artikel/vertreter-aus-zehn-vorreiterlaendern-gruenden-club-der-energiewende-staaten/>

Verwahrung gegen Trittins Temelin-Vorstoss: Der Premierminister der Tschechischen Republik, Milos Zeman, hat den neusten deutschen Vorstoss, das Kernkraftwerk Temelin stillzulegen, öffentlich zurückgewiesen. *Nuklearforum* [online]. 2001, 26.7.2001 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.nuklearforum.ch/de/aktuell/e-bulletin/verwahrung-gegen-trittins-temelin-vorstoss>

Zankapfel Umweltschutz: Merkel hält an Klimapaket fest. *SPIEGEL ONLINE: POLITIK* [online]. 2008, 25.05.2008 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/zankapfel-umweltschutz-merkel-haelt-an-klimapaket-fest-a-555256.html>

Zusammensetzung des Strompreises. *CHECK24* [online]. 2015 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <https://www.check24.de/strom/strompreiszusammensetzung/>

Přílohy:

Příloha č. 1. Online dotazník

Česká republika a německá energetická politika

Jmenuji se Jiří Chrpa a jsem studentem oboru Německá a rakouská studia na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Ve své diplomové práci, jejímž vedoucím je JUDr. Vladimír Handl, CSc., se zabývám německou energetickou politikou a jejím případným transferem do jiných zemí. Velmi Vás prosím o vyplnění krátkého dotazníku, které Vám může trvat zhruba 10-15 minut. Dotazník obsahuje 8 otázek týkajících se zkoumané problematiky.

Pokyny pro vyplnění:

Odpovězte prosím podle instrukcí na jednotlivé otázky - stačí stručné, ale výstižné odpovědi. Můžete uvést své jméno a instituci, organizaci či společnost, pro niž pracujete (to je samozřejmě vítáno); pokud si však přejete zachovat anonymitu, je to možné. V takovém případě to prosím uveďte v odpovědi na příslušnou otázku na konci dotazníku. Své odpovědi následně odešlete tlačítkem na konci dotazníku – teprve tehdy budou zaznamenány.

*Povinné pole

Otázka č. 1: Vyhledává nebo v minulosti vyhledávala Česká republika v Německu inspiraci pro svou energetickou politiku? Pokud ano, o co konkrétně projevuje zájem? Které české instituce tento zájem jeví?

Po kliknutí na prázdné pole pod textem otázky doplňte svou odpověď. Formulář umožňuje vložení souvislého textu.

Otázka č. 2: Jsou některé z již existujících nebo připravovaných českých strategických či legislativních dokumentů nebo politických rozhodnutí v oblasti energetiky, zejména výroby a distribuce elektrické energie, ovlivněny nebo inspirovány obdobnými dokumenty v Německu nebo německou energetickou politikou? Pokud ano, které to jsou a jak se tato inspirace projevuje?

Po kliknutí na prázdné pole pod textem otázky doplňte svou odpověď. Formulář umožňuje vložení souvislého textu.

Otázka č. 3: Vyvíjí Německo na Českou republiku tlak, aby přiblížila podobu své energetické politiky německému modelu? Pokud ano, jakým způsobem tak činí?

Po kliknutí na prázdné pole pod textem otázky doplňte svou odpověď. Formulář umožňuje vložení souvislého textu.

Otázka č. 4: Setkal/a jste se někdy z německé strany se snahou přesvědčit českou stranu či Vás osobně o výhodnosti německého energetického modelu (vysoký podíl obnovitelných zdrojů, odklon od jaderné energetiky)? Pokud ano, při jaké příležitosti to bylo a jakou formou k tomu došlo?

Po kliknutí na prázdné pole pod textem otázky doplňte svou odpověď. Formulář umožňuje vložení souvislého textu.

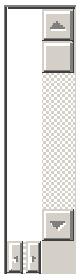
Otázka č. 5: Jsou „přetoky“ elektrické energie z Německa do ČR a dalších zemí při náhlém zvýšení výkonu německých elektráren argumentem pro užší spolupráci těchto zemí s Německem v oblasti výroby a distribuce elektrické energie? Proč ano / proč ne?

Po kliknutí na prázdné pole pod textem otázky doplňte svou odpověď. Formulář umožňuje vložení souvislého textu.

Otázka č. 6: Došlo někdy k zásadnímu rozporu mezi Českou republikou a Německem ohledně energetické politiky? Pokud ano, kdy to bylo a v čem spor spočíval?

Po kliknutí na prázdné pole pod textem otázky doplňte svou odpověď. Formulář umožňuje vložení souvislého textu.

Otázka č. 7: Zasazuje/zasazoval se podle Vašeho názoru aktivně některý konkrétní německý nebo evropský politik, politická strana či jiná instituce nebo její představitel o přiblížení české energetické politiky německému modelu? Pokud ano, kdo/jaká instituce to je a jak se jeho/její aktivita v tomto směru projevuje?

Po kliknutí na prázdné pole pod textem otázky doplňte svou odpověď. Formulář umožňuje vložení souvislého textu.

Otázka č. 8: Co nejvíce brání uplatnění německého energetického modelu v České republice (ať již fakticky, nebo jako argument jeho odpůrců)?

Vyberte jednu odpověď z nabízených možností, nebo doplňte svou vlastní.

- Nevhodnost tohoto modelu jako takového.
- Nevhodnost tohoto modelu pro podmínky České republiky.
- Nedůvěra ve schopnost Německa svou energetickou politiku zvládnout.
- Nedůvěra ve schopnosti a možnosti České republiky takovou politiku zvládnout.
- Politický nebo ekonomický tlak silných aktérů v oblasti energetiky.
- Jiné:

Otázka č. 9: Uveďte prosím instituci, organizaci či společnost, pro kterou pracujete.

Po kliknutí na prázdné pole pod textem otázky doplňte svou odpověď.

Otázka č. 10: Napište své jméno a příjmení.

Po kliknutí na prázdné pole pod textem otázky doplňte svou odpověď.

Otázka č. 11: Vyberte stupeň anonymity, který vyžadujete při zpracování svých odpovědí. *

Vyberte jednu odpověď z nabízených možností.

- Souhlasím s uvedením svého jména a instituce, organizace či společnosti, pro kterou pracuji, v souvislosti s mými odpověďmi.
- Souhlasím s uvedením instituce, organizace či společnosti, pro kterou pracuji, v souvislosti s mými odpověďmi, ale nepřeji si zveřejnění svého jména. Na Vaši odpověď pak může být odkázáno např. takto: "Oslovený pracovník instituce XY tvrdí, že...", aniž by bylo možné dohledat, že jste to právě Vy.
- Nesouhlasím s uvedením svého jména ani instituce, organizace či společnosti, pro kterou pracuji, v souvislosti s mými odpověďmi. V takovém případě může být odpověď spojena pouze neadresně se souborem oslovených respondentů z různých institucí, organizací a společností, které budou v práci uvedeny.

Odeslat

Nikdy přes Formuláře Google neposílejte hesla.

Příloha č. 2. Odpovědi respondentů

Osloveni byli zástupci těchto institucí, organizací či společností (v závorce je uveden počet oslovených pracovníků): Masarykova univerzita – Fakulta sociálních studií (3), Ústav mezinárodních vztahů (1), Ministerstvo průmyslu a obchodu (2), Ministerstvo životního prostředí (1), Asociace pro mezinárodní otázky (3), Vysoká škola ekonomická – Institut energetické ekonomie (1), ČEPS (1), J&T (1), Ministerstvo zahraničních věcí (1), Úřad vlády (1).

Odpovědi respondentů nebyly nijak pozměněny, kromě vynechání jména a názvu instituce, organizace či společnosti tam, kde si to respondent přál. Na začátku každé odpovědi je uveden kód respondenta (např. „R001“) umožňující identifikovat odpovědi stejné osoby. Pokud nebyla uvedena žádná odpověď, je místo ní použit znak „---“, pokud není možné odpověď zveřejnit z důvodu zachování anonymity, je uveden znak „X“.

Otázka č. 1: *Vyhledává nebo v minulosti vyhledávala Česká republika v Německu inspiraci pro svou energetickou politiku? Pokud ano, o co konkrétně projevuje zájem? Které české instituce tento zájem jeví?*

R001: Myslím, že určitě. V posledních letech bych vyzvedl především MŽP v době jeho řízení Stranou zelených. Třeba Bursíkova koncepce životního prostředí se v Německu evidentně inspirovala.

R002: Co se koncepce týče, ne. Probíhají jednání na úrovni ministerstev, výměna postojů se týká hlavně market designu a energetické účinnosti.

R003: ne

R004: Spíše než o inspiraci se jedná o budoucí nastavení vzájemného fungování energetických systémů v kompatibilním režimu, který by byl prost negativních jevů, které by v budoucnu bránily integraci energetického trhu. Pokud jde o výzkum, jedním z odvětví je uskladnění elektrické energie.

Otázka č. 2: *Jsou některé z již existujících nebo připravovaných českých strategických či legislativních dokumentů nebo politických rozhodnutí v oblasti energetiky, zejména výroby a distribuce elektrické energie, ovlivněny nebo inspirovány obdobnými dokumenty v Německu nebo německou energetickou politikou? Pokud ano, které to jsou a jak se tato inspirace projevuje?*

R001: České dokumenty neznám - s výjimkou té výše zmíněné koncepce. Tam šlo hlavně o důraz na obnovitelné zdroje. Byl tam nějaký velmi ambiciózní cíl, myslím, že 50 % energie z OZ do roku 2050 nebo tak nějak. (Tu koncepci poté smázla Nečasova vláda)

R002: nejsou

R003: krom přenosové soustavy (ČEPS) prakticky ne

R004: Vzhledem k ještě nedávným problémům ve vzájemné komunikaci na technické úrovni se nejedná o inspiraci, ale spíše o vynucené změny na straně ČR. Pokud jde například o

výrobu elektrické energie, Aktualizace státní energetické koncepce bere DE energetickou politiku do úvahy při plánování vývoje ČR energetického sektoru.

Otázka č. 3: *Vyvíjí Německo na Českou republiku tlak, aby přiblížila podobu své energetické politiky německému modelu? Pokud ano, jakým způsobem tak čini?*

R001: Na mezivládní úrovni asi příliš ne, protože vidí, že to nemá moc cenu. Ale jinak to jistě činí třeba snahou ovlivňovat závazky a politiky na evropské úrovni, které jsou pak závazné pro členské státy. Viz třeba klimaticko-energetické balíčky. Druhým způsobem pak byly kampaně proti Temelínu, které přicházely především z Bavorska a od let 2011-12 víceméně ustaly.

R002: přímo ne. pokud by Německo zavedlo kapacitní platny, bude muset ČR zavést také, což by českou energetiku značně ovlivnilo.

R003: ne

R004: Nejedná se o tlak na přejímání DE energetického modelu, nicméně na propojeném a integrovaném EU energetickém trhu není možné paralelní fungování systémově odlišných trhů. V tomto bodě systém nevyjadřuje charakter energetického mixu (např. žádné jádro - podpora jádra), ale např. nastavení nabídkových zón a síťových kodexů pro obchod s elektřinou nebo nutnost posílení DE přenosové soustavy, které je zcela nedostatečné plánům na další vývoj DE energetického mixu.

Otázka č. 4: *Setkal/a jste se někdy z německé strany se snahou přesvědčit českou stranu či Vás osobně o výhodnosti německého energetického modelu (vysoký podíl obnovitelných zdrojů, odklon od jaderné energetiky)? Pokud ano, při jaké příležitosti to bylo a jakou formou k tomu došlo?*

R001: Nevím, jestli to je přesně to, na co se ptáte... ale třeba během rozhovorů s německými politiky nebo úředníky, když na to přišla řeč, tak se samozřejmě snaží argumentovat, proč to dělají. Ale nemyslím si, že bych zrovna já někomu stál za nějaké ovlivňování :-)

R002: Při konferencích a akademických diskusích ano, oficiálně by nebylo možné.

R003: ne

R004: Ano, četné příležitosti při setkání s DE, jak na pracovní tak méně formální úrovni. Nejčastější argumenty - odpovědnost ke globálnímu klimatu, dovozní závislost, neudržitelnost jaderné technologie. Obecně však DE respektuje suverenitu výběru energetického mixu.

Otázka č. 5: *Jsou „přetoky“ elektrické energie z Německa do ČR a dalších zemí při náhlém zvýšení výkonu německých elektráren argumentem pro užší spolupráci těchto zemí s Německem v oblasti výroby a distribuce elektrické energie? Proč ano / proč ne?*

R001: Nerozumím, co myslíte tou užší spoluprací. Provozovatelé sítí spolu přece v této záležitosti jednají dost intenzivně a řeší to každodenně. Navíc je ten problém do velké míry zabetonován tou stavbou hraničních transformátorů.

R002: Ne. Jak ČR, tak Německo realizuje protiopatření v podobě phase-shifteru. nerozumím, co považujete za užší spolupráci. energetická koncepce ČR stojí na soběstačnosti, nespolehá se na dovoz.

R003: ano, v oblasti přenosových soustav

R004: Ano. Přetoky nelze vyřešit jednostranně za podmínek, že nechceme způsobit v DE black-out. Podmínkou řešení je tedy spolupráce, především na technické úrovni TSOs a regulátorů. Klíčovou podmínkou je, aby se DE nezříkalo své odpovědnosti a pokračovalo/začalo s rozvojem domácí sítě a redesignem nabídkových zón.

Otázka č. 6: *Došlo někdy k zásadnímu rozporu mezi Českou republikou a Německem ohledně energetické politiky? Pokud ano, kdy to bylo a v čem spor spočíval?*

R001: Jistě, mnohokrát. Existuje zde ten dlouhodobý koncepční rozpor mezi důrazem na obnovitelné zdroje a českým prosazováním jádra (který není jen na úrovni politiky, ale i veřejného mínění). Za Schrödera to byl NordStream, který byl v ČR taky mnohdy chápán geopoliticky, tj. jako nový pakt Ribbentrop-Molotov. Pak to byl ten Temelín, kde Bavoři zpochybňovali jeho bezpečnost.

R002: přetoky. pokud Německo zavede kapacitní platby, bude ČR usilovat o koordinaci v EU.

R003: ne

R004: Otázka přetoků byla problematická, nicméně situace je v řešení.

Otázka č. 7: *Zasazuje/zasazoval se podle Vašeho názoru aktivně některý konkrétní německý nebo evropský politik, politická strana či jiná instituce nebo její představitel o přiblížení české energetické politiky německému modelu? Pokud ano, kdo/jaká instituce to je a jak se jeho/její aktivita v tomto směru projevuje?*

R001: Nevím.

R002: aktivity místních sdružení strany Zelených, paní Brigitte Artmann, co se jaderné energetiky týče, stížnosti u Aarhuského výboru, mediální kampaně. na úrovni spolku ne.

R003: ne

R004: Nejčastěji na úrovni NGO věnujících se otázce životního prostředí.

Otázka č. 8: *Co nejvíce brání uplatnění německého energetického modelu v České republice (ať již fakticky, nebo jako argument jeho odpůrců)?*

R001: Všechny zmíněné, ale hlavně asi nevhodnost modelu pro ČR (jako argument, já to osobně posoudit neumím)

R002: Nevhodnost tohoto modelu pro podmínky České republiky.

R003: Nevhodnost tohoto modelu pro podmínky České republiky.

R004: Kombinace všech těchto aspektů.

Otázka č. 9: *Uved'te prosím instituci, organizaci či společnost, pro kterou pracujete.*

R001: Asociace pro mezinárodní otázky / University of Warwick

R002: AMO

R003: MZV

R004: ---

Otázka č. 10: *Napište své jméno a příjmení.*

R001: X

R002: Jan Prášil

R003: Václav Bartuška

R004: ---

Otázka č. 11: *Vyberte stupeň anonymity, který vyžadujete při zpracování svých odpovědí.*

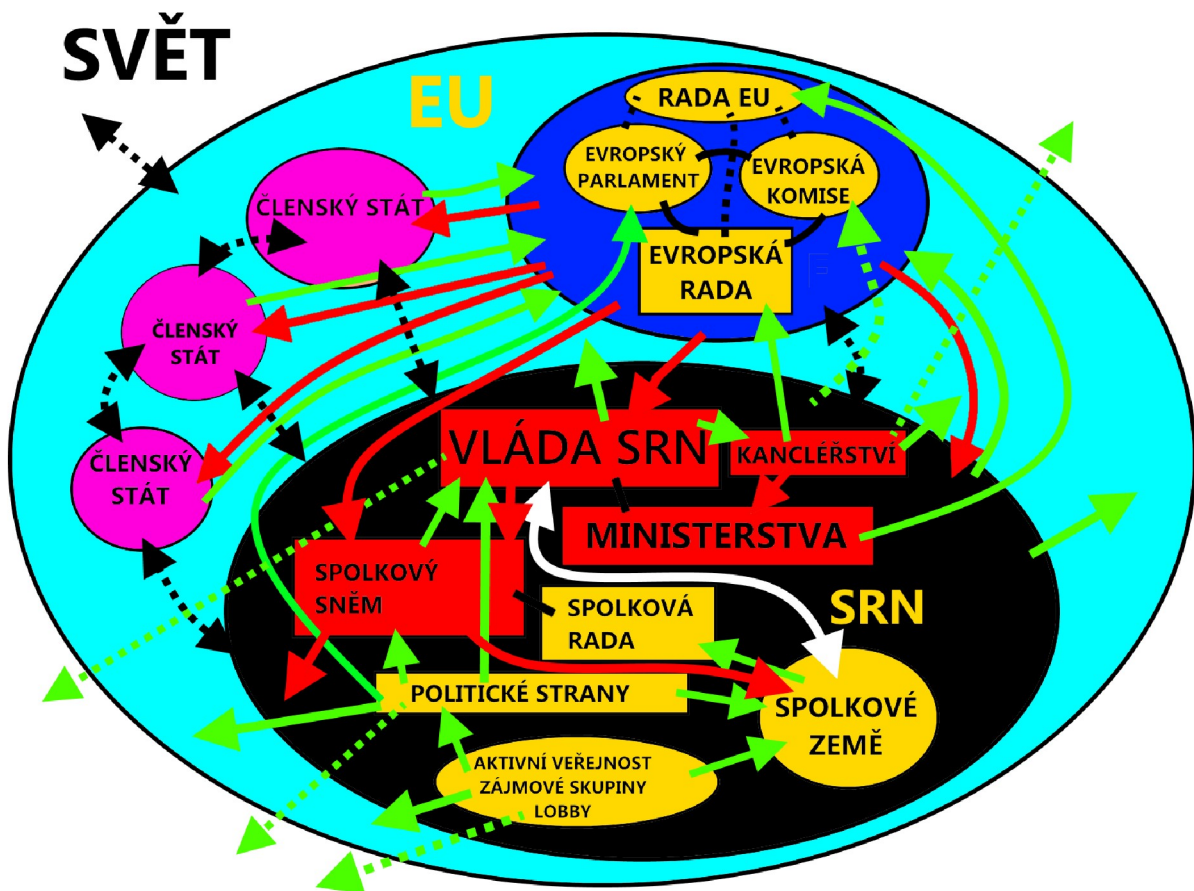
R001: Souhlasím s uvedením instituce, organizace či společnosti, pro kterou pracuji, v souvislosti s mými odpověďmi, ale nepřeji si zveřejnění svého jména. Na Vaši odpověď pak může být odkázáno např. takto: "Oslovený pracovník instituce XY tvrdí, že...", aniž by bylo možné dohledat, že jste to právě Vy.

R002: Souhlasím s uvedením svého jména a instituce, organizace či společnosti, pro kterou pracuji, v souvislosti s mými odpověďmi.

R003: Souhlasím s uvedením svého jména a instituce, organizace či společnosti, pro kterou pracuji, v souvislosti s mými odpověďmi.

R004: Nesouhlasím s uvedením svého jména ani instituce, organizace či společnosti, pro kterou pracuji, v souvislosti s mými odpověďmi. V takovém případě může být odpověď spojena pouze neadresně se souborem oslovených respondentů z různých institucí, organizací a společností, které budou v práci uvedeny.

Příloha č. 3. Schéma vztahů

Obrázek č. 1: Schéma vztahů ↑. Převažující vztahy z hlediska přenosu energetické politiky důležité z pohledu SRN (chybí např. šipky mezi členskými státy a evropskými institucemi a vnitřní struktura těchto států).

Vysvětlivky: zelená → = přenos politiky směrem nahoru; červená → = přenos politiky směrem dolů; černá ↔ = oboustranný vztah, možnost kooperace v případě nutnosti nebo zájmu obou aktérů; bílá → = specifický vztah Spolku a spolkových zemí; čára bez šipky = spolupráce institucí. Plná čára — probíhající vztah, přerušovaná čára - - - - nejistý, slabý nebo komplikovaný vztah.

Příloha č. 4: Stručné profily energetických koncernů

Koncern:	Provozovatel přenosové soustavy:	Hlavní územní působnost:	Podíl zdrojů energie v SRN: OZE/jaderná/fosilní+jiné (%)
E.ON	Tennet TSO GmbH	Pás od dánských hranic přes střední Německo až do Bavorska	35,9/21,7/42,4 (2013) ⁴⁹⁰
RWE	Amprion GmbH	Západ SRN, Severní Porýní – Vestfálsko a okolí	23,9/15,4/60,6 (2013) ⁴⁹¹
EnBW	TransnetBW	Bádensko-Württembersko	12,4/43,4/48 (2013) ⁴⁹²
Vattenfall	50Hertz Transmission	Nové spolkové země a Hamburk	6/0/94 (2014) ⁴⁹³
---	EWE	Severozápad Německa	---

Tabulka č. 4: Stručné profily energetických koncernů. ↑

* Některé elektrárny jsou vlastněny společně různými koncerny. Data v tabulce jsou proto spíše orientační (přestože pocházejí ze spolehlivých zdrojů), protože autor práce nezná přesnou metodiku jejich zjišťování.⁴⁹⁴

Seznam tabulek, obrázků a příloh

Tabulka č. 1: Srovnání použitých kritérií (s. 16).

Tabulka č. 2: Stručné shrnutí odpovědí na výzkumné otázky (s. 95).

Tabulka č. 3 / Table no. 3: A brief summary of answers to the research questions (s. 99).

Příloha č. 1. Online dotazník (s. 124).

Příloha č. 2. Odpovědi respondentů (s. 127).

Příloha č. 3. Schéma vztahů (s. 131).

Obrázek č. 1: Schéma vztahů (s. 131).

Příloha č. 4: Stručné profily energetických koncernů (s. 132).

Tabulka č. 4: Stručné profily energetických koncernů (s. 132).

⁴⁹⁰ Stromkennzeichnung. E.ON. *E.ON* [online]. 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z:

<https://www.eon.de/pk/de/service/wissenswertes/rechtliches-und-veroeffentlichungspflichten/stromkennzeichnung.html>

⁴⁹¹RWE. *Facts and Figures*. 2014. Dostupné z:

<http://www.rwe.com/web/cms/mediablob/de/108808/data/1498018/54/rwe/presse-news/mediathek/publikationen/Facts-Figures-2014.pdf>

⁴⁹² Anteil der Energieträger an der Stromerzeugung des EnBW-Konzerns in den Jahren 2013 und 2014. *Statista: Das Statistik-Portal* [online]. 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z:

<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/182340/umfrage/energieerzeugung-der-enbw/>

⁴⁹³ Anteil der Energieträger an der Stromerzeugung der deutschen Vattenfall GmbH im Jahr 2014. *Statista: Das Statistik-Portal* [online]. 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z:

<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/244491/umfrage/energiemix-von-vattenfall-europe-in-deutschland/>

⁴⁹⁴ Například jaderná elektrárna Brokdorf je vlastněna společnostmi E.ON (80 %) a Vattenfall (20 %); uvedená výroba jaderné energie společnosti Vattenfall v SRN v tabulce je však 0. Kernkraftwerk Brokdorf. E.ON. *E.ON* [online]. 2015 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://www.eon.com/de/ueber-uns/struktur/asset-finder/brokdorf.html>